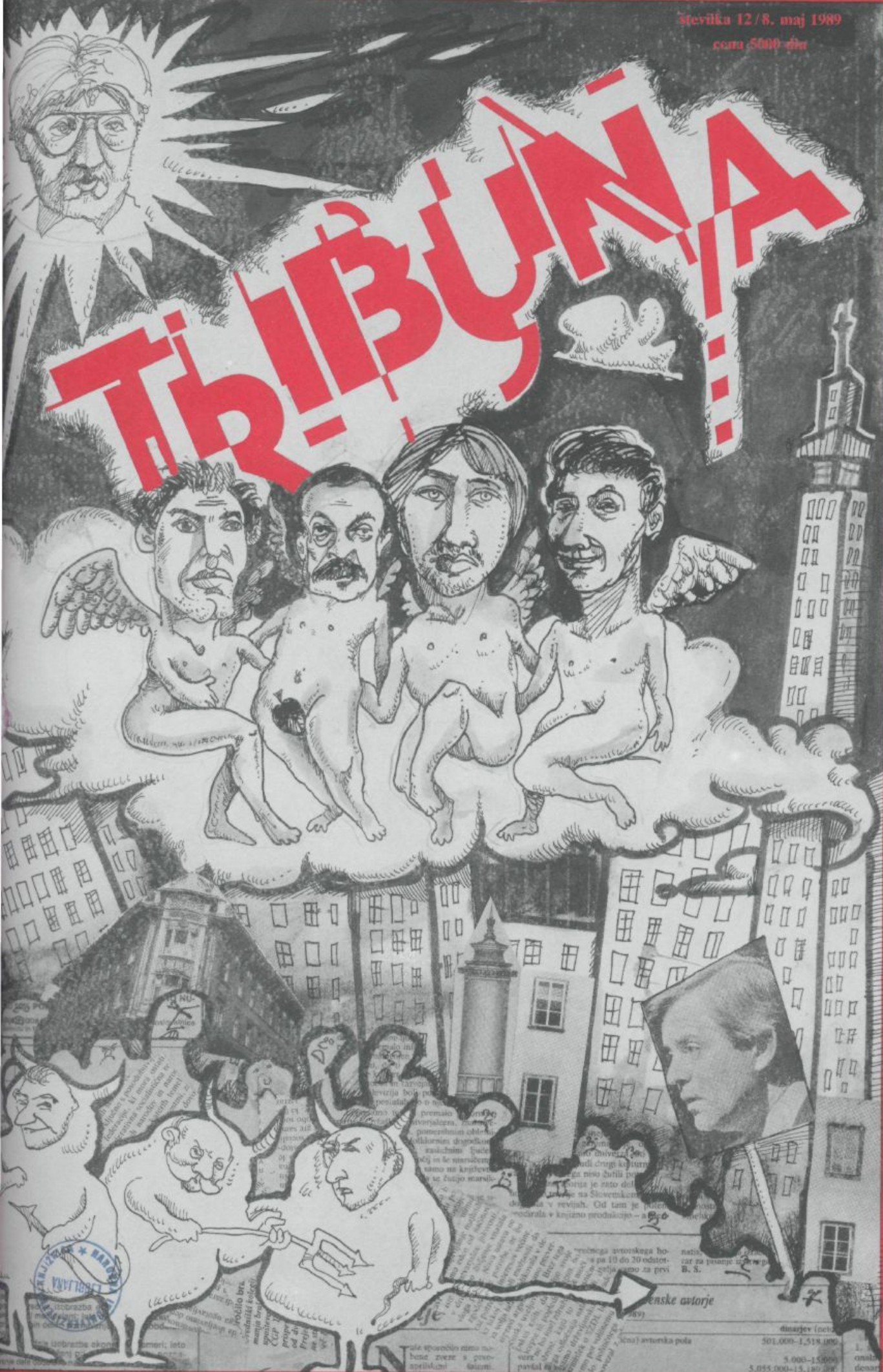

TRIBUNA

Ule spominja nima mu-
buna zvez s prvo-
spolizku talum.

...natega avtorskega ho-
...a pa 10 do 20 odiet-
...delja samo za prvi
...enske avtorje
...1989)

dinarjev (neto)
501.000-1.518.000
5.000-15.000
5.055.000-15.180.000
1. ...
onala
denar

Vsebina

»Kurbe auf, kupleraj gori!«

Stran

- 4 Alois Mock – intervju
- 9 Reklama za tovarno pletenin
- 14 Slovenska politična emigracija
- 18–19 Kandidati za prorektorje
- 20 Smo za humano novinarsko poročanje
- 23 Aisec
- 26 Kje si bil Marco Ferreri – film
- 29 Kinoteka
- 31 Slike za vajo – Gledališče Abadon
- 36 Tanita Takaran in živali
- 41 Dnevnik lopova
- 42 Pošast Resnik se predstavi
- 45 Intervju z Josipom Brozom

Dva zanimiva datuma križata tale uvodnik.

Na današnji dan, pred devetimi leti, tudi najsodobnejši stroji niso več zadoščali, da bi Titovo pot nategnili še za kakšen dan ali dva. Zato danes žaluje, uradno seveda, celotno podjetje z nesrečno usodo. Tribuna, maršalu v spomin in komu na znanje, objavlja intervju z »rdečim monarhom« iz daljnega 1972.

»Po Titovi poti!« vpijejo danes naši vladarji in drviijo z nami vred v dokončno pogubo. Titova pot? Goli otok, Kočevski Rog, tisočprocentna inflacija, kupljena priznanja, neuvrščeni s svojimi vojnami, Srbi, ki vpijejo »Druže Tito, mi ti se kunemo« z refrenom »Dajte nam orožje«, ter policija, ki s strojnici opravi z nezadovoljno rajo?

Če je to tista pot, je zadnji čas, da na prvem križišču zavijemo desno.

Tribuna izide 8. maja, na dan, ko dobimo Slovenci novega političnega arestanta. Dosledno »po Titovi poti!«

V Ljubljani, 4. maja 1989

Hamfri Bogart

**ODPRTO PISMO TOV.
PREDSEDNIKU
SLOVENSKE KMEČKE
ZVEZE**

Vsakodnevne življenjske situacije v naši žalostni domovini nas silijo, da nas ne sme resnično presenetiti nikakršni dnevni ukrep, pa naj pride ta od te ali one strani, stranke, zveze, organa...

Vendar! Odločitev o taki podražitvi mleka nas je moralno tako presenetila in prizadela, da nimamo besed ne predlogov, kako neboleče premestiti ta ukrep brez škode za zdravje otrok. Menimo, da je pri tej odločitvi mnogo vplivala tudi kmečka zveza, zato se obračamo na vas.

Tov. predsednik! Poznam Vas le s TV zaslonov, kjer ste vedno nastopali možato, s premislekom in zdravim razumom. Sprašujem Vas: »Ali ste pri odločanju o tej podražitvi premišljevali, koga boste najbolj prizadeli? Ali je bilo res nujno podražiti osnovno hrano dojenčkom do take mere, da je ogrožena njihova osnovna hrana? Ali je potrebno na njihovi edini prehrani preizkušati parolo o tržnem gospodarstvu! Parolo pravim zato, ker le-to še zdaleč ni uveljavljeno na drugih vitalnejših področjih. Ali se zavedate vseh posledic, ki jih je v današnjih časih povzročila ta odločitev?

Odrasli lahko potrpijo marsikaj in z marsičem: pri obleki, kurjavi, razsvetljavi in z marsikaterim ukrepom, ki nam ga prinaša današnji in jutrišnji dan. Zavedajmo se, da so otroci nemočni, odvisni od odraslih, od našega ravnanja in naših zmožnosti. Sprašujem, kje so vse slovenske matere, da bi odločneje reagirale na take ukrepe? Mislim, da ne bi bile v nobeni državi tako prikrito tiho, kot so pri nas.

Tudi v preteklosti so bile hude situacije. Neizbrisno so se vtisnile vame besede tov. Vide Tomšič, kio sva pred leti skupaj sedeli na seji republiške skupščine in razpravljali, da bo bržčas treba ukiniti šolsko prehrano. Dejala mi je: »Tovarišica, Vi ste mlada mati, ali boste vi in vam podobne to dopustile? Me smo v vaših letih odšle v partizane, da bi priborile kruh svojim otrokom!« In našli smo drugačno rešitev! Vodila nas je vedno zavest, da je treba otroke, ki smo jih mi priklicali na svet medse, za vsako ceno zavarovati.

Ali nas je denar in borba za preživetje tako zaslepila in oropala vsakega moralnega, humanega čustva in razsodnega odločanja?

Oprostite, morda sem napisala nekoliko preveč čustveno, vendar menim, da to tudi zasluži in da je to realno dejstvo.

Prosim Vas v imenu vseh mater ter delavk, ki delamo z otroki, da poiščete Vse možne vire in poti in ukrenete kar se da proti tako visoki podražitvi osnovne hrane otrok!

S spoštovanjem!

DORA KRPA
vzgojiteljica
VVO NOVA GORICA

**JAVNI ODGOVOR NA
ODPRTO PISMO TOV.
DORE KRPA IZ NOVE
GORICE**

Prav zares, zadnje čase je mleko tisto, ki buri duhove. Ker so nekatera sredstva javnega obveščanja še prilivala olje na ogenj nezadovoljstva potrošnikov, je zadnja podražitev povzročila pravo antikmečko histrijo. Zato bi rad tov. Krpa (in seveda tudi ostalim) zastavil nekaj vprašanj: Ali se vam ne zdi, da ste to pismo naslovili na napačen naslov? Ali mogoče veste, koliko dobi kmet od tistih 5.000.– din, ki jih potrošnik plača za mleko v trgovini? Ali ste kdaj pomislili, koliko kmetovalca mleko stane?

Naj vam takoj pojasnim, da bo kmet za mleko, oddano v aprilu, dobil 2.000.– do 2.200.– din in sicer po petnajstem maju, ko bo inflacija pobrala že vsaj 20%. Za pojasnilo o razliki med 2.000.– in 5.000.– din se boste pač morali obrniti na mlekarne in trgovine. Že v začetku marca je bila polna lastna cena za liter mleka pri kmetovalcu 1.990.– din (če je dosegal evropsko produktivnost). Če priručnate vpliv inflacije, vam bo jasno, koliko bo to 15. maja. Pred enim letom smo dobili mleko plačano po 400.– din, od takrat so se industrijski izdelki, ki jih živinorejec potrebuje, podražili 6–10 krat, nekateri celo za 30 krat. Ali veste, da so glavni stroški mineralna gnojila in vzdrževanje strojev? Ali veste, da samo ena prikolica stane eno staro milijardo? Ali veste, da malenkostno popravilo traktorja stane sto starih milijonov? Kaj mislite, da je Kmečka zveza naročila inflacijo in podražitve? Kaj mislite, da je Kmečka zveza kriva, da ima naš delavec 5-krat ali celo 10-krat manjšo plačo kot na zahodu? Ali kaj primerjate cene industrijskih izdelkov pri nas in na zahodu, recimo pri sosedih? Ali so pri nas 5-krat cenejši? Ali veste, da steklenica piva – 1/2 litra – stane toliko kot liter mleka v trgovini in da poraba stalno narašča? Ali veste, da mnogi, ki se hudujejo na drago mleko, kupujejo »alpsko mleko«, ki je še dražje? Ali pomislite, da smo se na podražitve bencina že tako navadili, da tega sploh več ne kritiziramo? (Mimogrede: kmetovalci rabimo tudi to drago stvar: bencin in nafto. Pri bencinu, ki ga rabimo za kosilnice, plačamo tudi davek za ceste.)

Najbrž veste, da je za naše plače draga tudi obleka in obutev. Tudi kmetje jo rabimo. Ampak nihče ne vpraša ne vas ne nas, ali kupujemo lahko ali težko.

Tov. Dora Krpa! Sklicujete se na otroke, dojenčke. Tudi kmetje imamo otroke. Tudi mi moramo skrbeti zanje tako kot delavci, čeprav je način življenja na kmetih drugačen. Nisem rekel, da ni premožnih kmetov. So. Celo bogati kmetje so. Velika večina pa s težavo veže začetek meseca s koncem. Tako kot delavci s svojo nizko plačo. Mnogi kmetje ne zmorejo več prispevka za socialno zavarovanje, ali pa so zavarovani v najnižjem razredu, kar je toliko kot nič. (Posebno velja to za kmečke žene). Za prenekatero

kmete je ravno dohodek od mleka edini redni dohodek.

Ali se vam ne zdi, da je konflikt med delavci in kmeti popoln nesmisel? Ali se vam ne zdi, da je naše medsebojno nasprotovanje po godu tistim, ki se ravna po načelu »divide et impera« (v slov. deli in vladaj)? Ali se vam ne zdi, da bo v tej naši družbi marsikaj treba spremeniti, da bomo vsi bolje živeli? Da bomo vsi imeli pred sabo neko gotovost. Da ne bomo v neprestanih skrbih, kaj bo jutri. To pa bomo lahko dosegli le – skupaj. Delavci in kmetje – z roko v roki.

Ivan Oman
Predsednik slovenske
kmečke zveze

Draga bračo Slovenci,

kada bih verovao srpskim novinama, verovatno nikada ne bih napisao ovo pismo. U njima se pljuje po vama, kao i po drugim narodima i narodnostima ove zemlje. Da ne čitam te, srpske, novine, ne bih znao da vi Slovenci mrzite nas Srbe, da nas isto tako mrze i Hrvati, i Albanci, i Vojvodjansko, Crnogorsko i Bosansko-Hercegovsko rukovodstvo, i Zapad i Istok nas takodje mrze, maltene nas mrzi ceo svet. Svi nas mrze, samo nas voli naše divno rukovodstvo koje je dovelo ovu zemlju u napetu i izgublenu situaciju koja bi mogla kulminirati opštim haosom, što oni valjda i žele, kako bi mogli da uključe vojni faktor koji podršku nalazi samo kod srpskih rukovodioca. Kada smo već kod vojske, želeo bih da vam izrazim podršku u vašim nastojanjima da unesete demokratiju u celu zemlju, pa i u JNA. Ja sam Srbin, služio sam vojni rok u Hrvatskoj, na srpsko-hrvatskom jeziku, i kažem vam da NIPOŠTO ne bih služio vojni rok na nekom drugom jeziku, a to rade svi narodi i narodnosti na tudjem jeziku. Vaše je osnovno ljudsko i građansko pravo da služite vojni rok na svom maternjem jeziku.

Što se tiče vaše ideje o konfederativnoj formi Jugoslavije, mogu reći da je to jedino raumno rešenje, ali pod uslovom da većina stanovništva jedne republike to želi. Ako je takvo raspoloženje većine kod vas, a niste u mogućnosti da to ostvarite, onda ste vi okupiran i porobljen narod od stožera nasilne i brutalne politike saveza komunista, JNA.!

Mogu vam reći da niste jedini koji trpe ovu diktatorsku politiku od saveza komunista, i srpski narod je u istom položaju kao i slovenački, čak i u gore! Šta bi jedna Srbija dala za jednog Rupela ili jednu Hrišćansku Zvezu?!!!

Vaša štampa poistovećuje srpski narod sa srpskim rukovodstvom, što bi bilo isto poistovećivanju slovenačkog naroda sa Kardeljom ili Ribičićem! Svima je jasno da srpsko rukovodstvo ni u ludilu ne bi napustilo svoje pozicije zato što se na njih nikad ne bi vratilo, srpski narod ih ni u pijanstvu ne bi izabrao za svoje predstavnike. Ti su neljudi upropastili ne samo Srbiju, nego i celu Jugoslaviju svojom imbecilnom politikom. Već 40. godina isti ljudi vode Srbiju, u propast, žrtvujući pione u toj partiji šaha, a kolovodje ostaju. Zato ste i vi,

i drugi obmanuti verovanjem da je Milošević čelni čovek u srpskom rukovodstvu, a on je takodje pion, koji je prošao kroz prepreke i postao Dama. Kada su videli da više ne mogu da obmanjuju narod, srpsko komunističko rukovodstvo je zaigralo na svojo zadnju kartu: nacionalna osećanja, koja su veoma jaka kod Srba. Posvajali su Srbe sa svima i poturili jadnog Slobu da nas spašava. Pošto su Srbi narod bez političke kulture i sličnih iskustava, naseo je na ovu provokaciju i pošao da se spašava. I dok se Srbi mrznu po mitinzima, srpski komunisti primaju astronomske plate i šalju decu u inostranstvo na studije, a valjda i zbog lične sigurnosti. Ovim pismom sam želeo da skrenem pažnju svim Slovencima na drastičnu razliku između Srba i srpskih komunisti, tj. rukovodioca, pa vas molim da ih ubuduće ne stavljate na isti koš. Time biste najmanje uvredili častan i pošten srpski narod.

Želim, takodje, da pozdravim sve demokratske i napredne stranke u Sloveniji, sem one ilegalne, komunističke, i poželim vam oslobodjenje od okupatorske sile u što skorije vreme. Svi napredni i progresivni Srbi su uz vas! Slovenački i Srbski narod je potlačen od istog neprijatelja, i samo slogom ih možemo pobediti!

Puno pozdrava od vašeg brata iz Srbije
P. S.

Inicirao sam osnivanje ekološkog udruženja u svom gradu i sad čekamo upis u registar udruženja. Pišem povremeno za studentski časopis Kragujevačkog Univerziteta, i zamolio bih Vas da mi pošaljete foto-kopiju Statuta Slovenačkog Demokratskog Saveza, ako je moguće, zato što planiram osnivanje Srpskog Demokratskog Saveza, a nemamo uvid u to kako bi Statut trebalo da glasi.

S poštovanjem, Dejan Andrić

POLITIČNA UGANKA

Pri Mladini so se koncem 1988 odločili obravnavati slovensko politično emigraciju (SPE). Jasno je, da je za režim to eno najbolj delikatnih področij. Problem v bistvu danes ni več toliko obravnava dogodkov iz let 1941/45, ki teče, in ta pot razkrivanja bo še naprej tekla, vse do trenutka, ko bo vsa resnica znana celemu narodu. Gre za oblastni monopol partije. To je bila dilema leta 1941 in samo za to gre zadnja leta v domovini. To, tako jasno dejstvo, je za partijo strašno neugodno.

Kot je znano, je po močnem angažiranju poznanega hotelirja Vinka Levstika prišlo do objave nekaj prispevkov SPE v Mladini februarja letos. Gre za spomenico SNO, za pismo SNO, ki ga je podpisal gospod Laboda ter za Kremžarjev in Urbančev prispevek. Kolikor je znano, se prispevkov SPE ni popravljalo, razen prispevka Petra Urbanca, ki je bil v bistvenem delu skrajšan za petino.

Uredništvo Mladine je pripravilo tudi posebno prilogo, kjer so objavili mnenja nekaterih domovinskih faktorjev o problematiki SPE. Vsi ti prispevki so bili pisani, če že ne objektivno, pa z dokajšnjo mero

odprtosti, dobre volje in civiliziranosti. Izjema je članek nekega Boštjana Zupančiča, ki pa je napisan tako primitivno, nesmiselno, da je komaj vreden obravnave. Manj posrečeno so bile izbrane fotografije, ker prikazuje domobranstvo, stražarje neobjektivno in lažno. Tu je mišljena fotografija, ki prikazuje stražarje, kako pozdravljajo po nacistično (M 15/1989, str. 11!).

Udarec po SPE, specifično proti V. Levstiku, je prišel iz povsem nepričakovane strani, in sicer anonimno s strani »Ceneta M. Groma«. Imamo informacije, da se za to anonimo skriva nekdo iz uredništva Mladine in je neposredno v bližini četverice obsojenih! Ta navaja o Vinku Levstiku stvari, ki jih je lahko dobil samo iz aktov slovenske politične policije. Par dnevi obisk Levstika v domovini leta 1965 in dejstvo, da si upa živeti v Gorici, naj bi bili prepričljivi dokazi, da ima Levstik neke nečedne povezave. Še slabše kot »Grom« pa se zneseta nad Vinkom Levstikom dosedaj najbolj premočrtna slovenska oporečnika Igor Bavčar in Janez Janša. Bila sta na obisku pri Levstiku, prodala sta mu knjige, nato pa napišeta pod naslovom »emigranti med represijo in kolaboracionizmom s SDV?« povsem nedokazane očitke Vinku Levstiku:

a) Levstik je v pogovoru z njima hitel dokazovati svojo lojalnost (režimu? op.p.)

b) Predal jima je proglaš »črne roke«, ki bi mogel oba kompromitirati, če bi ga nesla domov. (Gre pa za povsem nenevarno in nedolžno fotokopijo iz knjige italijanskega zgodovinarja v italijanščini o dogajanjih 1943/45 na vzhodno italijanskih mejah! op.p.)

c) Markantni emigranti in oblastna vrhuška sklepara v skrbi za lastne privilegije najbolj nizkotne kupčije.

d) Služba državne varnosti naj da na razpolago vse podatke o stikih z Vinkom Levstikom od marca 1987 do danes (M 6/1989, str. 61).

Janša in Bavčar bi morala gornje trditve dokazati, ali pa jih naj prekličeta. Gre seveda za njun moralni status, za njun prestiž.

V istem članku poskušata oba pisca bralce prepričati, da med partijo in partizani ni mogoče potegniti enačaja. Teror partije od julija 1941 do julija 1942 in kasnejšo komunistično revolucijo izenačita na moralni ravni s samoobrambo naroda in se med drugim znebata takele: »Partizani so za poboje (Kočevje, Teharje etc.) izvedli šele leta 1975.«

Bavčar in Janša, ki se do tega članka v Mladini nista doslej kaj dosti dotikala tematike iz let 1941/45, sta s tem člankom (spet) padla v skupino slovenskih oporečnikov, ki ne morejo iz partijskega okvira. Podobno kot prof. Bučar, časnikar V. Blažič, prof. D. Rupel itd. Poudarjata in ostajata pri mitu NOB in narodnega izdajstva. Zavestno ali podzavestno s takim delom razbijajo v notranjem in zunanjem slovenskem prostoru eno opozicijsko skupino proti drugi. Zelo so podobni delavcem, ki se bore za boljši kos kruha s slikami Tita, rdečo zvezdo in gesli, kot so »bratstvo

i jedinstvo«... Ponižujoče in brez upa na uspeh.

Ta napad Mladine na Vinka Levstika in s tem posredno na SPE bi lahko bil cena za objavo prispevkov slovenske politične emigracije. Janšev prispevek pa bi lahko bil celo del cene, ki jo mora plačati za odlaganje pripora. To pa je tisto barantanje, za katerega se je Janša zaklel, da ga ne bo uporabljal. Taktika dela slovenske opozicije, ki si hoče pridobiti možnost omejene dejavnosti, je s krivičnim blatenjem SPE, domobranstva in slovenske cerkve moralno neopravičljiva. Slovenska opozicija iz let 1941/45 ni uspela zaustaviti prodora komunistične diktature. To so preprečile v veliki meri mednarodne okoliščine in nekateri domači faktorji kot NDH. Današnja opozicija ima lažje delo. Komunistem je odpovedal povsod in na celi črti, na oblasti pa ga drži samo še surova sila, za katero pa počasi primanjkuje volje in denarja. Z napačno taktiko in pretirano previdnostjo bi lahko predolgo čakali na svobodno Slovenijo!

Dr. PETER URBANC
Tajnik Slovenskega
narodnega odbora

KOORDINACIJA EKOLOŠKIH SKUPIN SLOVENIJE

Na koordinaciji Slovenskih ekoloških skupin v petek, 20. januarja 1989, smo imeli razpravo o montrealški konvenciji. YU še vedno ni podpisala te konvencije. Ker je vprašanje zaščite ozonske plasti eno od kardinalnih ekoloških vprašanj preživetja, se njeni učinki lahko merijo tudi s posledicami nuklearne vojne. Uničenje ozonske plasti lahko pomeni konec določenih oblik življenja na našem planetu.

K KONVENCIJI PRISTOPIJO SE-DAJ NAMREČ ŽE SKORAJ VSE RAZVITE INDUSTRIJSKE DEŽELE. O reakcijah Jugoslavije pa ni ne duha ne sluha. Menimo, da bi morali tudi mi uvesti ustrezne zakonske mere in pristopiti h konvenciji. Uničenje ozonske plasti lahko pripelje do ekološke katastrofe do sedaj še neslutnih razsežnosti.

Ker je bil ZIS že seznanjen s posledicami in vzroki te naravne nesreče, apeliramo na njega, da stori vse, kar je v njegovi moči.

GOSTI IN ČLANI
KOORDINACIJE
EKOLOŠKIH SKUPIN
SLOVENIJE

*Edino delo, ki osvobaja,
je piljenje rešetk.*

ljudska

INTERVJU

ALOIS
MOCK

Tribuna: Austrians policy towards the totalitarian regimes in South Africa or Chile is very attacking and denies them legality. Considering the violations of human rights in Yugoslavia, we ask you, why don't you use all your diplomatic power to prevent them? Why are you so silent?

Mock: »I think you are right. Tell your critical remarks that we are so silent to all Austrians!

You should not forget that 20 years ago the Eastern block was a threatening super power. We were lucky in history to have avoided a communist regime and didn't want to provoke. It was easier to criticize South Africa which is far away or Chile, than neighbouring regimes which might be a danger. This reflects not always a very courageous position. Tell this to all Austrians, since I totally agree with you.«

Tribuna: Austria protested very sharply against the atomic energy plant »Wackersdorf« in Germany. Why does Austria not take action against »Krsko« and help Slovenia with a »step out of atomic energy« – programme?

Mock: »It is easier to make provocative remarks or speeches against Wackersdorf because Germany is a democracy and we can even shout in their parliament. They will never attack us and we will never attack them. We gonna have only an emotional political discussion or demonstration.

It would be more dangerous to do it in the other direction.

It is my point of view, that it is impossible to intervene or make statements by a government in the problem of other countries every day, it would be of no use.

The majority here thinks that nuclear energy is dangerous, so we don't use it. The French don't think it's dangerous. They should be all sick in 10 or 20 years, because 64 % of French energy comes out of atomic plants. We have renounced atomic energy once for ever. We don't use it, we don't need it.

But we can't explain every day to the neighbouring Slovenian government, »You are wrong. You have to re-

move your atomic energy plant.« What would happen? The Slovenes are also proud people. The majority will not accept the teachings of the Austrians every day. We cannot simply ask, »Remove it.« It is your business to remove it. The more democracy you have, the better chances you have to remove these unnecessary atomic energy installations.

Tribuna: If you openly protest against the imprisonment of Vaclav Havel, why don't you care about the coming arrestation of Janez Janša and others?

Mock: Vaclav Havel. We tried immediately to use the machinery of the CSC conference (konf. o varnosti in sodelovanju v Evropi). The problem is that there are several other hundreds for which you can't use the machinery. What is the machinery? All 35 countries have signed that if there is a violation of human rights you can ask by diplomatic means full information. If this is not satisfying you can ask the next multilateral conference to deal with this particular case. Now if you start with hundreds and hundreds of cases, you don't manage it. You have to take those cases which are the most prominent ones.

Tribuna: Would you help the Socialist Republic of Slovenia, constitutionally determined as being a sovereign state, to enter the European Council?

Mock: »As far as Slovenia and Yugoslavia is concerned, I think there is a good chance for closer relations with the European Council. If there is a multiparty system and an independent jurisdiction and a free elected parliament, whether a provincial or a central parliament, there would be no difficulty to enter the European Council.

Then of course a lot of people in your countries are thinking of possibly later joining the European Community. This is of course a question of economic efficiency. It is no good if you open your borders and everything can get in, your foreign exchange gets out, and then there is the mess.

What your country is concerned, it should try to come

Foto: Tomi Drozg

Na Dunaju smo se člani predsedstva UK-ja sestali tudi z avstrijskim Ministrom za zunanje zadeve dr. Aloisom Mockom. Objavljamo odlomke našega pogovora.

closer to the European Council and the EFTA. I am fighting very much with the EFTA, particularly together with our Norwegian Friends for making a special agreement with Yugoslavia, which could later on become a member. Others hesitate for different reasons. We, the Norwegians, the Swiss and the Austrians, are now trying to persuade the other EFTA members that we should have an EFTA found to support financially the restructuration of Yugoslav economy towards free market economy.

Tribuna: The Slovenians are concerned about the political situation in Carinthia (Koroška), since Haider has quite a chance to take over the government and also possibly become the chairman of Alpe-Adria.

Mock: Your concern might be justified. The problem is of course, that here is a very outmoded and radical position in this area. As the chairman of the ÖVP I will certainly try to influence this government in the sense of tolerance and of cooperation with the minority, but I can-

not deny that there is some uneasiness and reason for concern.

Tribuna: In case of a state of martial law (izredno stanje) in your neighbour country Slovenia, how will you react?

Mock: We hope that this will never happen. If there will be any incidents leading to a violation of human rights in Slovenia, we will protest and intervene by diplomatic means.

Pogovarjala sta se
Aleksander Pečnik in
Marko Gospodarič

Foto: Tomi Drozg

SVET EVROPE

V Svet Evrope je včlanjeno 23 demokratičnih evropskih držav. Zadnja je te dni vstopila Finska, tako da ostajajo izven samo še vzhodne države. Vendar bodo status opazovalke dobile v kratkem Madžarska, Poljska in celo Sovjetska zveza. Zanj se poteguje tudi Bolgarija. Zanimanja pa niso pokazale Jugoslavija, Albanija in Romunija??!

Svet Evrope se trudi za boljšo izmenjavo in pretok kulture, znanosti in drugih oblik sodelovanja ter za večjo evropsko integracijo na področju varstva okolja in varstva človekovih pravic. Osnovni pogoji za vstop so pluralistična družbena ureditev in svoboda političnega organiziranja, svobodne volitve, neodvisno sodstvo, izpolnjevanje pogojev Strassburške komisije za človekove pravice, ter suverenost države članice.

Integracija v Evropo je za Slovenijo življenjskega pomena. Slovenija ustvarja večino svojega bruto narodnega dohodka z izmenjavo z Zahodno Evropo, hkrati pa doživlja bojkot svojih izdelkov v nekaterih drugih republikah Jugoslavije. SR Slovenija je po ustavi **suverena država**, in »Slovenska pomlad« obeta, da bomo kmalu izpolnili tudi ostale pogoje za vstop v Svet Evrope.

Alex in Marko

Veliko povedanega na osmih straneh DEMOKRACIJE

V petek, 12. maja izide druga številka DEMOKRACIJE, glasila SLOVENSKE DEMOKRATIČNE ZVEZE, ki tačas izhaja kot priloga ODPORTE STRANI časopisa GORENJSKI GLAS. V DEMOKRACIJI lahko med drugim preberete: intervju z Janezom Janšo;

Dimitrij Rupel: OF, SZDL, SDZ in alternativa;

France Bučar: Pred konfrontacijo?

Rajko Pirnat: Ali smo pred novo ustavno prevaro?

Tone Peršak: Amandma za politični pluralizem;

Manifest REPUBLIKANSKE ZVEZE.

VSI DEMOKRATI BEREJO DEMOKRACIJO

SPEKULACIJE

Bode vprašanje: zakaj se je lansko leto mirno izteklo? Zakaj ni bilo udara, tankov na ljubljanskih ulicah, aretacij, konfinacij, izginulih, radikalnih kadrovskih sprememb? (*»Ne vem, če se zavedate, kaj je izredno stanje pri nas v praksi. To so kategorije prebivalstva: eni za konfinacijo, eni za nagla sodišča... Nagla sodišča so določena, vod za streljanje je določen...«* Janez Janša na kolegiju Odbora, dve uri pred »Cankarjevimi domom«.)

Denimo, da je resnična govorica, da je 5044-3 govorilo tudi o premikih tankov in nekaterih drugih enot v Ljubljano, in denimo, da je imela vsaj delno prav Primorka iz kraja, odkoder bi ti tanki verjetno šli: »v tej enoti so vsi oficirji razen enega namerali ostati v Sloveniji. Naučili so se nekaj jezika, otroci so šli v slovenske šole, gradili so si hiše. V začetku lanskega leta so jih vse premestili na jug, vse razen enega...«

Če bi bilo vse to res (prepričan sem, da ni), se lahko domislamo razlogov, zakaj bi vojska (oziroma kdorkoli je že bil zadaj) abortirala udar? Spekulirajmo.

..., previden, zafrkljiv in dobro obveščen maček v slovenskem novinarstvu, sporna oseba, o kateri slišiš tudi zelo slaba mnenja (velik režimec, SDV naj bi ga imela na vrvi z nekim starim izsiljevanjem) meni, da v jugoslovanskem oficirskem zboru pač ni generala Jaruzelskega; da armada preprosto nima osebnosti, ki bi zmogla voditi takšno podjetje. Morda pustolovščina, ki bi imela lahko katastrofalne gospodarske posledice, v Beogradu in republikah tudi ni dobila dovolj trdne politične podpore.

Pa denimo, da bi se takšna politična podpora našla, in kandidat za Jaruzelskega/Pinocheta tudi. Je v lanskim Sloveniji obstajala tehnična možnost za blokado pučistov, dovolj realna, da bi lahko delovala kot faktor odvracanja?

Lojalnost slovenske policije (in njenih specialcev) izključuje tisto najpreprostejšo (in najcenejšo) obliko državnega udara, ko patrolja vojaške policije ali celo nabornikov prikoraka v vladno (v soc. državah partijsko) palačo in predsednika povabi, naj jih spremi v radijsko hišo, kjer

»Jezik je samo narečje z vojsko in mornarico.«

Pa denimo, da so govorice resnične. Denimo, da je lani res obstajal spisek (po novejših govoricah spisek petstotih), denimo, da so bili slovenski aparatički lansko pomlad res vsi panični in so se bali govoriti v svojih pisarnah, denimo, da je vojska res mazala tečaje tankovskih garaž, da bi se vrata hitreje odprla, kot mi je pesniško opisal položaj mlajši uradnik z enega od republiških komitejev? Denimo, da je resnica tudi v govorici o beograjskem neuspelem atentatu na Kučana z mrtvim šoferjem in denimo še, da drži, da bodo slovensko TO v kratkem de facto ukinili.

bo prebral odstopni govor. Obstoj oboroženih in izurjenih ljudi, ki so pripravljeni aktivno poseči v dogajanje, zahteva veliko operacijo, redne enote, težko orožje. Pa še tedaj lahko pride do odpora in strahotnega političnega škandala. Allende je ubil Pinocheta.

Toda ljudski glas sumi, da smo itak okupirana dežela in lani se je slišalo, da naj bi bili na noč junijskega zborovanja pred univerzo, ko so otroci »šli po Janšo« in jih je ustavil masiven policijski kordon – v vojašnici specialci z nabitim orožjem. Za vsak primer.

Torej: lahko teritorialna obramba frustrira vojaško ak-

cijo ali vsaj deluje kot faktor odvracanja?

Govoril sem z ljudmi, ki so menili, da lahko. Orožje je sicer v rokah armade, a slišal sem mnenje, da to ni tak problem. Problemi so trije: (1) lojalnost SDV republiški garnituri (oz. njihov patriotizem, na katerega jaz ne bi preveč računjal).

Vojsko mladih rekrutov lahko ustaviš, če ponoči osvobodiš orožje in blokiraš vojašnice. V tem primeru je zelo verjetno, da se uradno sploh ne bo nič zgodilo. Čim so redne enote razporejene, problemi narastejo za red velikosti. Da pa lahko potegneš prvi, potrebuješ informacije.

odločenost in pripravljenost komandnega kadra. Denimo, da bi vedeli, kaj jih čaka, če ne bodo potegnili prvi. So se veliki omahljivci, ki obvladujejo slovensko poliko, sposobni postaviti za svojo kožo? So sposobni narediti vsaj vtis, da bi to lahko naredili, vtis, ki bi lahko deloval kot faktor odvracanja?

Slovenska politika je imela v svojem obnavljanju duela s centrom tri močne karte, in vse tri se ji izmikajo iz rok: gospodarsko moč, ki je za Jugoslavijo in JNA življenjskega pomena, živo, inteligentno in angažirano javnost, željno čistih računov (dobro, vsaj potencial je bil, in vselej se ga je zatiralo), in morda, TO kot golman in odvracalca neetičnih potez centra.

Takšne možnosti – če bi imeli pogum in domišljijo, da bi jih uporabili, le kaj jim ne bi bilo odpuščeno. Spotaknila jih je stara slovenska plašnost (z neimaginativnostjo in nepripravljenostjo za politične koalicije in narodno rešitev – ista melanholična zgodba kot okoli leta 20); spotaknil jih je tradicionalni prag fleksibilnosti liberalnih komunistov – kot v začetku 70. let v Srbiji in Sloveniji – nepripravljenost na partnerstvo z državljani in odkrit prelom z diktaturo; morda jih je spotaknila tudi trivialna nesposobnost (v dobrohotnost teh tovarišev bi morda še verjel, a v njihovo sposobnost!).

Slovenski vrh nima konsistentne politike (razen bazičnega: ostali bomo zgoraj!), potencialne zaveznike v civilni družbi raje zatira, kot da bi z njimi sodeloval in ni sposoben nastopiti v Jugoslovanskem prostoru. Pa ne mislite, da je opozicija/alternativa dosti boljša.

Neimaginativnost, nesposobnost – če bi bile v članku omenjene govorice resnične, bi bilo ti napaki naših voditeljev še težje odpustiti.

Pa denimo, da govorice niso resnične. Nacionalna paranoja? Kosmačevski (*Pomladni dan*) občutek za umetniško resnico, za takšno, ki bi bila bolj smiselna od blede resnice dogodkov? »Tako bi se moralo zgoditi, pa čeprav se ni.« Fikcija ima svoj čas in svojo resnico.

(Prihodnjič: je alternativa kaj boljša?)

SAMO RESNIK

RADIO ŠTUDENT KOMENTIRA

SUMLJIVA VLADA

Izogibanje javnim nastopom (na včerajšnjem pogovoru s slovenskimi direktorji v Radencih se je okrog njega zastoj mučila tako ljubljanska televizija kot tudi mala reportažna ekipa Radia Študent) lahko sicer prepreči morebitne skandale zaradi ne dovolj preiščenih izjav, vendar pa pomeni odsotnost tistega bistvenega, kar mora označevati vsako vlado: zaupanje v njen politični in ekonomski program. Markovič si kredibilnosti javnosti še vedno ni pridobil, saj ji ni ničesar ponudil, medtem ko trenutno razmerje moči med vlado ter ostalimi državnimi in partijskimi vrhovi ostaja skrivnost, ki je tudi sam Markovič ni voljan razkrivati.

Odsotnost političnega in ekonomskega programa Markovič opravičuje s trditvijo, da vlada že od začetka sprejema ukrepe, ki pravzaprav predstavljajo del njegovega programa, vendar pri tem pozablja, kakšen je pragmatični smisel kakršnihkoli programov. Njihov namen ni v tem, da bi mu morala vlada strogo slediti, ampak si je z njim mogoče pridobiti predvsem zaupanje javnosti. To zaupanje pa je bistveno, če se hoče vlada resno lotiti zmanjševanja inflacije, ki resda ni najhujši ekonomski in politični problem, lahko pa ogrozi pozitivne učinke kakršnekoli dobre ekonomske poteze. Edino s politično in strokovno kredibilnostjo in zaupanjem javnosti pa se je mogoče lotiti negativnih inflacijskih pričakovanj, ki so v razmerah bližajoče se tisočodstotne inflacije njeno osnovno gonilo. Dejstvo, da je bil včerajšnji Markovičev pogovor s slovenskimi direktorji prvi javni nastop po njegovi izvolitvi, dokazuje, da njegova vlada ni pripravljena sama propagirati svojih ukrepov. Ne gre samo za propagando, temveč predvsem pojasnjevanje. Če direktorjem, podjetjem in prebivalstvu vladini ekonomski ukrepi ne bodo jasni, se bo začelo razraščati zavračanje vsega, kar izvira z vladinega zelnika. Politični teren bo tako postal zrel še za en odstop zvezne vlade.

Govoriti o novem socializmu, predvsem pa realizirati ekonomsko reformo socializma, je neprijeten posel.

Sedanja Markovičeva vlada je tako ekonomsko kot tudi ideološko sumljiva. Najprej je sumljiva zato, ker dela napol tajno, brez velikih medijskih in političnih nastopov, nato pa še zato, ker premier Markovič uporablja termin »novi socializem«, ne da bi kdajkoli natančno pojasnil, kaj sploh razume pod to skovanko, ki počasi že prehaja v povsem običajno ideološko floskulo.

saj pomeni revidirati oziroma odpovedati se dveh osnovnim ekonomskim načelom socializma: prepovedi privatne lastnine in prepoved izkoriščanja, oziroma pridobivanja dohodka na podlagi lastnine. Markovičeva vlada pa se z uvajanjem različnih kapitalističnih instrumentov v naše gospodarstvo (delnice, vrednostni papirji, trg kapitala, trg delovne sile) odpoveduje ravno tema dvema načeloma. Gre za rekapitalizacijo socializma, kjer pa še vedno niso spregledali temeljnega protislovja. Z uvajanjem oziroma sproščanjem kapitalističnih instrumentov želijo na eni strani povečati učinkovitost našega gospodarstva in jo približati ali izenačiti z učinkovitostjo kapitalističnih gospodarstev, po drugi strani pa naj bi to isto gospodarstvo ohranilo svoj socialistični značaj. To početje je seveda obsojeno na neuspeh: ali se bo naše gospodarstvo spremenilo v kapitalistično ali pa bo še naprej ostalo neučinkovito.

Oboje pa seveda pomeni neuspeh Markovičevega novega socializma in novo možnost odstopa zvezne vlade. Dokler se bo katerakoli vlada prisiljena gibati znotraj socialističnega prostora, toliko časa bo njena ekonomska politika doživljala neuspehe. Pač še en dokaz več, da je socializem preživet, tudi ekonomsko.

RADIO ŠTUDENT

ŠUVARJEV MÜNCHEN IN ŠE KAJ

Pač, novo kerteševsko vojvodinsko vodstvo zahteva nekaj nezaslišanega, in to poleg sklica izrednega partijskega kongresa še odstop samega Stjepeta Šuvarja. Izid 20. seje CK ZKJ pa pokaže, da je bil Šuvar kot tarča samo slepilni manevar. Bistra novinarska očesa (Slivnik) so opazila, da vsi hrvaški delegati niso glasovali po dogovoru v »bazi« in da je samo z nekaj glasovi večine Vllasi izpadel iz članstva CK. Zahtev po Šuvarjevem odstopu kar na lepem ni bilo več, tako da si se vprašal, ali si malo prej prav, slisal. Pač pa se prav tako na lepem Šuvar pridruži srbski označitvi albanskega nemira: kontrarevolucija, iredenta, veli-koalibanska zarota.

V zveznem partijskem vodstvu je bil torej dosežen sporazum, da se Kosovo, natančneje, njegova albanska zadeva prepusti Miloševiću, da končno zaokroži Srbijo kot državo. Mogoče je Milošević pri sklepanju te kravje kupčije zatrjeval, da je to res zadnji cilj Srbije, ki bo močna, ali pa je ne bo.

Ko pa so možje šli na delo, se je zataknilo z rudarsko gladovno stavko, ki je parala živce. Šuvar se na zahtevo rudarjev »uradno« spusti v jamo. Vllasi pa ne zdrži grozljivih poročil in se spusti v jamo »privatno«. Kaj je Šuvar obljubil v starotrškem infernu, 800 metrov pod zemljo, se ne ve, pač pa so dva dni zatem odstopili tri na novo ustoličene Miloševićeve kosovske marionete: Morina, Azemi, Šukrija, kakor so zahtevali rudarji. Slednji nato pridejo iz jame. Tudi ni mogoče vedeti, ali je šlo pri navedenih treh odstopih za najbolj prostaško balkansko prevaro ali pa v tistih dramatičnih trenutkih tudi Šuvar »ni zdržal« in se skušal s pomočjo rudarskega upora izviti iz Miloševićevega prijema.

Najbrž pa ni treba dvomiti, da se je sumničavi Milošević nagnil k slednji razlagi Šuvarjevega vedenja, zato je odločitev, da se bo moralo ljudstvo zgoditi še enkrat in to nemudoma, prišla tako rekoč sama od sebe. K spontanosti te dramaturgije, najbrž prvi-krat resnično take, pa je prispeval še en dogodek, namreč protestno zborovanje v Cankarjevem domu v Ljubljani, na katerem pa se je zgo-

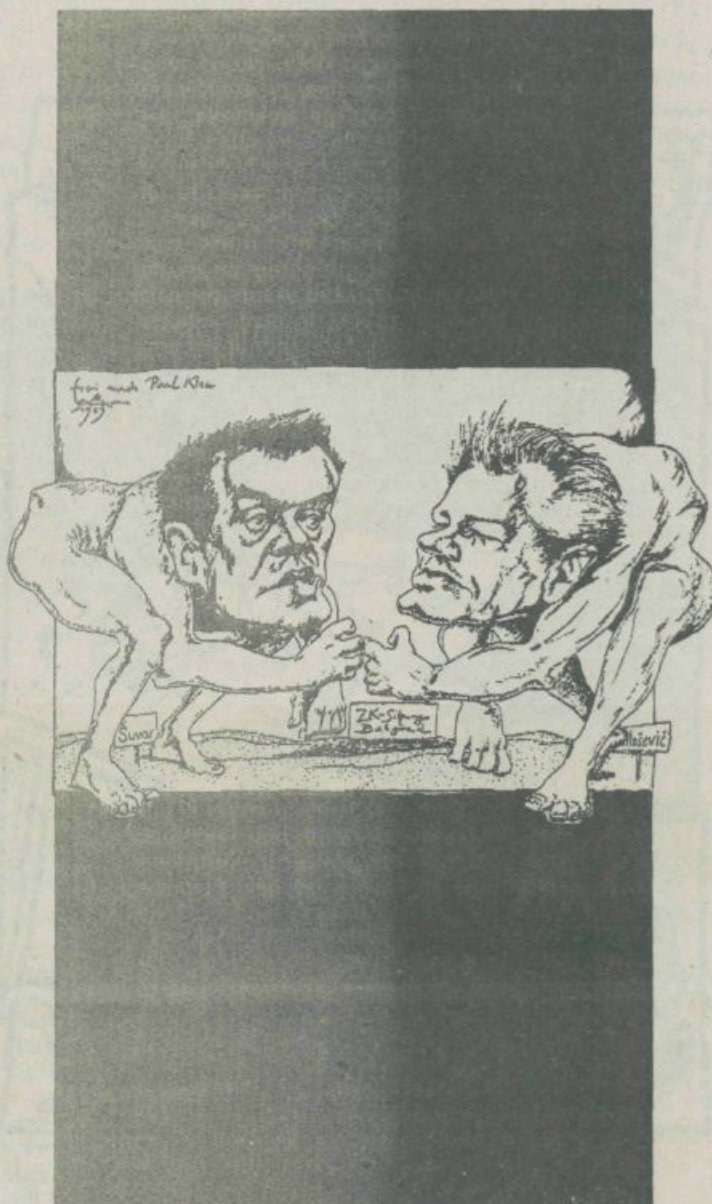
dilo še kaj več kot zgolj ljudstvo: zgodila se je koalicija. Kučanovo partijsko predstavništvo se je družno še z dvema zvezama in Odborom za varstvo človekovih pravic solidariziralo z albanskimi rudarji in nekam preroško svarilo pred uvedbo izrednih razmer.

Ni sicer čisto jasno, za kaj je šlo etablirani slovenski politiki v Cankarjevem domu, če je potem »privolila« v izredne ukrepe na Kosovem, kakor je potrdil Janez Drnovšek v svojih spogledovanjih z javnostjo. Vsekakor pa se je s prestolniškega zornega kota odprla poleg albanske še ena, slovenska fronta in zadeva je prekipela v milijonsko dogajanje ljudstva pred samo vsedrjavno skupščino. TV kamere so lahko med množico spet ujele tudi strnjene skvadre, ki so enoglasno prevpile vse, vzklikajoč gesla: »Dajte nam oružje! Slovenija laže! Državnega predsednika taiste skvadre izžvižgajo, vse je v pričakovanju vožda, ki mu je treba reči samo: Zavzemite skupščino! ali Na Kosovo! pa bi se zgodil »pohod na Rim«. Namesto tega se vožd, ko končno nastopi trenutek njegovega prikazovanja, množici zakolne, da bodo »krivci kaznovani«.

Nekaj je ta lažni Oidipus vrzel sfingi v žrelo, vendar je bila množica očitno nezadovoljna; pričakovala je kaj zgodovinskega. Kdo in kako je vožda nazadnje prepričal, da ni izrekel tistih besed? Toda, zdaj ni šlo več samo za politično usodo Azema Vllasi, zdaj se je vadljalo za njegovo glavo. Njegova aretacija je bila od tega trenutka dalje samo še vprašanje časa, oziroma bliskovite priročnosti slovityh organov.

Je slovenska politika, ki se je zgodila v Cankarjevem domu, res nastopala zoper uvedbo izrednih razmer (policijske in vojaške okupacije) na Kosovem, ali se je bala česa obsežnejšega, kar morda ni bilo v dogovoru? Vsekakor so Slovenski delegati v zvezni skupščini pod masivnim psihološkim pritiskom glasovali za uvedbo izrednih ukrepov na podlagi popolnoma nepreverjenih trditev Lazarja Mojsova o nekem štabnem načrtu za albansko oboroženo vstajo.

Zdaj ko se je dim nekoliko

Poglavitna tarča srbskega februarskega udara je bil Azem Vllasi, ključna osebnost albanske politične (partijske) avtonomije v Jugoslaviji. Toda, nikjer nobenih uradnih, statutarjih zahtev po njegovem odstopu; samo opazno strnjene skupinice kričoč med mitinško množico zahtevajo njegovo glavo (Ubijte Vlasija!)

razkazil, zdaj vidimo, kam so se stvari premaknile in **kdo je glavni dobitnik minule bitke**. Generali so Miloševiću pomagali vzeti njegov dogovorjeni plen. Šuvarja pa so zavarovali pred ljudstvom, ki se je dogajalo. Oba sta zdaj njihova dolžnika, **pa tudi Marković je nehal govoriti o striženju vojaškega proračuna**. Srbija je končno spet država. Pravzaprav je dejansko, če prištejemo črnogorsko oko v isti glavi ter makedonsko razumevanje srbske državnosti, že velika Srbija. Vsilila je svojo voljo Albancem in vsej državi. Prav bi bilo, da prevzame še politično in tudi materialno odgovornost za vse posledice svoje volje do moči. Tega sicer ni niti pripravljena niti sposobna storiti, in račun za okupacijske stroške in ves produkcijski izpad bo kajpak predložen federaciji, dejansko pa Sloveniji in Hrvatska. Slovenija se bo na ta način spet lahko odkupila za svojo koalicijo in za to, da sploh lahko obstaja, kakor že ves svoj čas, Hrvatska pa že ve za kaj. Kosovski način sprejetja ustave pa naj bi bil svarilni zgled za vsako »preveč« avtonomistično razpoloženo okolje.

* * *

Ko je Stipe Šuvar za hrvatski volilni golaž napravil svojo novo akrobacijo, s tem da se je obregnil ob Miloševićevo mitingovanje, se nam je vrnila jugoslovanska politična klasika s srbsko-hrvaškimi igrami v ospredju. Poslej se je tudi narod nehal dogajati in tako so po vsem videzu v ta smetnjak vržena tudi širša prizadevanja slovenskega Odbora za varstvo človekovih pravic. Janez Stanovnik ne govori kar tako o Odborovem *hujskanju* k državljanjski neposlušnosti.

Res, kje je v tej novi situaciji slovenska politika? Pravzaprav je ni nikjer, kakor je še nikjer ni bilo, razen če za politiko štejemo vsakršno deželno prilagajanje trenutno močnejšemu; tokrat pač samozvannemu arbitrarnemu povzpetu čelad. J. J. je dobil zaporno povelje od sodišča, ki posluje izključno v slovenskem jeziku. In še nekaj izdaja to zaporno povelje, nepisano v najčistejši slovenščini: J. J. je med četverico po vsem videzu edini, ki gre vzajemno na živce tako izvedencem za specialno vojno, kontrarevolucijo in podobno, kakor tudi upraviteljem slovenske dežele.

Nemajhno je moralo biti zadoščenje, ki so ga v Beogradu dobili spričo odločnega nastopa tankovskih enot v Tbilisiju in to samo dobra dva tedna po podobnem, tako rekoč, vzorčnem nastopu enakih enot zoper enake demonstrante na Kosovu. Bojevnik za isto stvar se hitro razumejo ne glede na razdalje, če se izkaže, da podobnost in sočasnost določenih dogodkov ne more biti slučajna, oziroma da je skupni sovražnik očitno odkril novo šibko točko celotne familije: drobiž na periferiji. Res pa je spet, da iz Moskve ta čas prihaja še drugačna novica: tam so upokojili celo stotnijo zelo vplivnih starcev, in še generali in menda celo en maršal so vmes. Ali bo součinkovanje delovalo tudi v tej smeri? Malo verjetno, pa vendar.

Če slovenski politiki že uspeva, da se ne pusti vreči ven iz *familije*, na hladno, v smrtonosno cono kontrarevolucije in separatizma, pa začenja izgubljati Slovence, ker je nastopila čudna situacija. Slovenci se danes čutijo najbolj ogrožene ravno od *bratstva*, ki so ga nekoč sprejeli zato, da bi jih varovalo pred sosedi. To pomeni, da poleg vsega plačujejo še svojo ogroženost, zakaj nesporazum med slovenskim reži-

mom in njegovo »bazo« je v tem, da so zdaj vloge spremenjene. Slovenska »baza« zdaj zahteva od svojega režima, da jo zavaruje pred preveč hajduškim »bratstvom«, medtem ko je bil ta režim narejen zato, da to »bratstvo« kar se da lepo neguje.

Še bolj zabaven pa je nesporazum med Ljubljano in Beogradom. Slednji misli, da posebnosti, ki si jih lahko privoščijo slovenski režim, presegajo vsako državotvorno mero in da bi bila Ljubljana lahko hvalježna, da se lahko za svoje slovenske uprizoritve odkupuje z milijardami. Če bi bilo po pravici, tako mislijo v Beogradu, bi morali Slovenci dobiti kosovsko lekcijo, vendar je zdaj, v tej denarni suši, dokler kaj ne kane, sprejemljiva tudi slovenska odkupnina. V Ljubljani pa se, nasprotno, čudijo, kako da jugoslovanski jug ne razume, da slovenski komunizem ne more uspevati brez nekega podpornega sopotništva, pa naj se že piše leto Gospodovo 1941 ali 1989. Še bolj pa se čudijo nečemu drugemu, namreč zakaj v Beogradu, v mestu *vzhodno od raja*, ne doumejo tistega preprostega računa: pusti jim več, da jim boš lahko več vzel. Mogoče pa v Beogradu to razumejo, le delajo se, da ne (da bi lahko vzeli več kot imaš) in v Ljubljani tega ne znajo prav prebrati. Ali pa znajo tudi ti prav prebrati, vendar pa to hranijo izključno zase, za svoje *zgodovinsko poslanstvo*? Če je kaj na tem, bi bil po tem prepričanju slovenski narod lahko kar zadovoljen s svojo deželno državnostjo in s svojim članstvom v Alpe-Adria. **Ali je imel kdaj še kaj več?**

Slovenska politika (ki je ni) se tačas resno ukvarja z vprašanjem, kako se rešiti nevšečnih Slovencev (ki kvarijo igro) in pri tem ne izgubiti večine Slovencev. Kajti nič se ne ve, včasih celo Slovenci pridejo prav.

VIKTOR BLAŽIČ

sežana

tovarna pletenin in konfekcije n.sol.o

tel. 067 72351

telex 34260 YU SEŽANA

LINIJA IN ODKLONI

Dolomitska izjava je pomenila odpravo koalicijskega značaja tedanje »osvobodilne fronte« še predno so se skupine, ki so 1941. leta ustanovile »protiimperialistično fronto«, sploh lahko profilirale in organizirale kot samostojne stranke. Dominacija komunistične stranke je bila s tem zagotovljena tudi **organizacijsko**. Prav ta in taka dominacija komunistov pa je omogočila tudi **programsko** dominacijo komunističnega projekta ureditve slovenske družbe in jugoslovanske države po dobljeni vojni.

Legitimnost SZDL kot nadaljevalca ljudskofrontne politike zato ne temelji ne na koalicijskih pogodbah in ne na dejavnem članstvu, ampak na zgodovinskem mitu. Politična baza SZDL pa je v tem, da predstavlja normativno z ustavo in dejansko s policijsko prisilo in grožnjo uveljavljen in edino dovoljen okvir političnega delovanja. Zato vključitev v aktivizem še ne pomeni pristajanje na njen politični program in tega se zaveda tudi politična birokracija. To pa je nastavljen in plačan aparat te »frontne« organizacije, ki je odgovoren vsem drugim, samo članstvu ne – kolikor to dejavno članstvo sploh obstaja in kolikor ga ta politični aparat sploh potrebuje.

Zato drugoaprilske volitve med Bulcem in Drnovškom vzbujajo videz normalnosti v slovenskem političnem prostoru. Toda glasovanje za Drnovška je bilo predvsem glasovanje za prenovo, pokazalo pa se je tudi, da v zamenjenem prostoru imajo lahko nekateri mediji večji vpliv, kot bi ga imeli, če bi imeli resnični politični pluralizem. Edino znamenje, ki govori v prid Smoletovi televizijski izjavi, je glasovanje za domačina (in tudi lokalpatriotska propaganda zanj v predvolilnem postopku) v Zasavju. Tudi drugod po svetu prevladuje lokalpatriotizem nad strankarstvom, toda to je tudi edina poteza normalizacije.

Zato se preteklosti ne da pokopati brez preostanka. Vztrajanje na določenih zgodovinskih paralelah govori o tem, da se političnega prostora **ne da konstruirati**, oziroma da je politično tradicijo treba upoštevati. Pogovor o preobrazbi SZDL pa je

Ko se v zadnjem času omenja Socialistična zveza delovnega ljudstva, se govori o treh možnih alternativah – o njeni ukinitvi, o njeni preobrazbi in o njeni oživitvi. Videti je, da so volitve za slovenskega člana predsedstva SFRJ oziroma »neposredno referendumsko izjasnjevanje občanov« v okviru SZDL vlile političnemu aparatu te transmissijske organizacije nekaj samozavesti. Predsednik RK SZDL Jože Smole se je vidno oddahnil in je v TV – kamere izjavil, kako da je SZDL živa organizacija z aktivisti in s članstvom. V razmerah delujoče politične demokracije bi take izjave zvenele čudno. V »samoupravnem socializmu« pa je organizacija, ki naj bi bila množična in ki je edina dovoljena, ves čas postavljena pred vprašanje o svojih legitimnosti.

prav takšno graditeljsko početje, ki vsiljuje idealistične projekte, namesto da prepusti oblikovanje političnega prostora demokratični igri. Preobrazba SZDL je lahko po drugi strani tudi plod kompromisa obstoječih sil v dani situaciji. Vendar tak kompromis pomeni ob pripustitvi novih zvez, gibanj in klubov tudi nadaljevanje sedanje blokade. Nove zveze tudi ne bodo resnično zaživele, dokler ljudje ne bodo čutili, da gre »tokrat zares«. Dokler je politični prostor zamenjen z občasnimi prepo-

vedmi, dokler ni **ustavnih garancij** in dokler politična birokracija uživa še naprej vse privilegije – do tedaj bomo lahko volili samo med starimi in mladimi z enakimi programi in z isto partijsko člansko knjižico.

Zato razgovor o partiji in njeni politični liniji ni nikakršna zgodovinska maščevalnost, saj naš današnji trenutek **še vedno** določa »ljudska fronta« iz 1935. leta in vsi poznejši odkloni. Prostor za ljudsko-frontovsko organizacijo in dinamiken, pa naj gre za kapitalizem ali socializem,

za dominacijo partije v »frontni« koaliciji ali za njeno capljanje na repu Mačekove »združene opozicije«. Medtem ko imata italijanska in francoska partija krajše obdobje, ki je zaznamovalo radikalno prekinitev s politiko »ljudskih front«, je jugoslovanska partija s svojo slovensko podružnico previharila pakt Ribbentrop-Molotov praktično brez problemov. Samo pri nas je bila linija ves čas neproblematična, pa naj je šlo za »protiimperializem« ali za »osvobodilno fronto«. »Protiimperializem« je bil na liniji pakta, ki je omogočil Hitlerju začeti drugo svetovno vojno, obema (Hitlerju in Stalinu) razdelili Poljsko, samo Stalinu pa zasesti baltске države in romunsko Moldavijo. Šele v tem kontekstu se da razumeti takratno »mirovno politiko« komunistične partije. Šele v tem kontekstu se da razumeti zakaj so Žebotovi stražarji, desničarji, toda tudi demokrati iz SIS/JRZ razbili tak shod. Še v tem kontekstu se da razumeti tudi razhajanja ob naglem obratu, ki pa ni bil odklon, ko je komunistična stranka s svojimi »frontnimi« zavezniki in sopotniki ponovno postala protifašistična in »našla svojo dušo« tam, kjer jo je pustila ob propadu republikanske Španije. Pripomba o zdaj pokojnem slovenskem politiku in znanstveniku Cirilu Žebotu se mi zdi potrebna, saj nas opozarja na temeljno poštenost, ko sodijo mediji ne le o njem, ampak tudi o tej isti politični tradiciji, ki jo želijo zbrisati in zabrisati, da bi lahko danes začenjali znova tam, kjer niso nikdar odnehali.

Prav premislek o zgodovinskih koreninah »frontnosti« SZDL pa opozarja, da propada transmissijske organizacije, ki naj bi posredovala politko partijskega centralnega komiteja v množice, ni moč ustaviti s pridobitvijo nekaj dejavnega članstva in z organizacijo referendumov. Preobrazba lahko začne samo tam, kjer se je nehal koalicijski značaj protifašistične koalicije. In demokracija lahko začne samo tam, kjer poneha dominacija ene stranke nad koalicijo in ene politične linije nad zavezniki in sopotniki.

Mladen A. Švarc

Problem torej ni v partiji. Modrosti in političnega lisjaštva ji ne more odrekati niti najbolj zavidljiv novozveša, ki lahko sedaj spet opazuje prenovno ZK. Trditev, da partija sestopa z Olimpa, drži namreč le toliko, kolikor bodo znale lesti nanj same s seboj in s smrdljivimi bombicami zmedene politične zveze. Golo nasprotovanje je še zmeraj premalo, nujen politični nadzor partije tako kaj zlahka ostane nerganje in podlo špijoniranje.

Partija si oblači »socializem po meri človeka« kar se da modro. Zanima jo gospodarska, družbeno-politična in lastna reforma, četudi bi jo morala, ko bi ne bila edina oblastnica, temveč le enaka med enakimi, skrbeti predvsem slednja. No, gospodarsko reformska vprašanja jo bojda preganjajo zato, da bi se o njih idejno spraševala, ne pa komu solila pamet ali ukazovala. Ko bo v prenovljeni podobi srečevala tudi človeka, ne le člane, hoče imeti preprečljive gospodarske odgovore. Politično moč zmeraj najmanj načenna blagostanje. In nihče ni tako nor, da bi slovensko partijo pribijal na križ, ker nam obljublja čez deset tisoč dolarjev narodnega dohodka na prebivalca. To vendar nikomur ne škoduje, vprašanje je le, zakaj partija misli, da morajo ljudje to zvedeti predvsem iz njenih ust. Češ, če tega država, vlada s parlamentom, sindikat, predvsem pa podjetja ne znajo, mora denar obljubljati partija. Od koga ga le ima. Oblast je zmeraj vedela, in naša ni nič manj modra, da je lažje voditi zadovoljne ljudi, torej – naj bodo happy.

Ker ljudje klovnu manj zamerijo kot bedaku, je sedanje partijsko ihtavo iskanje odgovorov na gospodarsko razsulo prej cirkus kot norišnica. Član predsedstva CK ZKJ se spozabi in začne dvomiti v pluralizem lastnin, kot da ne bi slišal za ustavna dopolnila. Veljavna in s sodišči zaščiteni. Naivno?! V oči ga bode tisti isti pluralizem lastnin, ki ga je lani jugoslovanska partija z muko požegnala tudi zato, ker bo tako lažje in ceneje dobila zadovoljne ljudi. Pač po načelu: če hočeš srečo, si jo kupi, torej plačaj. Še bolj smešno je, če kar nekaj slovenskih cekajevcev po-

PARTIJA NOČE OLIMPA

Ni se treba bati, dokler imamo ljudi, ki so vedno za partijo-taroka.

Miko

Če nimaš avtocenzure, te z avtom odpeljejo tja, kjer imajo cenzuro.

Miko

Štafeto smo jim vzeli, a je palica še vedno v njihovih rokah.

Miko

Na izpitu je padel zaradi domovine. Ni vedel, kdo je padel za domovino.

Miko

Slovenska partija hiti sestopati z oblasti. Sama pravi, da sestopa z nje in da se ji ne odreka. Le zakaj bi se ji? Če se bo sposobna ujeti – in nas tudi – v lastno formulo »socializma po meri človeka«, si bo dokazala le, kako vitalna je pri dvainpetdesetih. Ponovila bo eno izmed tistih faz svoje zgodovine, ki je že nekajkrat doslej lep del partijske in politične opozicije prepričala, da je vendarle najlepše pod njenimi peruti. Morda bo tako znova postavljena na laž trditev, da je za blodnje partijskega oblastništva kriva opozicija, ker je ni bilo nikoli dovolj v hlačah. Če bi je bilo, bi morda že uspela razbiti monizem. Partija je bila očitno močnejša in tudi sedaj se lahko zgodi, da se bo vztrajnost opozicije zlomila, ko si bo partija izbrala novo, zgodovinsko obleko. Celo več. Kot v preteklosti bo opoziciji ponudila, da ji jo natakne, ker je elegantnejše, če nasprotniki spet opravijo sami s seboj.

skoči in začne resno dokazovati prvo načelo reformiranega socializma – gospodarsko učinkovitost. Obračun s trmastim dokazovanjem, da mora partija v samoupravnem tržnem socializmu postaviti družbeno lastnino nad vse ostale, je pohvale vreden, herojski pa le do omembe preprostega dejstva: Jugoslovani s svojimi strganimi žepi res ne morejo kaj več, kakor upati, da se jim bodo prikazala nebesa v družbeni tovarni. Bogataši lahko zaenkrat ogrozijo svoje bogastvo, socializma te vrste ne. Izgubila bi torej lahko partija. Kupčija je kupčija, brez delitve dela bo šlo težko.

Partiji moramo priznati, da ne spi. Hitro je zagrabila idejno odmerjanje plač in stimulativnostnih vzorcev nagrajevanja v novih časih. Po domače bi rekli, koliko bodo ljudje smeli biti plačani. Spet je prehitela poklicane, ki očitno, kljub funkcijam in jasnim nalogam na svojem poslu kot člani vodilne politične sile najprej počakajo na idejne namige in šele potem ugibajo, kaj neki bi lahko naredili. Če bi se partija srečevala s pripravljenimi partnerji, bi ji lahko kdo celo odločno odmeril, kam sme vtikovati nos in čemu naj jemlje ideološko mero.

Troedine reforme ni mogoče šteti po šolarsko. Kdor jih ne prešteje, se tudi ne delitev dela ne more spomniti. Da lahko kdo ribari v kalnem, mu morajo ostali to dopustiti ali pa se celo strinjati.

Jelka Zupanič

INSIDER

VPRAŠANJE IDENTITETE

Le to namreč narekuje Sloveniji tako geografska, ekonomska, etnografska kot tudi kulturna in občečloveška zakonitost – zakonitost, ki je že v tem, da komuniciranje med ljudmi, narodi in narodnostnimi skupinami šteje med eno najbolj prvinskih in nujnih značilnosti vsakega – vsaj minimalno racionalnega – bivanja.

Vprašanje, ki se zastavlja v našem času, je prav v tem, da se ta minimalna racionalnost, ki smo jo v slovenski družbi, politiki in etiki uspeli zadržati, tudi uresniči; v času od Kocbeka do današnjih dni se je v smeri omenjenega globalnega komuniciranja – ki ni komuniciranje le na ravni privilegiranih, elitnih, v navednicah »političnih« institucij in subjektov – že marsikaj premaknilo v smeri pozitivnega. Če namreč moramo ugotoviti, da z uveljavo političnega pluralizma ne pridobivamo v ničemer drugem kakor le v tem, da s tem legaliziramo absolutno človeško stvarnost (ki je v tem, da smo ljudje po x definiciji nosilci različnih interesov in da je torej vsaka dejanska družba in vsako dejansko občestvo nujno tudi že pluralna oziroma pluralno), moramo – po logiki stvari same – ugotoviti tudi, da je ustvarjanje globalnih komunikacijskih tvorb – na ravni Slovenija-Evropa (in predvsem na tej ravni) – zgolj legaliziranje, t.j. priznavanje in osveščanje stvarnosti medčloveških in meddružbenih odnosov. Strašljivo nizka stopnja naše trenutne politične identitete in neosveščenosti – ki označuje stopnjo našega ne-zavedanja – je v tem, da so danes videti »stvari«, kot so politična in ekonomska suverenost, razvijanje in ustvarjanje legitimnih institucij kot predstavnic demokratičnega reda, integracija v Evropi in nemara tudi zgolj želja po etični in miselni suverenosti. **KOT PREPOVEDANE**, nemara celo obscene in iracionalne intence.

Naj skušam to naše stanje – ki ga moramo tudi mi, po Kocbeku, imenovati za egiptovsko noč – ponazoriti s primerom nekega romunskega pesnika (o katerem smo pred nedavnim lahko brali v »Delu«); ta je v intervjuju za nek francoski časopis izjavil, da ta čas v njegovi deželi

vlada takšen strah, da se celo pesniki bojijo govoriti resnico, in da je resnica sama postala fantazma, ki jo skorajda ni več moč razločiti od tamkajšnje »politične stvarnosti«. Učinek te resničnosti je sicer tudi omenjeni pesnik dokaj kmalu občutil na svoji koži: edini učinek vsega skupaj pa je bil ta, da je nek drug pesnik (ali sta bila dva, ne vem natanko), šel v t.i. kulturni molk ali bojkot, v protest zoper ravnanje proti prvemu pesniku, ki v Romuniji velja za enega najboljših.

Skratka: tako je, če resnico narekuje strah. Danes se v naši ljubi Sloveniji že več ali manj vsi smejimo romunski resnici, vendar pa nam smeha odločno primanjkuje tam, kjer gre za naš lastni strah. A prav tu, pri našem »današnjem strahu«, se danes bijejo najbolj odločilni boji za našo resničnost, nemara celo za naš splošni »preživetje«. Če želimo kakorkoli napredovati od te točke otrple, anonimne pasivnosti, ki nam jo pomaga ustvarjati informacijski in psiho-politični teror, in če torej želimo pogledati v ozadje tega strahu ter odgrniti njegovo »odejo« (ali »idejo«), moramo preprosto zbrati pogum, in se npr. posmejati naši lastni ne-umnosti (za katero se nemara kasneje lahko celo izkaže, da je bila zgolj neodgovorna bejavost). Natanko to: slovenska pomlad je na stopnji pubertete; do zrelosti ji manjka še bistven korak – ta, da ne le nakazuje in izraža ter deklarira svoja stališča, temveč da za njimi tudi samozavestno in odločno stoji. Tudi to je zgolj vprašanje racionalnosti – v kolikor nam racionalnost še pomeni tudi lastno principelnost in suverenost.

V tem smislu – smislu omenjenega vladajočega strahu – je, menim, potrebno o sedanjih politični in splošno duhovni klimi dejati naslednje: – v političnih vrhovih vlada stanje neodločenosti, in sicer predvsem v tisti smeri, kateri se je Kučan že jasno zaobljubil, rekoč, da obstajajo meje jugoslovanstva in da v nasilni Jugoslaviji, Jugoslaviji laži in terorja, Slovenija ne bo sodelovala. Odcepitev Slovenije – ki je sedaj najpomembnejše politično orodje in najpomembnejši (t.j. najbolj učinkovit) zakon,

V štiridesetih letih in v začetku petdesetih je Edvard Kocbek pisal o egiptovski noči, ki lega nad našo deželo. Hkrati s to pesimistično – a zato ne tudi že neresnično (kar bi mu sicer očital gospod Josip Vidmar) – mislijo, pa je Kocbek napovedoval nujnost združenja držav Evrope; pri tem je vseskozi poudarjal tudi nujnost udeležnosti Slovenije – in morda tudi ostalih držav tedanje FLRJ – v teh integracijskih procesih.

s katerim slovenska politika razpolaga (saj predstavlja osnovo njene suverenosti) – to pravico do odcepitve se prestrašeno in sramežljivo skriva, kot prepovedan in nemara celo zastrupljen sadež. V tem se najjasneje kaže neodločnost, neprincipielnost, nizka etična, moralna in racionalna stopnja slovenske politike. (Sicer pa: kako naj bi le bilo drugače, ko pa je slovenska politika skozi skoraj vso svojo zgodovino dokazovala svojo moč le na hrbtih tistih, katerih interese naj bi predstavljala, ne pa tudi navzven. v razmerju do tistih, ki naj bi – deklarativno – bili njeni zunanji politični partnerji. Skratka, nemoč slovenske politike je v tem, da tisto, kar vseskozi zanika (oz. od česar se želi distancirati do česar hoče in biti kritična), vseskozi tudi sama predpostavlja za svoje lastno izhodišče.

– na drugem mestu vidim enega bistvenih sindromov v t.i. alternativni ali opoziicijski politiki. Če se zadržim zgolj pri politiki Mladine in Slavuja Žižka (ki dokaj usodno določa intelektualne miselne tokove v smislu političnega); fenomen, ki mi bode v oči, je ta, da se skoraj vsako politično stališče in vsaka politika, ki deklarirani politiki nasprotuje, uveljavlja kot zgolj negacija drugih političnih stališč, mnenj in njih subjektov, in da je ta značilnost – ki jo lahko imenujemo princip negacije – prevladujoča; to je – v odločilnem

smislu – negativno predvsem v tem, da se na ta način (način principa negacije kot poglavitnega principa) izgublja tisto, kar je sama osnova političnega (kakor tudi vsakega nasploh) delovanja, to je, izgublja se princip identitete. Z drugimi besedami: skorajda vsakdo ve, kaj je narobe, vsakdo ve vse o »drugem«, vsakdo misli, da pozna in ve za vse napake drugega (ali vsaj za večino njih), malokdo, ali pa sploh nihče, pa se ne sprašuje o lastni poziciji, o lastni identiteti (kar velja tako za vprašanje politične, kot tudi etične in racionalne identitete). Osnova, temelji politične subjektivitete na ta način v alternativni politiki izgubljajo, oziroma se izpostavljajo nevarnosti »nezavednega«; analiza »drugega«, ki je v Sloveniji po zaslugi teoretske psihoanalize že dosegla – hkrati s popularnostjo – tudi stopnjo komaj verjetne perfekcije, na tej točki, točki samorefleksije in vprašanja lastne politične identitete odpoveduje – saj se po njenih lastnih načelih identiteta tvori šele naknadno, t.j. iz nezavednega, zaradi česar ta teorija daje primat nezavednih institucijam in njih analizam.

Heglovsko rečeno: stopnja samo-ironije je v Slovenskih intelektualnih krogih – v kolikor so le ti naravnani politično in etično – privedena do točke razpada; rečeno s Heglom: privedena je do meje razpada absolutne ideje.

Naj zaključim: če kaj potrebujemo v po-

litiki danes, je to predvsem pogum; in sicer pogum da prepoznamo in pripoznamo tiste naše potrebe in intence, ki so v sedanjem času odločilnega pomena. Da se zavemo nujnosti etičnega principa, ki je bil doslej najjasneje izpostavljen v Cankarjevem domu ob deklaraciji proti uvedbi izrednega stanja na Kosovu. Da izpostavimo naše avtentične intence in jih jasno artikuliramo v zahteve. Da se ne sramujemo naših pravic – še najmanj tiste osnovne, ki tvori suverenost neke politične skupnosti, t.j. pravice do samoodločbe in v tem tudi samoodločanja. Da se prenehamo toliko brigati le za druge in da se več brigamo zase. Kosovo so nam – takšnega kot je danes – vsilili drugi: odkod misel, da naj sedaj Slovenci skrbijo za tisti »red«, proti kateremu so (smo) se še včeraj vsi Slovenci jasno in radikalno zoperstavili? Oprostite, toda to je jasen dokaz, da Slovenci nimajo svoje lastne politične volje! Takšnemu stanju pa še najbolj ustreza izraz politična shizofrenija. Vprašujem: kdo v Sloveniji – ali Jugoslaviji – si jo želi? In kdo so njeni subjekti?

Ali še drugače: kje so jasni politični programi za katerimi stoji slovenska družba? Kdo se boji lastne identitete: Jugoslovani ali Slovenci? Kmetje ali intelektualci? Ali pa se mogoče le Slovenci boje Slovencev... in jih zato pošiljajo na Kosovo in v Beograd.

Rok Zavrtanik

Socialistična zveza delovnega ljudstva Slovenije
Mestna konferenca Ljubljana,
Komenskega 7/1 telefon 310 062, 311 424

Dne: 3.5.1989
Številka: 01-10/67-1989

PREJETA
UR. 2. 5. 1989
LJUBLJANA
Prejeto dne: 4.5.89
Številka: 672

MESTNEMU SEKRETARIATU ZA NOTRANJE ZADEVE

61000 Ljubljana

Mačkova 1

ZADEVA:

mnenje v zvezi z napovedanim zborovanjem, ki ga pripravlja UK ZSMS Ljubljana za ponedeljek, 8. maja 1989 ob 18.00 uri na Trgu osvoboditve v Ljubljani

Dne 26.4.1989 smo prejeli vaš dopis, v katerem prosite za mnenje MK SZDL Ljubljana glede zborovanja, ki ga sklicuje UK ZSMS Ljubljana za ponedeljek, 8. maja 1989 ob 18.00 uri na Trgu osvoboditve v Ljubljani.

V skladu z načelnimi stališči P MK SZDL Ljubljana, sprejetimi na izredni seji 3. marca 1989 ter s stališčem prav do napovedanega zborovanja, za katerega nas prosite za mnenje, ki smo ga sprejeli na seji P MK SZDL Ljubljana 24.4.1989 ter smo ga istega dne popoldne verificirali z večinskim mnenjem tudi na seji konference mestne organizacije SZDL, vam lahko kot pomoč pri pravni presoji posredujemo odklonilno stališče do tovrstnih zborovanj, za katere menimo, da so oblike pritiska, ki negirajo prizadevanj za utrjevanje pravne države in funkcioniranje legalnih institucij države in političnega sistema.

S tovariškimi pozdravi!

V vednost:
UK ZSMS Ljubljana

PREDSEDNIK MK SZDL:

Jože OSTERMAN

SLOVENSKA POLITIČNA EMIGRACIJA

Več kot dovolj je bilo pisanja o **slovenski politični emigraciji** s te – komunistično ideološke strani. Dovolj je bilo zadržati ideoloških »razkrivanj obraza slovenske politične emigracije«. Vsi ti feljtoni, pa tudi knjige (značilna je knjiga novinarja **Janeza Čučka** z naslovom **Sramota umira počasi**, Obzorja, 1979, ki je sramoten primer oživljanja **državljanske vojne** na Slovenskem) so bili brez izjeme klasično tendenciozno početje. Čemu je to služilo, in kot vidimo v najnovejšem primeru, še vedno služi, nam potrjuje Ertl, saj se še vedno poslužuje preizkušenih **diskvalifikacij**. Pred kratkim je lansiral v javnost »kost«, ter s tem kar uspešno obrnil pozornost javnosti z bistva, da so glavni protagonisti ljubljanskega procesa bili celo v nekakšnih **stikih z emigracijo**. Pisci teh feljtonov so bili v službi točno določene ideologije in oblasti – komunistične.

Namen (tendenco) teh pisanj je bil kristalno čist in podan po papagajsko vedno enakem razpoznavnem obrazcu: »ustvarjati« vedno znova nekega **zunanjega sovražnika**, ki ga lahko vedno uporabiš za **diskvalificiranje drugače mislečih**. Položaj **slovenske politične emigracije** je bil (in je še!) hvaležna **žrtev** za to ideološko/komunistično/oblastno potrebo. **Potrebo po sovražniku** torej.

Pisati o **slovenski politični emigraciji** pa je tvegano početje tudi zaradi nevzdržne **nedostopnosti informacij** o tej problematiki. Ravno o tej težki dostopnosti vsega, kar pomenja sintagma **slovenska politična emigracija** bo posvečenega največ prostora, saj je ta nedostopnost na nek način kar paradigmatična in je eden od bistvenih vzrokov naše krize.

Če na primer ne morem svobodno brati t. im. **emigrantske literature**, ne morem in ne smem početi še marsičesa drugega, kar je v neki civilizirani družbi samoumevno.

Opazam, da marsikdo to problematiko v teh burnih slovenskih mesecih smatra kot irelevantno. Vendar je to le videz, ki ga poraja površnost. Specifična usoda **slovenske politične emigracije** (najprej **SPE**) in »emigrant-

ske literature«, o tej specifičnosti bom seveda največ govoril, je neke vrste specifična usoda (paradigma) slovenskega naroda par excellence. Gre seveda za model »bolenega organa na telesu naroda, ki ga je potrebno odstraniti«, oziroma za model **dežurnega krivca/sovražnika**, ki ga komunistična ideologija izrablja za svoje **poudarjanje potrebnosti svoje oblasti**. Gre pa tudi, kar je še kako bistveno, za model oblasti, ki **prepoveduje vedenje o sebi s prepovedovanjem posedovanja/branja določene literature**. Ta oblast v tej »emigrantski literaturi« čuti tudi resnični strah pred »resnico« in v tem primeru ne gre le za **potrebnost tabuja**. Prepovedovanje (iz strahu) te literature je razpoznavni znak komunistične ideologije/oblasti. Ko te prepovedi več ne bo, tudi komunizma kot takega več ne bo, oziroma bo v opoziciji, kolikor še ga bo ostalo.

Pisati o **SPE** kolikor toliko »objektivno« je izredno težko. Tu je še vedno cela vrsta »strahov«, »pomislekov«, »objektivnih« pa tudi »subjektivnih težav«. Še vedno se baje na določenih ideoloških institucijah, na primer na Republiškem komiteju za informiranje (Šiftar), nahajajo neki, sicer nedostopni, spiski ljudi (političnih emigrantov), s katerimi se ne sme delati intervjujev, oziroma se sploh ne smejo pojavljati v slovenskem prostoru. Kakorkoli, fizično ali v »sredstvih javnega informiranja«.

Pri pripravljanju tematike o **SPE** se je pojavila še ena, skorajda nerešljiva situacija: komunikacija in pa velika geografska oddaljenost najimennitnejših predstavnikov **SPE**. Ker ni bilo naslovov, se je le s težavo prodiralo do njih. Ne nazadnje so se pa tudi pri njih pojavljali pomisleki »nastopa« v Mladini. Bojijo se novih pamfletov. To seveda velja razumeti, saj toliko, kolikor se je po njih pljuvalo, se je v tej Sloveniji po redko čem.

Fantastična se mi zdi psihoza in celo prepričanje, da je en del mojega naroda odrezan od svoje domovine, da je celo »samoumevno«, da ti ljudje ne morejo/ne smejo v Slovenijo in ne nazadnje tudi pisati v »samoupravne/

Pisati o slovenski politični emigraciji je v začetku leta 1989 še vedno pravo pustolovsko početje. Še posebej v okviru, ker je, oziroma bo to poskus prvega pisanja in celo objavljanja te problematike na Slovenskem. Vsaj prvo, ki se bo poskušalo postaviti na »ono« – »drugo stran«, pa čeprav mi je to razmejevanje na različne tabore skrajno mučno in preživel početje.

socialistične/demokratske» časopise v tej Sloveniji. O tem, zakaj je to »jasno« in »samoumevno«, pišem na drugem mestu. O izvogu, zakaj NE, pa sedaj: »Oni se ne smejo pojavljati v tej Sloveniji, ker so zločinci«. In pika! Tisoči nasedajo skozi cela desetletja na ta »argument«. Rezultat večdesetletne **indoktrinacije**. Permanentna bojazen pred ovaduhom in zapornom ohromi še najpogumnejše... in ta »samoupravni/socialistični/demokratski« sistem je ena sama bojazen. Vsi težki teoretiki, Kardelj, Zihel, Vojan Rus, Boris Majer, Zoran Polič..., hvala vam za vaše teoretske doneske o »samoupravni demokraciji«.

Torej: »Ne smejo, ker so zločinci«. Tega izraza se moram tu le dotakniti, pa čeprav mi je to obkladanje z »zločinci« povsem tuje in je po 44 letih popolnoma kontraproduktivno. A vendarle, kaj pa človeku sploh še preostane, če mi oblastniki vedno znova pomolijo pod nos ta težki »argument«: »zločinci«? Ob taki papagajski izključujoči permanentni situaciji mi pač drugega ne preostane, kot da takega »obkladača« z »zločinci« vzamem dobesedno ter ga »primem za jezik«: »Saj res, kako je s temi »zločinci«? Pa čeprav se mi tako počutje upira, a kaj morem! Ob tem lahko le žalostno zrem na usodo tega mojega razgnanega naroda, ki mu pripadam, ko poslušam, kako prav tisti iz črede te ideologije, ki je po tej želeti prva začela moriti ter je po kasnejšem **razpletu državljanske vojne** tudi najbolj morila, daleč najbolj, prav ti »krivdo« vedno **valijo na druge**. »Sovražnika« oziroma »Žida« pač ta ideologija rabi. Brez njega ne more. Vendar, to ni le zgolj neki imaginarni »sovražnik«, ampak se prav na tega »sovražnika« najpogosteje navesijo vsi ti poblazenli zločini, ki so jih uprizarjali prav ti, ki še po 44 letih nekemu (dežurnemu sovražniku seveda) lepijo oznake »zločincev«.

Ko nekdo piše o poboju nad 10.000 slovenskih domobrancev, je v tem monističnem ideološkem ozračju takoj podvržen očitku, zakaj pa ne omenja Urha. Urh že, kot Urh. Tudi Urh (pa še kaj) v kontekstu celotnega dogajanja v času **državljanske vojne**. Vendar se tu takoj mora »brniti« s protiargumentom, da ko pišeš o eni temi, še posebej, če bi jo rad izpostavil, da zato ne moreš pisati o vsem mogočem. »Urh« je seveda tisti prvi očitek, ki ti ga tisti, ki jim **VOS-ovski terorizem in likvidacija domobranske vojske** leži na grbi, takoj pomoli pod nos. Obstaja seveda tudi obratna pot. Jasno je, da vsi ti očitki ne vodijo nikamor drugam kot v podaljševanje **državljanske vojne**. Ob tem pa je vseeno potrebno vsaj omeniti, da **Štefanija Ravnikar-Podbevšek** v svoji obsežni monografiji »**Sv. Urh**« na 629 str. (!) ter **Jože Vidic** v »**Po sledovih črne roke**« na 588 str. (!) niti z besedico nista omenila **poboja domobrancev** po končani vojni. Kje je torej kontekst?

In kar se mi zdi še kako pomembno. Prav zanima me, če bodo v **Enciklopediji Slovenije** pod geslom **likvidacije domobrancev** ali pa pod kakšnim vsebinsko podobnim geslom sploh omenili ta »dого-

dek« iz slovenske zgodovine, in predvsem, v kakšnem kvantitativnem obsegu.

Poglejmo samo vse te »kilske« knjige o »NOB«, pogledimo samo Mikužev »**Oris NOB na Slovenskem**« v petih knjigah, in na primer famozno »**Zgodovino Slovencev**« iz leta 1979... Kje je kaj v vseh teh številnih knjigah o »prehitrih fazah revolucije«, kje je kaj o VOS-ovskem terorizmu v letih 1941 in 1942 ter številnih drugih likvidacijah »za en počen groš« v tej blazni revoluciji, kje kaj o vzrokih za talce? In nič o genocidnem masakru nad 10.000 ljudmi v juniju 1945... Nikjer o tem in še marsičem v vseh teh neverjetno obsežnih zgodovinskih knjigah. Nič.

Nekoč (okoli leta 1984) sem v Teleksu bral okroglo mizo o slovenskem zgodovinskem opisju. Tam se je dala prebrati tudi izjava, da vsak, ki bi rad bral »**emigrantsko literaturo**«, lahko gre v **NUK** in jo bo tam dobil. To seveda ni res, saj preden do te literature v **NUK** prideš, te potrpežljivost mine. Še posebej, če ne veš natančno, da »**emigrantsko literaturo**« hranijo in »izposojajo« na **rokopisnem oddelku**. V **NUK** sem tako doživel tudi to, da so me poslali na **RSNZ** po posebno »dovoljenje« za branje te literature. To, da tam to »dovoljenje« tudi dobiš, pa naj poskusi še kdo...

Pred kratkim sem šel tudi v knjižnico **Inštituta za zgodovino delavskega gibanja** (Kazina), ki velja za inštitucijo, ki zbira gradivo ter piše partijsko zgodovino, predvsem pa zgodovino »NOB«, ter povprašal, če posedujejo **Vesnik in Tabor**, dve najvidnejši emigrantski spominopisni publikaciji. Odgovor je bil, da ne, da teh publikacij sploh ne poznajo!? Osupljivo!, kako se piše zgodovina medvojnega dogajanja na Slovenskem brez osnovne literature »nasprotne strani«.

Naj posebej poudarim, da pišem samo o **slovenski politični emigraciji** in o nobeni drugi. Da ne bi kdo slučajno mešal kakšnih terorističnih akcij ne vem kakšnih političnih emigracij drugih narodov in držav s **slovensko politično emigracijo**, pa čeprav vemo, da je tudi ta terorizem, kolikor se ga seveda tudi mora obsojati, tudi močno ideološko napihnjen.

Ker je **RSNZ** inštitucija, ki je zadolžena tudi za **SPE**, še posebej pa za **ustvarjanje konstruktov o SPE**, ki jih podaja v svojih varnostno-političnih ocenah, pravkar pa je Ertl tudi Janši obesil »sodelovanje s sovražno emigracijo«, naj **RSNZ (Ertl)** **navede konkretne primere »sovražnega delovanja« SPE proti SR Sloveniji**. Vendar ga naj takoj opozorim, da me ne zanima flancanje o »sovražnem pisanju v publikacijah SPE proti SRS«. Ne zanima me torej verbalna in mišljenjska drugačnost, ki je za komunistično oblast »inkriminirana«. Da ne govorim o tem, da je v meščanskih demonstracijah, ki so v svetu zaenkrat še najučinkovitejše demokracije, verbalna in mišljenjska drugačnost vrednotena povsem drugače, kot pri nas; tam je to tenelji napredka, tu pa je to prej ali slej inkriminirano početje.

Poglejmo še en primer, kako naša politobirokracija s svojimi operativci (**SDV**) ma-

nipulira s **SPE**. Iz tega najnovejšega primera se lepo vidi, zakaj je **SPE** še vedno **tabu** in kako je v konkretnem primeru ta **tabu** oziroma **dežurni sovražnik** uporabljen.

Ves čas odkrivanja ozadja ljubljanskega procesa se pojavlja t. im. »zunanja zveza«, kar pomeni, da je **SDV** nastopila, ker naj bi Mladina imela **stike z emigracijo**, konkretno, tudi z **Vinkom Levstikom**, vidnim **političnim emigrantom** iz Gorice. Iz Botterijskih izjav se da razbrati, da se je njegov pogovor s Frumnom (**SDV**) na nekaj njih začetnih videvanjih vrtil predvsem o zunanjih stikih Mladine, kar je bila uspešna kamuflaža za esdevejevca. Šele kasneje je Frumen prešel na bistvene teme. Vendar Ertl še januarja 1989 sproža govorice o neki »zvezi« ter s tem hoče obračati pozornost od bistvenega, ki pa ga že od lanskega poletja poznamo. Ker je bilo Janšino in Bavčarjevo srečanje z Levstikom s lahkoto pojasnljivo, se je Ertlov najnovejši konstrukt še z večjo lahkoto sesul. Drugače niti ne more biti. **Potrebno je le malo poznati življenjsko pot ter politično delo naših političnih emigrantov in SPE oziroma večni »dežurni sovražnik« je detabuiziran**. Ob tem pa spregledamo vso pokvarjenost našega režima, ki nam je **SPE** vedno malal (indoktriniral) kot najbolj črna hudiča, zato da je celih 45 let s tem fantomom lahko uspešno pometal z notranjo opozicijo. Rezultati vsega tega orwellovstva so evidentni.

Tako, kot vidimo, **SPE** oziroma »zveza« še enkrat, upajmo da poslednjič – in prav zato je **SPE** potrebno detabuizirati – služi kot tema, s katero se skuša **obrniti pozornost od bistvenega**. Ertl ter kompanija še kar naprej igrajo na karte **našega nepoznavanja SPE** oziroma **naše indoktriniranosti** na to temo. Vsak, ki vsaj malo pozna **SPE**, ve, kako grobe so manipulacije, ki se jih že ne vem kolikolič poslužujejo naši represivci. Zato je potrebno že enkrat za vselej razkriti, kaj je **SPE** v resnici. Da ponovim iz Mladine (27. 1.) glede najnovejše manipulacije s **SPE**: »Šlo je za načrt, po katerem je bilo Janšo treba predati vojaškemu pravosodju, ne glede na neutemeljenost suma kaznivega dejanja.« In tudi v ta načrt je **SDV** hotela, kot že tolikokrat, vplesti vedno dežurnega in priročnega faktorja, **slovensko politično emigracijo**.

Problematika **SPE** je tako široka, da sem lahko v tem kratkem razmišljanju nekatere elemente, ki tvorijo **SPE**, le nakazal. Med nekatere vidnejše Slovence sem zato poslal anketo, v kateri sem jih prosil za kratko mnenje o **SPE**. V sami anketi sem izpostavljaval **anahronističnost tega ideološkega konstrukt**a. Od 25. na katere sem anketo naslovil, je prispelo le 10 odgovorov, kar lepo ilustrira, kako ideološki represivni moloh ta **tabu** še vedno čvrsto drži v svojem manipulativnem naračju.

Torej, če nočemo več manipulacij okoli sebe, potem uporabimo informacije. Zato: **pišimo o slovenski politični emigraciji in svobodno razpolagajmo z njihovo literaturo**.

IVO ŽAJDELA

Čeprav se po tolikih letih sliši bolj in bolj neresno, je vendarle res, da so slovenski komunisti z »oboroženo borbo proti okupatorju« najprej poskusili pod nemško zasedbo. Že sredi julija 1941 – še preden so sopotniške skupine njihovih domačih zaveznikov naknadno potrdile v OF preimenovali PIF – je komunistično vodstvo v Ljubljani poslalo svojega odposlanca na Gorenjsko, da s tamkajšnjimi komunisti pripravi – reci in piši, če moreš – »narodno vstajo«, ki naj bi se začela že 27. jul. 1941, en dan pred zapoznelim prvi sestankom Vrhovnega plenuma OF v Ljubljani, tedanjem slovenskem zatočišču pod italijansko okupacijo. Tako se je tudi zgodilo in, seveda, tragično končalo, kot vemo.

Da je vodstvo KP z napovedanim začetkom »narodne vstaje« hotelo vplivati na prvi sestanek tako imenovanega Vrhovnega plenuma OF, ki je bil sklican prav za dan po napovedani gorenjski »vstaji«, o tem bi bilo težko dvomiti. Zastopnike sopotniških domačih zaveznikov na ljubljanskem sestanku so hoteli s šokom prepričati, da Partija (z veliko začetnico in brez prilastka) vse ve in vse zmore. Komunistično vodstvo je pač hotelo dati »narodnoosvobodilni borbi«, ki jo je na lastno roko proglasilo, čimbolj dramatičen začetek (»vstajo«) in sicer čimprej po nemškem napadu na Sovjetsko zvezo, da s tem pokaže in dokaže svojo prvenstveno zvestobo Leninu in Stalinu, torej boljševizmu. Toda zakaj v nemški zasedbeni coni? Zakaj ne v Ljubljanski pokrajini?

V Ljubljano so se takrat še stekali nadaljnji ubežniki pred nemškim uničevanjem, prvotni begunci so si šele urejali svoja ljubljanska pribežališča, slovenski deportiranci v Srbiji in Bosni pa so se pripravljali, da bi se tudi oni čimprej zatekli v Ljubljano. Če bi prenašlo skalila pomembno azilsko vlogo, ki so jo Italijani takrat dopuščali Ljubljani, bi partijska OF tvegala, da sama razkrinka svoje prevratne namere in si odtuji javno mnenje Ljubljancev in beguncev, še preden bi ji ga uspelo pridobiti. In nasprotno: kaj bi moglo še nepoznano OF bolj prikupiti tedaj tako srečno naivni Ljubljani kot val propagande o »neustrašnem upor« nekje pod odmaknjeno nemško zasedbo, ki Ljubljane ni prizadel?

Predvsem pa je sorazmerna širokosrčnost laške zasedbe v Ljubljani leta 1941 neposredno koristila KP sami, ki si je izbrala Ljubljano kot tedaj najbolj prikladno zavetišče za svoje vodstvo in kot oporišče za gradnjo podtalne mreže OF. Komunistično vodstvo se je tudi zavedalo, da ima Italija za Ljubljansko pokrajino več kot dovolj brezposelne vojske, ki se ji ni mudilo na nemško fronto v Sovjetsko zvezo ali v afriško puščavo.

Na drugi strani pa je partijsko vodstvo vedelo, da so Nemci po bliskoviti vojaški zasedbi aprila 1941 Gorenjsko in Štajersko ustrahovali brez pomoči svoje redne vojske, ki je imela polne roke dela na vzhodni fronti in drugod. Poleg tega je na Gorenjskem bilo več industrijskih središč in zato tudi več članov KP kot drugod v Sloveniji.

»NARODNA VSTAJA« NA GORENJSKEM

Tudi sindikat (Jugoslovanska strokovna zveza) njihovih tedanjih krščanskosocialističnih zaveznikov v OF je pred vojno tam imel svoje najmočnejše postojanke. Zato je komunistično vodstvo poleti 1941 morda res še upalo, da bo moglo po gorenjskih gorah in hribih razviti in ohraniti nekaj partizanskih edinic, za katere bi njihova partijska jedra z zvijačo ali s silo pridobivala potrebne nekomunistične rekrute, obenem pa odkrivala in polagoma likvidirala vodilni kader predvojne demokratične večine slovenskega naroda. Tega kadra na Gorenjskem v prvih mesecih zasedbe Nemci niso tako dosledno odstranili, kot so to storili z vodilnimi Slovenci na Štajerskem.

Tako nekako je poleti 1941 prišlo do »narodne vstaje« na Gorenjskem, in to v dveh zaporednih poskusih. Prvi se je začel konec julija in se je končal 20. sept. 1941 z nemškim požigom vasi Rašice blizu Šmarne gore. Drugi poskus upora na Gorenjskem so tvegali z ostanki partizanskih skupin iz prvega, ki so se rešili v hribe nad dolinama obeh Sor (Poljanske in Selske). Ta »druga vstaja«, konec decembra 1941, se je osredotočila na južne obronke Jelovice nad Dražgošami, končala pa se je že 12. jan. 1942 z nemško postrelitvijo kakih sto moških z nasilno preselitvijo ostalega prebivalstva Dražgoš in s požigom cele vasi. V Begunjah pri Radovljici pa so Nemci organizirali zbirno taborišče, kamor so po partizanski »vstaji« gonili zajete in osumljene Gorenjce ter izmed njih odbirali talce, ki so jih streljali po deset za enega ubitega Nemca. Tako je »narodna vstaja« na Gorenjskem pustila za seboj nekaj sto mrtvih Slovencev in dve do tal požgani vasi, za nadaljnje nemške represalije pa zbirno taborišče v Begunjah z dolino smrti v bližnji Dragi. Preživeli partizani pa so v glavnem pribežali v Ljubljansko pokrajino.

Za partizansko geslo »oborožena borba proti okupatorju« je »vstaja na Gorenjskem« pomenila popoln polom. Pokazala je, kako pravilna je bila misel treznih Slovencev, da proti Nemcem v prvem času zasedbe ni mogoče voditi oborožene borbe, ki se ne bi takoj končala z neprimerno večjimi slovenskimi izgubami, kot bi bila njena vojaška korist zavezniški vojni. Lahkomiselna gorenjska »vstaja«, ki jo je sprožila KP s kakimi sto primitivno oboroženimi partizani, ni vezala ali ubila niti enega nemškega vojaka; z njo so opravičili nemški žandarji in policija.

KP zatem ni več poskušala »narodnih vstaj« proti Nemcem na Gorenjskem ali Štajerskem. S tem je dejansko priznala, da njena tako imenovana narodnoosvobodilna borba (NOB) nima zaznavne vojaške vrednosti za tedanji vojni položaj.¹ Prof. Ehrlich je slovenski odporniški aksiom v razmerah nemške zasedbe večine slovenskega ozemlja – da bo namreč oboroženi odpor postal smiselni šele, ko bo zavezniška vojska z zahoda vdrla na evropsko celino – dojel, še preden je KP svojo Protimperialistično fronto preimenovala v OF. To spoznanje je bilo ena izmed osnov njegovega aprilskega predloga za takojšnjo podtalno obnovitev suverenega slovenskega predstavnitva.

*

Po gorenjskem fiasku se je OF osredotočila na Ljubljano in Ljubljansko pokrajino, kjer so gospodovali Italijani. Tudi komunistično vodstvo s sopotniškimi prvaki ter kadri se je takrat skrivalo v Ljubljani, kjer je ostalo do srede maja 1942. Da jih okupator do takrat ni dosti motil ali uspešno lovil, tega se preživeli sodobniki dobro spominjamo. Imamo pa za to tudi zanimivo izjavo v spominih Toneta Fajfarja, že predvojnega zaupnika KP med krščanskimi socialisti, kjer je zapisal: »Takrat (do konca 1941) so bili v Ljubljani za ilegalca zlati časi. Okupatorska policija se ni znašla... grabila je navadno v prazno...² Pri tem je Fajfar zamolčal poseben proglas suverenega NSS z dne 10. apr. 1941 proti denuncianstvu. Ko bi demokratični Slovenci tistega proglasa svoje predokupacijske narodne oblasti ne bili vzeli skrupulozno resno, bi komunistično vodstvo v Ljubljani ne moglo zlorabljati v svoje prevratne namene »zlatih časov«, o katerih govori Fajfar.³ Od prvega do zadnjega bi bilo prieto, preden bi moglo organizirati VOS, prve partizanske skupine in pomnožno mrežo OF. Tako pa so komunisti in njihovi vidnejši sopotniki imeli dovolj časa in priložnosti, da so si v Ljubljani pripravili ilegalna stanovanja, si pozidali kletne bunkerje, obenem pa navezali koristne stike z raznimi italijanskimi uradniki okupirane Ljubljanske pokrajine. Pod nosom zasebnih oblasti so komunisti s svojimi slovenskimi zavezniki v Ljubljani pletli mrežo OF, izsiljevali denar, zbirali orožje, skladiščili vse mogoče pomožne potrebščine za načrtovano partizansko gnezdo, ki so jih začeli poleti 1941 ustvarjati v skrivališčih hribovite vzhodne ljubljanske okolice okrog Molnika, južno na področju Krima, pozneje pa tudi na zahodu v Polhograjskih Dolomitih.

Že avgusta 1941 je KP v Ljubljani ustanovila lastno (tj. v partijskem okviru) *Varnostno-obveščevalno službo (VOS)*, ki je združevala podrobno obveščanje o izbranih demokratičnih osebnostih in skupinah s pripravami za njihovo odstranitev – v ljubljanske zapore, italijansko internacijo, med talce ali pa naravnost s tega sveta, za kar so urili posebno izbrane partijske mladince (skojevce). Po lastnem

priznanju je VOS ne le nastala, temveč tudi ostala kot »specialna partijska borbena organizacija«, katere »varnostna služba« (njen »izvršilni organ«, tj. morilske skupine) je bila »najtesneje povezana z borbo proti slovenski kontrarevoluciji.«⁴ (Podčrtal C. Ž.) Slednje je ključnega pomena, ker med demokratičnimi Slovenci še celo leto po ustanovitvi VOS nihče ni niti prsta dvignil proti vodjem ali privrženecem OF.⁵ Kako je KP zasnovala in zatem pod plaščem OF prikrivala VOS kot preventivno orodje svoje »socialne revolucije«, je razvidno tudi iz sledečega dejstva: »komunistično vodstvo svojih sopotniških zaveznikov v OF ni le držalo stran od VOS, temveč je le-ta poleg demokratičnih nasprotnikov KP nadzorovala tudi njene lastne nekomunistične zaveznike. Iz objavljenih pism med Edvardom Kardeljem in Borisom Kidričem v prvi dobi OF in NOB je razvidno, da je bila VOS v razdobju ljubljanskih umorov v letih 1941–1942 pod neposrednim vodstvom Kidričeve žene Zdenke z ilegalnim imenom »Marjeta« oz. »Ana.«⁶ V poročilu glavnega štaba slovenskih partizanov Vrhovnemu štabu jugopartizanov beremo o VOS:

Vsa obveščevalna služba in eksekutiva je v partijskih rokah... Organizacija je vzpostavljena v ljubljanskem in novomeškem okrožju, v ostalih pa še ne... Vendar zaradi tega likvidacija denunciantov itd. v drugih okrožjih ne zaostaja, ker to delo vrše Narodna zaščita in partizani.⁷

Dejstvo, da so se po polomu na Gorenjskem, »osvobodilni« napor partijske OF osredotočili na azilsko Ljubljansko pokrajino, ter zgodnja ustanovitev izključno komunistične VOS v Ljubljani sta bila dva zgovorna znaka, da je bil poslej resnični namen »narodnoosvobodilne borbe« takrat še prikrivana »ljudska revolucija« proti neki namišljeni »lastni kapitalistični gospodi«. Za predvojno slovensko gospodarstvo je bilo značilno družinsko kmetovanje in malo obrtništvo ter vsestransko zadružništvo. Večje industrije je bilo sorazmerno malo in še ta je bila v glavnem v neslovenski lasti. V predvojni Sloveniji ni bilo »lastne kapitalistične gospode« kot vladajočega razreda v marksističnem smislu.

OF v Ljubljani torej temeljila na dveh verižnih prevarah: Prva je bila NOB kot krinka za »socialno revolucijo«, druga pa stalinistično pojmovanje te »revolucije« kot brezobzirnega nasilja nad demokratičnim izročilom ogromne večine slovenskega ljudstva.⁸ Kar je OF v jeseni 1941 začela počenjati v Ljubljanski pokrajini, ni imelo smiselne zveze z vojno proti Nemčiji, pa tudi ne z resničnimi slovenskimi narodnimi problemi in težnjami, socialnimi ali drugačnimi.

Aprila 1941 je Nemčija privolila v italijansko zasedbo Ljubljanske pokrajine, pri čem je njeno mejo potisnila do severozahodne in severovzhodne okolice Ljubljane. S tem je svojo nezanesljivo zaveznico začasno zadovoljila s koščkom Slovenije, ki ni bil pomemben za že načrtovano nemško vojskovanje proti Sovjetski zvezi.

Nasprotno, italijanska zasedba Ljubljanske pokrajine je Nemčiji prihranila upravna, gospodarska in policijska bremena na ozemlju, ki Hitlerju takrat ni bilo strateško potrebno. Italijanska vojska pa je iz lastnih oportunističnih razlogov prav tedaj hotela ostati v Ljubljanski pokrajini. S svojim »narodnoosvobodilnim« početjem ji je OF izpolnitev te želje olajšala. S tem pa, da sta dve italijanski diviziji ostali v Ljubljanski pokrajini, se druga svetovna vojna ni niti skrajšala niti podaljšala. V času italijanske okupacije je v Ljubljanski pokrajini padlo neznatno število Italijanov, neprimerno manj, kot pa je partizansko »osvobajanje« Ljubljanske pokrajine povzročilo slovenskih žrtev.

Partizansko-italijansko »vojskovanje« v Ljubljanski pokrajini je bilo z obeh strani v prvi vrsti naperjeno proti slovenskemu ljudstvu. S partizanske strani je šlo za »ljudsko revolucijo« proti »lastni kapitalistični gospodi«, čeprav je med pomorjenimi slovenskimi žrtvami komunističnega nasilja samo Avgust Praprotnik bil slovenski gospodarski »kapitalist«, druge žrtve VOS pa so bili kmečki ljudje, delavci, nameščenci, študentje, izobraženci in duhovniki.⁹ Na italijanski strani pa je šlo za stopnjevanje represalije, s katerimi je zasedbena vojska požigala slovenske vasi, deportirala slovenske ljudi in streljala slovenske talce ter tako opravičevala množično vojaško prisotnost v svojem delu zasedene Slovenije.

Italijanska vojska se je za svoje okrutnosti proti slovenskemu ljudstvu izgovarjala na komunistično nasilje, ki pa je bilo predvsem protislovensko. S svojim načinom vojskovanja je zasedbena vojska komunističnemu bratomornemu nasilju dejansko pomagala. Z njim so ljubljanski Italijani v Rimu, Berlinu in Londonu zakamufilirali komunističnemu »boju proti lastni kapitalistični gospodi« v Ljubljanski pokrajini potrjevali videz, kot da gre za resnično vojno na severovzhodni meji Italije. In prav to fikcijo si je italijanska vojska želela, da z njo čimbolj zmanjša svojo udeležbo v resnični vojni na oddaljeni ruski fronti in v Afriki.

¹ Leta 1987 je tudi T. Ferenc potrdil pravilnost Ehrlichovega spoznanja arila 1941, ko je zapisal: »(Kardelj) načrt (je imel) veliko pomanjkljivost. Precenjeval je moč lastne vojske in NOB gibanja na Gorenjskem ter hudo podcenjeval nasprotnikovo moč in voljo. Vodstvu (NOB) za Slovenijo bi moralo biti že glede na izkušnje iz množične vstaje na Gorenjskem decembra 1941 jasno, da nemški okupator iz političnih in drugih razlogov ne bo pustil partizanom osvoboditi... Gorenjske...« (Tone Ferenc, *Ljudska oblast na Slovenskem 1941–1945*, I. knjiga Država v državi, Ljubljana 1987 str. 99–100.)

² Tone Fajar, *Odločitev 2*, izd. Ljubljana 1981, podobno priznanje najdemo v uvodu v zbirko *Jesen 1942*, str. XI. Ivan Maček pa v svojih spominih navaja kar šest vodilnih slovenskih komunistov, ki so jih Italijani ujeli, nato pa izpustili (Ivan Maček, *Sjećanja*, Zagreb 1983, str. 140–141).

³ O tem glej 9. poglavje te knjige. Naj tu kot primer navedem naslednji dogodek. Dne 21. dec. 1941 so nekateri člani predvojne Straže pripravili in razširili letak, v katerem so pozvali

vodstvo KP, naj preneha z vosovskimi morijami demokratičnih Slovencev v Ljubljani. Napisali so naslednji »Ultimat«: Čim bi kroga iz od OF najete bratomorilske roke zadela še enega Slovenca, bo pred vso slovensko javnostjo razgrnjen seznam petnajstih voditeljev komunistične OF... Partijsko vodstvo se kajpada ni dalo preplašiti. Predobro so poznali moralno zavezanost svojih krščanskih nasprotnikov v smislu proglasa NSS z dne 10. apr. 1941 zoper denuncianstvo. Ko so vosovski morilci kmalu izvedli naslednji bratomorni atentat, avtorji »ultimata« niso »pred slovensko javnost razgrnili seznama petnajstih voditeljev komunistične OF«. Samo komunisti so po svoji leninistično-stalinistični morali mogli imensko in skupinsko napadati ter moriti nekomunistične Slovence, ker so vedeli, da se v razmerah italijanske okupacije njihove slovenske žrtve takrat niso mogle braniti. Zato so tudi po »Ultimatu« pred nosom Italijanov nadaljevali z bratomornim terorizmom VOS. Šele končno izzvane protivosovske racije decembra 1942 so ustavile to ljubljansko bratomorijo.

⁴ Mikuž, *Pregled I*, str. 206, in najnovejša režimska knjiga o partizanstvu: Tone Ferenc, op. cit., str. 23.

⁵ »KPS je pri zbiranju... v OF znatno prehitela slovensko buržuazijo, ki je... do jeseni 1941 podcenjevala masovno ljudsko zbiranje v OF in njene začetne akcije.« (Mikuž, *Pregled I*, str. 300.) Do oborožene akcije proti VOS in partizanom pa je prišlo šele poleti 1942 v obliki samoobrambnih Vaških straž. O tem glej Tone Ferenc, op. cit., str. 349; 524, 530 in 577.

⁶ O tem pričajo med drugim tudi Kardeljeva pisma (Zdenki Kidričevi, Ivanu Mačku, glavnemu poveljniku slovenskih partizanov v jeseni 1942, in drugim komunističnim vodjem), ki so po vojni bila (pa ne vsa!) objavljena v zbirki *Jesen 1942*. *Korespondenca Edvarda Kardelja in Borisa Kidriča*, Ljubljana 1963. Iz zapuščine Mirka Javornika imam fotokopije izvirmih (lastnoročno napisanih in podpisanih) Kardeljevih pism, v katerih naroča umore imenovanih oseb, pa tudi celih skupin nekomunističnih Slovencev. Eno teh pism (partizanskemu poveljniku Mačku: »Belo gardo uničite neusmiljeno... Duhovne v četah vse postreljajte. Prav tako oficirje, intelektualce itd. ter zlasti tudi kulake in kulaške sinove«) je objavil celo Metod Mikuž (*Pregled II*, str. 148); pismo ponazarja preventivno-bratomorni značaj komunistične »narodnoosvobodilne vojne«. V članku S. Hribar (»Možnosti dileme«, *Nova revija* 1986, št. 48–49, str. 765–766) beremo dolg citat iz Kardeljevega poročila Titu dne 29. marca 1942 (objavljenega v *Dokumentih I*, str. 317–335), v katerem Kardelj hvali partijsko teroristično organizacijo VOS. V pismih, objavljenih v zbirki *Jesen 1942*, pa je najti celo izraze bolestelega ali sadišičnega osebnega zadovoljstva, s katerim je Kardelj spremljal vosovsko izvrševanje svojih morilskih naročil, kot npr., kako je bil »pošteno razveseljen«, ko so ga obvestili o »likvidaciji (bivšega slovenskega bana dr. Marka) Natlačen star(ejšega)«. V istem pismu Borisu Kidriču in Francu Leskošku se je Kardelj o drugi vosovski žrtvi tistih dni, dr. Kazimirju Kukoviču, z resnično stalinistično »pieteto« izrazil, da je v bolnici poginil do kraja. (Op. cit., str. 31.)

⁷ T. Ferenc, op. cit., str. 338.

⁸ To je potrdil E. Kardelj v že omenjenem pismu »Loli« Ribarju: »Imamo celo več primerov, da so... zaprli ali celo postrelili tudi naše zaveznike, da o drugih niti ne govorim... Večina jih skoraj niti ne misli na to, da je to osvobodilna borba, ampak revolucija, ZSSR in Stalin.« (Tone Ferenc, op. cit., str. 363.)

⁹ O tem priča knjiga Črne bukve: *O delu komunistične osvobodilne fronte proti slovenskemu narodu* (poslej Črne bukve), Ljubljana 1944.

BAV-BAV BAVDEK

TRIBUNA: Ima tudi profesor pri spraševanju tremo, ali se to dogaja samo študentom, ki se spominjajo obratne situacije?

S. BAVDEK: Spraševanje ni lahko, še posebej je človeku težko soditi. Sodba že sama po sebi pomeni nekaj slabega, negativnega. Večkrat se vprašam, če sem pravilno sodil. Sicer pa sem bil tudi sam študent.

Študent gre študirat, da se usposobi za neko samostojno delo, je pa občutljiv za vsa dogajanja, še posebej, če ni zadovoljen s svojim položajem. Odziv na dogajanja je v veliki meri odvisen od smeri študija. Vsaki stroki so potrebni ljudje, ki se vključujejo v družbeno politične tokove, vedno pa obstaja nevarnost, da se preveč »spolitizirajo«. To, kar se dogaja v Jugoslaviji, je tipičen primer. **Vsak govori svoje, nihče nikogar ne posluša in nihče nikomur ne odgovori na zastavljeno vprašanje.** Vsaka zadeva se spolitizira. Tudi politika je stroka, ima svojo strokovno podlago in tako bi morali probleme v njej reševati.

Poglejte absurd okrog marxizma. Glavna temelja marxizma sta dialektika in razvoj proizvodnih sil. Mi pa pravimo, da naša družba temelji na znanstvenem marxizmu.

Včasih je bilo veliko teoretičnega razglabljanja.

TRIBUNA: Hočete reči, da smo pozabili temelje?

S. BAVDEK: Čas se spreminja, ni mogoče vsega držati v rokah. Do tega smo že prišli. Porajajo se nove stvari. Pozabili smo na elemente gledanja na razvoj. Paradoksalno je, pri nas, vprašanje svobode ustvarjanja. **Verbalno smo prisegli na svobodo ustvarjanja, nismo pa ji dali kril.** To je dalo polet zahodu. Mi sicer zahod precej idealiziramo in drugi strani kritiziramo zunanje razmere.

TRIBUNA: Ima profesor svobodo izražanja v okviru univerze?

S. BAVDEK: Ne vidim konkretnih problemov, razen avtocenzure. Gre za kontrolo samega sebe, kar je odvisno od posameznika.

TRIBUNA: Kaj menite o vplivu DPO na univerzo?

S. BAVDEK: Glede univerze ne vem veliko. Če govorim o BTF, ne bi mogel opaziti kakega posebnega

Foto: Drago Soršak

Foto: Eric

Dr. Srdan Bavdek, prof. za predmeta Biološke osnove zdravstvenega varstva živali in Histologije z embriologijo VTOZD za veterinarstvo, evidentiran za prorektorja za študentske zadeve. Kdo bi vedel, če je tokratni izbor UKZSMS dober. Kakorkoli, pred nami so še volitve.

vpliva, ki bi bil v nasprotju z delavci ali študenti. Drugo vprašanje je sistem. Ali je ta sploh v skladu s pravnim sistemom v zunanjem svetu?! Sicer nov zakon o usmerjenem izobraževanju zmanjšuje vpliv DPO, vendar pri habilitaciji še vedno ostaja dr. relevantnost kot kriterij.

TRIBUNA: Kaj pa študent in njegovi vplivi?

S. BAVDEK: Študentje ne izkoriščajo svojih možnosti – legitimnih možnosti. Zakaj – ne vem. Študentska samouprava slabo deluje.

TRIBUNA: Je problem v osnovnih organizacijah?

S. BAVDEK: Moti me bolj, recimo pri sami izvolitvi: popolnoma pasiven dvig rok. Redko se pojavijo vprašanja skript, urnikov. Taka vprašanja pa so v svetu na prvem mestu. Sveti letnikov so se pojavili kot zelo pozitivni, predvsem v konfliktnih s profesorji, vendar le dokier jih je vodil mentor – profesor. Odkar jih vodijo študentje sami, so precej izgubili veljavo. Namesto, da bi probleme reševali, jih pri nas delamo in politiziramo. To delajo tudi študentje.

Osip je pri nas velik problem, ki se ga ne zavedamo. 45% študentov redno konča. Preprosto pristajamo na to. Kje smo poskušali to organizirano spreminjati?! Osebnih poskusi so. Na Filozofski fakulteti mnogi profesorji razvijajo pedagogiko. Seveda, proces mora biti na pedagoški ravni, vendar, ali so se pokazali kakšni rezultati v smeri manjšega osipa?! Verjetno to ni vse, kar lahko storimo.

TRIBUNA: Na prejšnjih volitvah rektorata ste bili eden od kandidatov. Zakaj niste uspeli?

S. BAVDEK: BTF me je evidentirala za rektorja. Pač nisem dobil dovolj glasov.

TRIBUNA: Če boste izvoljeni, kakšni so vaši cilji?

S. BAVDEK: Eno je dober odnos med študenti in Univerzo – rektoratom. Drugo: potrebno je reševati probleme, ki so. Tu je tudi nov zakon. Odvisno je v precejšnji meri od Univerze in od študentov. Veliko je stvari, ki se jih da izboljšati.

TRIBUNA: Kakšno je vaše mnenje o t. i. splošnih ali družbeno političnih predmetih?

S. BAVDEK: Gre za kontekst odnosa do družbenih predmetov. Če je tisto, kar pravite študentje res, je predmet SLO nepotreben ali neustrezen. To je Jugoslovansko vprašanje, ki ga gledajo kot nujno sestavino vzgoje. Ta element vzgoje pa je diskutabilen na univerzi. Vsaka stroka ima tudi družbene discipline. Družbeni predmeti so po eni strani potrebni, po drugi pa so privesek. Če je to privesek, ki ga ni dala srednja šola, je ena od možnosti da se tam išče rešitev. Druga pa je v mejnih disciplinah. Vsekakor to bremeni urni fond.

TRIBUNA: So po vašem mnenju študentje preobremenjeni?

S. BAVDEK: Ne nasedam družbenim provokacijam. Mi imamo postavljen zgornji limit, v Avstriji spodnji: koliko

najmanj mora obsegati, da se prizna diplomantu naziv. Velika iluzija je misliti, da bi zmanjšali osip z manjšo obremenjenostjo. Mi pravimo, naj bi bil študent vključen v raziskovalno delo – ali je to manj dela? Mislim, da je potrebno zadeve izboljšati. Potrebna je motivacija, tehnične možnosti, konkurenca.

TRIBUNA: Tako pridemo do denarja.

S. BAVDEK: Mi ne cenimo tega dela. Tudi v svetu profesorji štrajkajo. Ni denarja za opremo. Brez sobne televizije niso v svetu nikjer. Torej si hendikapan v primerjavi s kolegi po svetu. Pa še to: več ur imaš, višjo plačo dobiš. To pač ni stimulacija za boljšo kvaliteto.

Če se po eni strani zavzemamo za več denarja, mo-

ramo dati tudi kader »na prepih«. Zagotovljena mora biti migracija. Morali bi forsirati tuje profesorje – to nov zakon omogoča. Konkurenca daje kvaliteto. Tudi mi moramo ven. Problem je tudi, ko se naš mlad, usposobljen kader vrne in nima niti tehničnih možnosti, da bi vključevali novosti v učni program.

TRIBUNA: Vašo skripto za citologijo uporabljajo tudi medicinci, če pa to izve njihov profesor, se jim ne piše dobro.

S. BAVDEK: Ne vem zakaj. Če študentu nekaj koristi, je to dobro. Z medicinsko fakulteto zelo veliko in dobro sodelujemo. Sicer pa pripravljam novo knjigo, v kateri bo več molekularne biologije in genetike kot ultramorfologija. V tisku pa je strokovni atlas s tega področja.

TRIBUNA: Zakaj v 1. letniku veterine straši »bav-bav Bavdek«?

S. BAVDEK: Človek nima rad tega, to lahko moti pri odnosu študentje – profesor. O tem sem veliko razmišljal. Poskušal sem ta strah zmanjšati, vendar je problem tudi zato, ker je to 1. letnik. Mislim, da vendarle nek »bav-bav« mora biti. Študent ne beži od tega, to zagotavlja neko resnost in poseben trud. In ko je uspešen, je zadovoljen. Celotno rad obuja spomine. Iluzorno je te ovire popolnoma odpraviti, ker študij je resna zadeva.

TRIBUNA: Če boste prorektor, si boste še vzeli čas za igranje simulantke s študenti?

S. BAVDEK: Če me boste povabili – zakaj ne.

NEVA ČESNIK

CAMPUS DO LETA 2000

Suverena, navzven odprta in navznoter razmišljujoča družba avtonomnih, svobodnih posameznikov, ki bodo živeli skladno z ekološkimi mejami svojega okolja – takšna pa naj bi bila slovenska družba bližnje prihodnosti – potrebuje Univerzo, ki bo zrcalila iščoči duh družbe. Postracionalizem, ki bo obarval družbo še nam dosegljive prihodnosti z jasno in natančno razmejitvijo, a obenem medsebojno strpnostjo med racionalnimi in intuitivnimi vedenji, narekuje avtonomno, neideološko in eksteritorialno ustanovo, na kateri potekajo na ratiu temelječa raziskovanja človeka in njegovega okolja.

Za proces človekovega raziskovanja, spoznavanja, razumevanja in razlaganja sveta je značilno nenehno preseganje meja že spoznanega in poseganje v skrivnostni prostor še neznanega. Drugače povedano, **uokvirjenje**, torej zgrajitev natančno določenega spoznavnega sistema, ki daje smiselne odgovore na zastavljena vprašanja, je v tem procesu šele prvi korak. Prej ali kasneje postane sistem pretesen, da bi zmožni odgovoriti na vsa znotraj njega postavljena vprašanja, sistem zadene v svoje meje. Če odmislimo infantilnost trmoglavega nepriznavanja lastne ne-

UK ZSMS predlaga Univerzitetnemu svetu za prorektorja za študijske zadeve Dragana Marušiča, docenta na Pedagoški Akademiji Univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani, kjer predava Algebro in Analizo. Je eden mlajših profesorjev naše univerze. Doktoriral je iz matematičnih ved. Aktivno sodeluje na predavanjih, konferencah in znanstvenih simpozijih. Predaval je na več ameriških in italijanskih univerzah, na Madžarskem, Poljskem in v Londonu. Svoje prispevke objavlja tako v naših kot tujih strokovnih revijah.

S pomočjo svojega znanstvenega dela je spoznal značilnosti tujih izobraževalnih sistemov in meni, da je uvedba teh potrebna, če se želimo približati Evropi in svetu.

Sergeja

popolnosti oziroma adolescentnost premetavanja sistemskih pravil v veri, da se bo neka permutacija čudežno izšla kot rešilna, potem je v takšni situaciji edino možna zrela odločitev po preboju meja sistema, torej njegova **razširitev, dopolnitev**.

Zgoraj povedano velja tudi in zlasti za izobraževalni sistem, ki navsezadnje zrcali prav (ne)zrelost družbenega sistema, znotraj katerega deluje kot tudi (ne)zrelost spoznavnih sistemov, katere naj bi obravnaval.

V tem kontekstu potrebuje izobraževalni sistem na ljubljanski Univerzi za zrelostni preboj te spremembe in dopolnitve:

1. **Družba naj zagotovi stalno financiranje**, zlasti v vmesnem obdobju nepopolne avtonomnosti. V postracionalizmu se, upajmo, sploh ne bomo streljali, če pa že bo kaj švigalo po zraku, to ne bodo svinčeni izstrelki, ampak čista misel in jasna ideja hitrih možganov. Zato se mora takoj spremeniti nevzdržna situacija, ko izdatki za vojsko daleč presegaajo tiste za izobraževanje.

2. **Uvedba institucije »gostujočega profesorja«** (en semester ali celo leto). Tako se bo najhitreje in najmanj boleče dvignila kakovostna raven te Univerze, v stiku s sve-

tom prebudil zaspani duh kreativnih profesorjev, ki se izgublajo v vladavini podpovprečja tistih profesorjev, ki na univerzo ne sodijo, rešeni bodo tisti sposobni študenti, ki se sicer uspejo prebiti skozi izobraževalni sistem na osnovni in srednji šoli, pa jih potem pohodi neinventivni študijski sistem. Institucija gostujočega profesorja je obenem najprikladnejši način, da se v Sloveniji privabijo tisti, ki se jim sicer pravi tretja slovenska univerza, pa se za medsebojno sodelovanje kaj malo naredi. V ta namen potrebuje univerza za gostujoče profesorje svoj fond stanovanj v Ljubljani in njeni bližnji okolici.

3. **Univerza potrebuje bolj dinamičen način študija**, v katerem študijski programi ne bodo toga določeni, za leta in leta vnaprej postavljeni. Uvedejo naj se **izbirni predmeti**, s katerimi študenti prosto po

svoji presoji dopolnjujejo ogrodje študija, začrtano na matični fakulteti. Ti naj se oblikujejo kot rezultat svobodnega trženja želja in potreb študentov in profesorjev – tudi na nematičnih fakultetah. Dopusti naj se **dvojni študij**, to je študij na dveh fakultetah hkrati z ustrežno prilagojenim programom, pa tudi možnost uvedbe povsem novih študijskih smeri za tiste sposobne študente, ki se v obstoječih ne najdejo, ker so njihovi interesi razpršeni na več različnih področjih. Utre naj se torej pot študiju prihodnosti, ko bo spet treba natančno obvladovati različna vedenja. Vse te spremembe so možne ob izpolnitvi 2. točke in ustrezni koordinaciji med prizadetimi fakultetami (urniki predavanj itd).

4. **Tip »Campus« Univerze do leta 2000.** Na enem mestu naj bo lociranih čimveč fakultet in študentskih domov, pa

osrednji študentski klub in profesorski klub, kot prostor zbiranja in intelektualne interakcije. To je potreben pogoj za avtonomno, dinamično, kompaktno, navzven odprto in močno univerzo. Ni močne družbe brez močne Univerze.

5. **Univerza naj se odpre v tujino** s tržno oblikovanim in svetovnim standardom prilagojenim podiplomskim študijem. Potreben je takojšen agresivni marketing v mednarodnih strokovnih revijah za tiste fakultete, ki že imajo dovolj močan intelektualni potencial za prodor v svet. Ljubljanska Univerza mora postati zanimiva za tuje študente iz razvitega sveta. Približanje podiplomskega študija svetovnim merilom bo omogočilo, ob nujnem komercialnem učinku, večjo finančno neodvisnost Univerze, kar je pogoj za njeno resnično avtonomnost.

Dragan Marušič

Zaradi izredne geografske oddaljenosti Finske (Finci v šali povedo, da živijo v desnem zgornjem kotu Evrope), smo pričakovali, da bo letos udeležba skromnejša, kot je bila prejšnje leto na Dunaju. Izkazalo se je, da smo se zmotili. V Tampere so prišli študentje in novinarji iz skoraj cele Evrope. Manjkali niso niti Bolgari, ki so morali prepotovati kar 4000 km, niti Portugalci s skrajne zahodne točke Evrope. Večina nas je prišla z vlakom – avion je bil predrag tudi za kolege iz zahodne Evrope. Posebno pozornost sta vzbudila kolega iz Estonije. Vsa sta bila v duhu estonskega narodnega prebujanja: nosila sta čepice z nacionalnimi barvami in bedže z estonskimi napisi.

Do Tampereja sva s kolegom Brankom potovala skoraj tri polne dneve. Ko sem prispel na Dansko, sem imel občutek, da sem že skoraj na koncu poti. Pa je bila šele polovica. Dvakrat se je treba vkrcati na ladjo, preden stopiš na švedska tla. In potem mine še ves dan na vlaku, preden prideš v Stockholm. Razdalje v Skandinaviji so velikanske. Vendar se nad potovanjem ni kaj pritoževati: švedski vlaki so udobni, tihi, predvsem pa hitri. Sprevodnice so v glavnem ženske, ki jih je tudi na carini in pri policiji nenavadno veliko. Vsa južna Švedska je pokrita s prelepimi jezeri in gozdovi, ki segajo celo v predmestje Stockholma. V švedskem glavnem mestu sem doživel šok. Temperatura je bila pod ničlo, snežilo je in pihal je

ŠTUDENTJE NOVINARSTVA NA FINSKEM

SMO ZA HUMANO NOVINARSKO POROČANJE

Foto: Tomi Drozg

Finsko mesto Tampere je od 3. do 8. aprila gostilo študente evropskih novinarskih šol in fakultet. Glavna tema je bila etika novinarskega poročanja. Študentje so izrazili svoja stališča do nekaterih najbolj perečih novinarskih problemov in se zavzeli za spoštovanje etičnih norm.

strupen veter. V Sloveniji je bilo v tem času nad 20°C. Jadrno sem se vkrcal na prvo možno ladjo za Finsko.

Ladijska vožnja na progi Stockholm–Turku je posebno doživetje. Ladja je pravi potujoči hotel. Ima osem nadstropij za potnike in dva za avtomobile. Na njej igrajo trije ansamblji v živo, na razpolago so restavracije, kavarna, diskoteka, bazen, savna, trgovine... Zaradi brezcarinske cone so cene zelo dostopne. To so ugotovili tudi mladi Finci in Švedi, ki čez vikend hodijo »žurirat« iz Finske na Švedsko in obratno. 15–18-letni »Vikingi« znajo narediti pravi pekci: tulijo huje kot njihovi zgodovinski predniki, razbičajo vse, kar vidijo, erotičnih filmov pa ni treba gledati na TV, ker se odvijajo kar v potniških prostorih. Policija je velikokrat nemočna. Zaradi »Vikingov« sem imel precej manj od spanja, kot sem pričakoval.

Po 12 urah vožnje smo pristali na Finskem. Bil je še občutno večji mraz kot na Švedskem. Jezera so še vedno pod ledom. Finci pa so zadovoljni. Pravijo, da ne pomnijo tako mile zime, kot je letošnja. Drevje začne zeleneti na Finskem šele konec maja ali celo junija. Centralna kurjava jih ohranja pri življenju od oktobra do konca maja.

Solidarnostni fond za »Vzhodnjake«

Tampere je tradicionalno industrijsko središče Finske in ima približno toliko prebivalcev kot Maribor. Vendar

si ob vzdevku »industrijsko« ne smemo predstavljati umazanega sivega mesta, ki so značilna za srednjo Evropo. Nasprotno: Tampere je izredno čisto, svetlo in prijazno mesto. Leži ob sotočju dveh velikih jezer, borovi gozdovi pa segajo vse do mesta. Tampere je znan po svoji Univerzi, pa tudi kot kongresni in športni center. Prevladujejo nizke hiše in veliko jih je raztresenih ob obali jezera. Skoraj vsaka izmed njih ima tik ob vodi še eno majhno leseno poslopje: savno.

Kraj, kjer je potekalo srečanje, se imenuje Varala. Stavba, v kateri je Inštitut za šport in rekreacijo, leži ob jezerskem zalivu in je obdana z gozdom. Že takoj na začetku je prišlo do komične situacije. Organizatorica Lena me je vprašala, koliko mark mislim prispevati v solidarnostni fond. Kaj pa je to, sem se začudil. Vsak študent iz Zahoda prispeva določeno vsoto, ki jo potem razdelijo tistim iz Vzhoda, ki imajo manj denarja. Pojasnil sem ji, da bomo Jugoslovani ekonomsko kmalu večji »Vzhodnjaki«, kot je Vzhod sam, in da če prispevam predpisano količino mark, kot drugi Zahodnjaki, potem ne bom imel več denarja niti za avtobus do mesta. Lena je bila malce presenečena nad mojim politično ekonomskim predavanjem, na koncu pa sem bil »plačevanja za nerazvite« le oproščen.

Poročila delovnih skupin

Naše delo na srečanju je potekalo v več delovnih skupinah. Obravnavali in reševali smo različne teme. Običajno smo se soočali kar s konkretnimi primeri, ki so se nedavno resnično pripetili:

1.) Starec je okrutno umoril dve desetletni deklici. Naše vprašanje je bilo, kako naj mediji poročajo o tem primeru. Večina študentov je menila, da je neustrezno objavljati ime in priimek osumljenca, dokler ga sodišče ne spozna za krivega. Kolegi so bili presenečeni, ko sem jim povedal, da je pri nas povsem drugačna praksa.

2.) Sovjetska prostitutka Olga Galevska je se specializirala za Afričane. Zraven čedne vsote razbirljiva pa si je prislužila tudi AIDS. Ali je etično, da mediji objavijo njeno sliko in ime v časopisu? S tem bi rešili nekaj drugih potencialnih žrtev, hkrati pa bi prizadejali moralno škodo Olgi sami in njeni družini. Študenti so bili različnih mnenj.

3.) Zaradi preteče ekološke katastrofe bi bilo ustrezno, če bi mediji bolj ozaveščali ljudi o tem problemu, so menili študentje tretje skupine. Anna iz Švedske pa je opozorila, da njihovi novinarji dajejo Greenpeaceu večjo publiciteto, kot si jo ta v resnici zasluži.

4.) Elisabeth Kopp je bila leta 1984 izvoljena v švicarski parlament. Nato so mediji začeli na veliko pisati o nezakonitih poslih njenega moža. Zato je Elisabeth morala zapustiti parlament. Študentje so se strinjali, da mediji nimajo pravice stikati po zasebnem življenju ljudi, ki javnosti ne zadeva.

5.) Ena izmed skupin je razpravljala o objektivnosti v novinarstvu. Ugotovili so, da popolna objektivnost ni mogoča, kajti vsak novinar izhaja iz svoje kulturne sredine, ima svoje vrednote in uporablja svoj jezik.

6.) Ali obstajajo v Evropi rasistični časopisi? Ne eksplicitno, je bilo ugotovljeno. Veliko pa je prikritega rasizma.

7.) Najpomembnejše kvalitete, ki bi jih moral imeti novinar, so: spoštovati mora človekove pravice, biti mora pošten, spoštovati mora druge ljudi in njihova mnenja, ne sme krasti, sebe ne sme imeti za pomembnejšega od drugih ljudi in ne sme zlorabiti zaupanja drugih.

Sauna in črne pivske klobase

Zvečer smo odšli v sauno. To je pravična lesena hišica tik ob jezerski gladini. 20 minut na vročini 00°C se je imenitno prileglo. Nato pa presenečenje. Pogomuni finski kolegi so pred hišo razbili led in oblikovali primerno luknjo, kamor so drug za drugim začeli skakati. Bilo je zares zabavno gledati: množica popolnoma golih ljudi se je s pivom v roki sprehajala po zaledeneli pokrajini (bilo je pod ničlo) in skakala v luknjo na jezeru. Po opravljenem obredu sem se počutil kot preroben. Nato se je stvar nadaljevala po predpisnem receptu. V isti hišici je družabna soba s kaminom kjer nas je čakalo nekaj zabojev piva, ki smo jih podkrepili z obilico črnih pivskih klobas, kot Finci sami imenujejo svojo specialiteto. Nato se je jedlo, pilo in rajalo. Veselo kričanje je odmevalo pozno v noč.

Med najzanimivejša doživetja na srečanju so sodili pogovori s kolegi iz drugih držav. Kolego Ilka, Finca, sem povprašal, zakaj imajo Finci tako radi sauno. Odvrnil mi je, da bi jo tudi jaz hitro vzljubil, če bi moral pozimi živeti na minus trideset stopinjah. Finci se hodijo vanjo predvsem gret. Gleda zdravilnega učinka savne je bil Iker precej skeptičen: pravi, da je zdravju celo bolj škodljiva kot koristna.

Nato smo se pogovarjali o jezikih. Skandinavci so se zedinili da je najelegantnejši jezik na Severu norveščina. Najslabše so jo odnesli Danci. Očitno so jim, da govorijo tako, kot da bi pogoltnili cel paradižnik in bi se jim ta zataknil neke v grlu. Kolega Heikki je dejal, da mu gre najbolj na živce angleščina. Vzrok: Mac Donalds kultura. Za slovenski jezik so rekli, da je prepoln šumnikov, sicer pa kar blago zveni. Nato se je Branko postavil s famozno teorijo o skupnih koreninah slovenskega in švedskega jezika. Seveda je gladko pogorela. Naj se najprej pogledava, kakšna balkanska črna sva, nato pa fantazirava o takšnih rečeh. In prav so imeli.

Kolega Antonio iz Portugalske mi je pripovedoval o svojem študiju novinarstva v Nemčiji. Zelo je prizadet zaradi odnosa Nemcev do priseljencev z Juga. Ne pomaža mu niti njegova gladka nemščina – imajo ga za drugorazrednega člana družbe. Toda kljub vsemu vztraja pri študiju v Freiburgu. Soočanje z drugo kulturo

je za njih dragocena izkušnja, pravi. Tudi visok življenjski standard ga priteguje. Po Antonijevem mnenju se »najboljše živi« v Švici. Nemčiji in na Švedskem.

FORUM FOR EUROPEAN JOURNALISM STUDENTS (FEJS)

je vseevropski forum evropskih novinarskih fakultet in sol. Namen foruma je izmenjava izkušenj pri novinarskem izobraževanju in profesionalnem delu novinarjev ter mednarodno sodelovanje univerz.

Prvo srečanje je bilo leta 1986 na Nizozemskem, v Utrechtu. Udeležilo se ga je 60 udeležencev iz 15 držav. Naslednje leto so se študentje novinarstva dobili v portugalskem Portu, kjer je bilo govora o izobraževanju novinarjev. Največ udeležencev je bilo 1988 na Dunaju – 117 iz 24 fakultet.

Za naslednje srečanje smo izbrali francoski Nantes, za 1991 leto po Leningrad ali Moskvo.

Pri materi županji

Na enem izmed dopoldanskih predavanj smo poslušali profesorja Jorga Beckerja iz Darmstadtke univerze. Med svojim predavanjem o množičnem komuniciranju si ni mogel kaj, da se ne bi dotaknil aktualnih političnih vprašanj. Eno izmed največjih nevarnosti za evropski mir vidi v – Sloveniji. Vprašal sem ga, ali malo ne pretirava in zakaj misli tako. Slovenija se hoče odcepiti, je dejal, ostala Jugoslavija pa bo na to odgovorila z orožjem. Ob tem pa ne bo ostala mirna Zahodna Evropa in zaplet bo tukaj. Od kod mu pa prepričanje, da se Slovenija hoče odcepiti, sem nadaljeval s vprašanji. Odvrnil je, da so na Zahodu tako obveščeni. Potem vas pa nepopolno informirajo, sem si ga drznil poučiti. Po predavanju sva najino debato nadaljevala v parku pred inštitutom. Naj ne bomo Jugoslovani tako nemuni, in se na glavo mečemo v večstrankarski sistem in tržni liberalizem, mi je razlagal profesor Becker. To Zahodu ni prineslo prave sreče. Odvrnil sem mu, da je njim, Zahodnjakom, ki imajo zgrajeno materialno osnovo družbe in vzpostavljene demokratične kanale izražanja interesov, lahko filozofirati o teh rečeh, sam pa da se bojim prav fetišizacije trga v naši družbi. Na koncu sva se zedinila, da je situacija v Jugoslaviji zares delikatna in da je še prav vse odprto.

Svojo dobrodošlico so nam zaželeli tudi mestni očetje (in matere) Tampereja, ki so nas v Mestni hiši gostili z večerjo. Mati županja je bila zelo začudena, ko sem ji povedal, da ima moje rojstno mesto Maribor, ki je veliko kot Tampere, kar 5 občin. Zakaj nam je to potrebno? Zakaj toliko stavb in zaposlenih ljudi, se je čudila. Kako nam uspeva usklajevati skupne interese mesta, je zanimalo županjo. Trudil sem se s pojasnjevanjem, vendar sem kmalu ugotovil, da tudi meni ni popolnoma jasno, kako naš mestni sistem de-

AAA – AIESEC ALPE-ADRIA seminar je potekal v Ljubljani od 5. do 13. aprila 1989. Vendar je AIESEC LOCAL COMMITTEE LJUBLJANA doživil seminar že mesece prej, saj se je bilo potrebno temeljito pripraviti. Ideja o seminarju na temo ALPE-ADRIA živi v našem LC-IJU že precej časa, in ko smo se decembra odločali o naslovni temi našega tradicionalnega aprilskega TWIN seminarja, je bil to izziv, ki smo ga radi sprejeli. MORDA BO RAVNO DELOVNA SKUPNOST ALPE-ADRIA TISTO PRAVO, TISTO, KAR BO JUGOSLAVIJI ODPRLA VRATA V SKUPNI EVROPSKI TRG?!!?!

Skupina desetih AIESEC-ovcev je tvorila organizacijski komite, ki pa je deloval ob pomoči vseh članov in eksčlanov LC-ija. Dela je bilo veliko; potrebno je bilo povabiti predavatelje; prepričati podjetja, da bo njihova finančna pomoč pri organizaciji seminarja pridobitev tudi za njih; ne danes, zato pa jutri, ko bodo ti isti študentje poslovnosti, vodilni managerji, ki ne bodo pozabili, kako lepo so bili sprejeti v Ljubljani.

In ne nazadnje je bilo treba obvestiti tudi naše starše, da bo število družinskih članov v tem tednu naraslo za enega ali dva tuja študenta. Ker pa tudi naši domači vedo, kolikokrat smo mi gostje popolnoma nepoznanih družin, to ni bila pretežka naloga.

Povabili smo člane vseh LC-ijev na področju delovne skupnosti Alpe-Adria ter Anglije, s katerimi tradicionalno sodelujemo. V sredo zvečer smo goste sprejeli in jim tradicionalno ponudili kruh, sol in sadjevec. Število udeležencev je bilo manjše od pričakovanega in bojimo se, da so temu krive tudi svetovne televizijske postaje, katerih poročila o dogajanjih v svetu potekajo nekako tako: Bejrut, Čile, Južnoafriška republika, Jugoslavija, Irak, Venezuela...

To pa seveda ni vplivalo na dobro voljo prispele gostov.

Naši predavatelji so bili izredno pripravljeni pomagati in njihova predavanja so s svojo zanimivostjo pritegnila vse udeležence, pa čeprav so morda prejšnjo noč

AIESEC ALPE-ADRIA

LJUBLJANA JUGOSLAVIJA

Že več kot 40 let AIESEC pomaga mladim, ambicioznim in ukaželnim študentom ekonomije iz celega sveta. Brez rasnih, verskih, političnih ali jezikovnih barier ustvarja eno veliko družino, družino AIESEC-ovcev. Pomisli, da v vsaki deželi sveta, v vseh mestih – eksotičnih, pustolovskih, velikih in majhnih, živi nekdo, pri katerem boš vedno dobrodošel, ki te bo vedno pričakal z nasmehom, pojoč: »EVERY WHERE WE GO, PEOPLE WANT TO KNOW, WHO WE ARE«, čeprav o tebi ve le to, da boš odgovoril: »WE ARE THE AIESEC!!!!« AIESEC je torej sinonim za prijateljske, mednarodno izkušene, izobražene in organizacijsko sposobne študente ekonomije.

prečuli na slovenskem večeru folklorne ali kakšni drugi zabavi.

Tov. prof. Fabjančič z ekonomske fakultete, tov. Selšakova in tov. Markič z RK za mednarodno sodelovanje, tov. Marn z RK za promet in zveze, tov. Stanovnik, tovariši iz LB-ZB, Jugotekstila in Gospodarske Zbornice, so našim gostom najprej geografsko, zgodovinsko in politično orisali Jugoslavijo, nas seznanili z ustanovitvijo delovne skupnosti Alpe-Adria, namenom njene ustanovitve, ter nam razložili, na katerih področjih najbolj deluje, ter zakaj prav na teh.

Najprijetnejši del seminarja je bil verjetno dvodnevni izlet na Gorenjsko in Primorsko, katerega so se udeležili tudi študentje z INDIANA UNIVERSITY, ki so en semester študirali na Ljubljanski ekonomski fakulteti in so v teh mesecih postali stalni gostje AIESEC DOGAJANJ V Ljubljani in okolici, ter naši dobri prijatelji.

Z avtobusom smo se v soboto zjutraj odpeljali na Bled, na »krem šnite«, ogled gradu in sprehod ob jezeru; po kosilu smo se čez Vrščic in po dolini Soče pripeljali v Kostanjevico, si ogledali grobnice zadnjih Bourbonov, znamenito knjižnico, ter izvedeli zanimivosti iz zgodovine cerkvice. Po (ne)prespani noči v Novi gorici smo občudovali Štanjel in videli, kako je slovenska družina živela pred desetletji. In naposled: morje, Piran, sladoled... Sončno vreme smo si že vnaprej naročili, tako da ni bilo stvari, ki bi motila našo razposajenost in veselje nad pomladjo in morjem. Kar pa je naše goste in tudi nas najbolj impresioniralo, je bil popoldanski ogled Škocjanskih jam... Čudoviti svet pod zemljo...

Tako smo v dveh dneh občutili mraz in sneg na Vrščici in se ob obali kot martinčki nastavljali soncu... ALPE-ADRIA.

Vse pohvale vredno se je našim gostom zdelo tudi pivo, ki so nam ga po ogledu proizvodnje postregli v Pivovarni Union.

In nato kot tolikokrat do sedaj: NA SVIDENJE KMALU...

VESNA – AIESEC
LC Ljubljana

Dominika

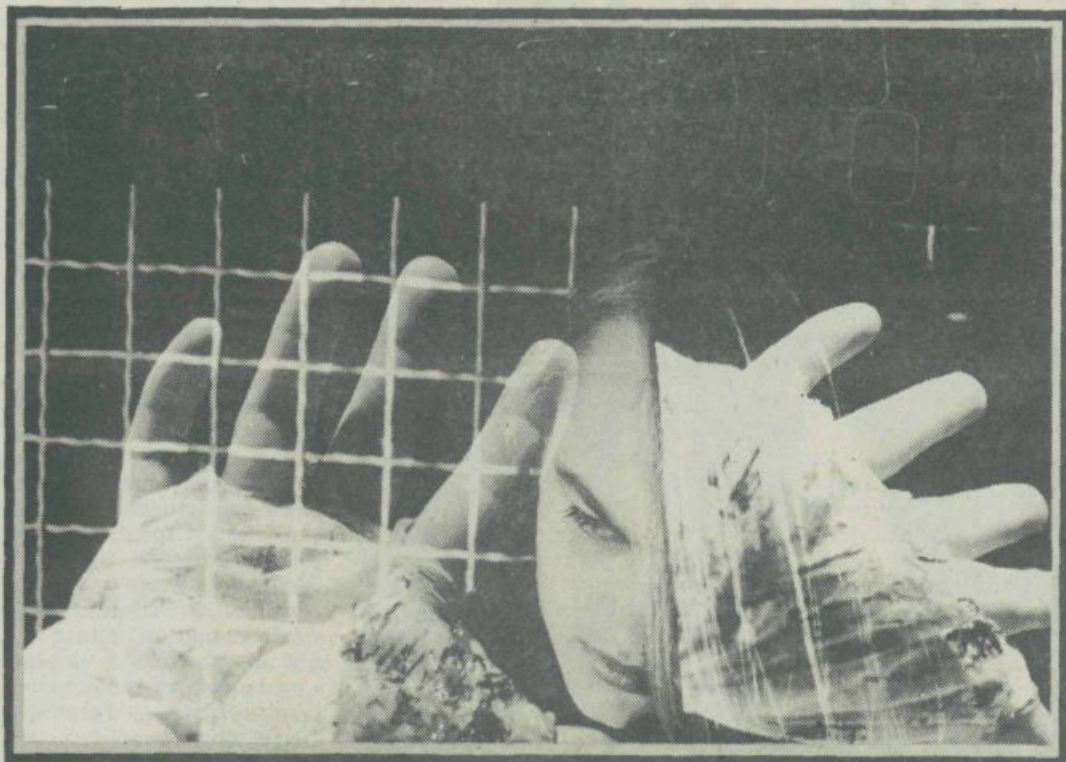
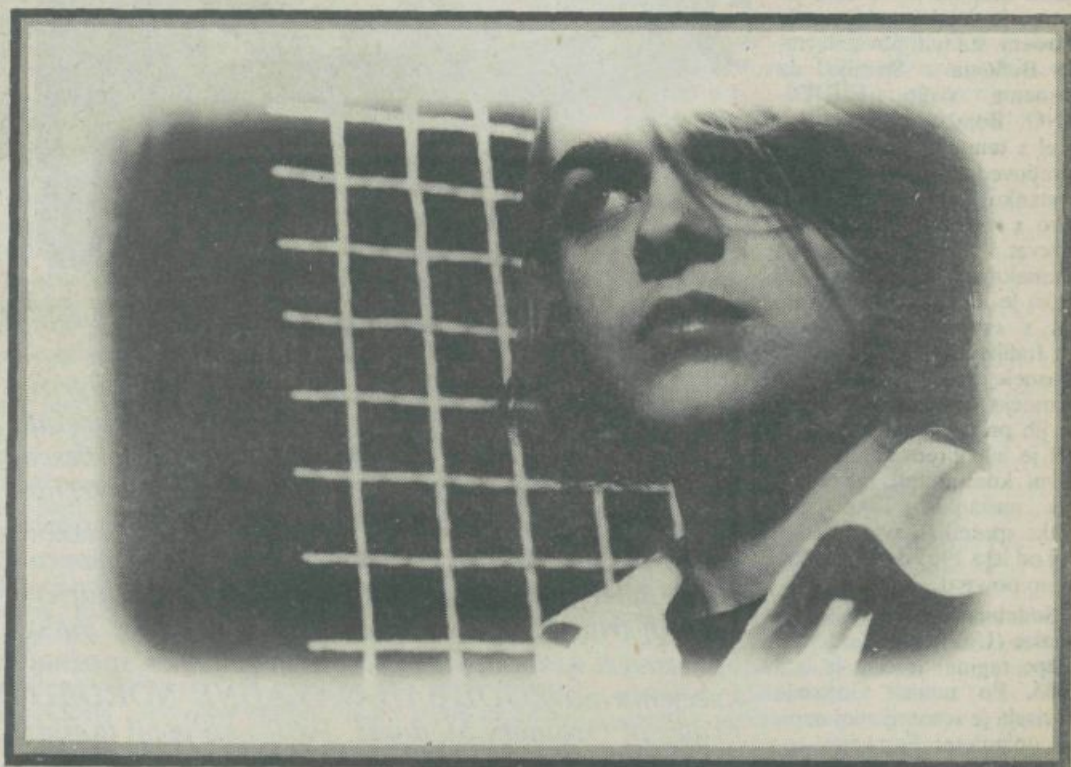

Foto: Marko Prah

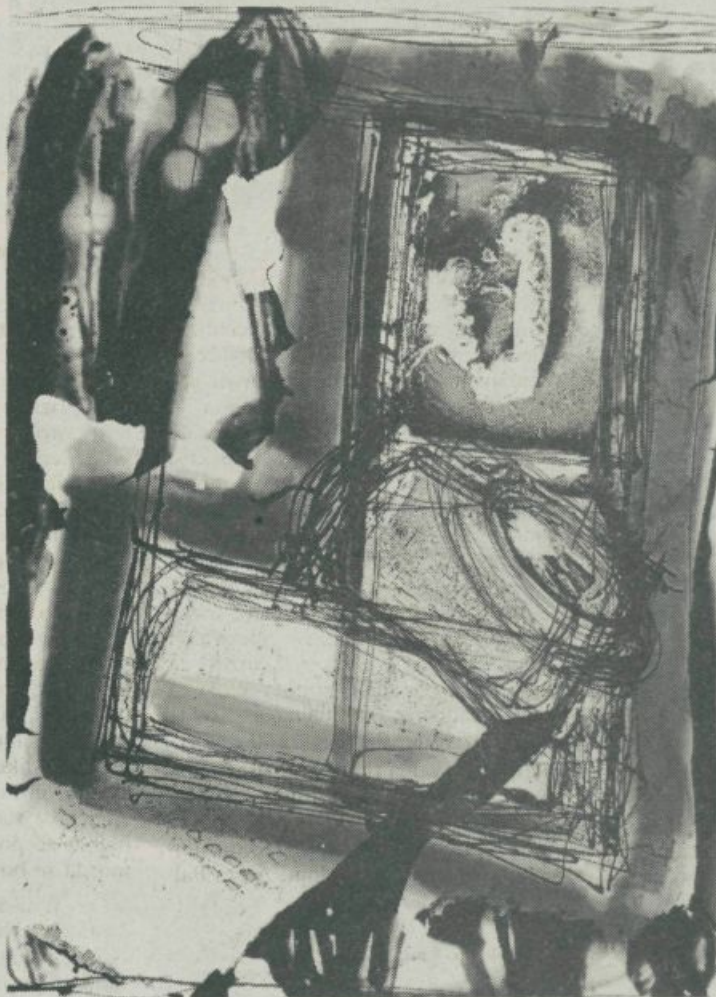
FILM

KJE SI BIL,
MARCO?

Tako dosledno ignoriranje režiserja, ki je posnel več kot 20 filmov in še nekaj epizod v omnibusih, je skoraj neverjetno in vsem, ki so odgovorni za to, ne more služiti kot čast. Pozno, a bolje kot nikoli, poskuša to krivico popraviti CD. Ob izboru pravih filmov pa naj dodamo, da je kar pravišen. Če vemo, da je CD pred leti že prikazal Ferrerijevo filma *Zgodba o Pieri* (*Histoire de Piera*, 1983) in *Prihodnost je ženska* (*Il futuro e donna*, 1984), potem ugotovimo, da je v tem ciklusu manjkal le še kateri od začetnih (prvih treh) in ob *Zadnji ženski* (*L'ultima donna*, 1976) še kakšen svež (recimo *I Love You* z letnico 1986) izdelek in razvojna pot ter delo tega avtorja bi bila predstavljena skoraj v celoti. A to je že fantastika tretje vrste in res neskromno bi bilo pričakovati vse na en mah.

Marco Ferreri, rojen 11. 5. 1928, je začel svojo filmsko pot v Španiji. V skupini, v kateri je tudi Carlos Saura leta 1959 posnel svoj prvi film, je končal tri filme (*El pisito*, 1958; *Los chicos*, 1959 in *El cochecito*, 1960) in bi itakoj opazen zaradi obešenjaškega humora in slikovitih morbidnosti, ki jih je prikazoval. Rezultati so glede na kraj in čas nastanka (strogi Francovi režim) prav neverjetni. Omenjena skupina in še ena, za katero je delal Juan Antonio Bardem, sta tudi povabili Luisa Buñuela v Španijo, da posname svojo *VIRIDIANO*. Bomba, ki jo je Buñuel s tem filmom povzročil (prepovedan je bil takoj po nastanku), je sprožila cenzuro v taki meri, da je bil razcvet španskega filma spet premaknjen za nekaj let. Tako je tudi Ferreri nadaljeval s svojim delom doma – v Italiji. Tam je tudi naredil (kasneje sicer z nekajkratno pomočjo Francozov) filme, ki so jih prikazali v CD. Deset del je bilo predvajanih v časovni kontinuiteti, glede na čas nastanka. Tako smo lahko spremljali avtorjev razvoj od leta 1963 do 1979. Pojdimo po vrsti.

Sodobna zgodba: Čebelja matica (*Una storia moderna: L'ape regina*) je film iz leta 1963. Po zamisli Goffreda Zariseja je scenarij zanj napisal dolgoletni Ferrerijev sodelavec Rafael Azcona. Po

*Dolgo pričakovani in mnogokrat najavljeni dogodek se je vendarle zgodil. V srednji dvorani Cankarjevega doma se je od 19. do 25. aprila odvrtel retrospektivni ciklus filmov italijanskega režiserja MARCA FERRERIJA. Predstavljenih je bilo deset njegovih del. S takšno številko pokriti eno največjih belih lis v našem vedenju (predvsem, če govorimo o evropskih avtorjih) o filmu, je praktično nemogoče. Ferreri je namreč eden najplodnejših avtorjev zadnjih trideset let (pa še naš sosed povrhu), malo bolj zavzet kinoobiskovalec pa ga je lahko spoznal kvečjemu po ZGODBAH NAVADNE NOROSTI (*Tales of Ordinary Madness*, 1981), ko je bil ta film v redni distribuciji.*

njegovih scenarijih je Ferreri naredil že filme v Španiji, po desetih tu predstavljenih delih, pa je A ona kot scenarist sodeloval pri šestih. Zgodba prikazuje poroko in zakonsko življenje štiridesetletnega vetrnjaka (malce ostareli predstavnik zloglasnega tipa »latin loverja«) in mnogo mlajše lepote – device iz stroge katoliške družine. Predzakonski seks zato ne pride v poštev. Vse pa se obrne po poroki. Nevesta je nenasitna in ženin preprosto ne zmore več takih naporov. Povsod išče pomoč. Prijatelj duhovnik predlaga čimprejšnjo zanositev, ker se po porodu ženske bojda pomirijo. Načrt sicer uspe, a je za junaka že prepozno. Konča v nekašni umobolnici – okrevališču. Ko ga žena, zdaj že v visoki nosečnosti, obišče, je res mirnejša, zato pa on bolj vztrajen po tolikšem postu. Uspe mu jo pregovoriti, poskuša... in umre. Film je kritika cerkvenega zakona, na kar nas režiser že v začetku opozori. Poln je satiričnih prebliskov, osvaja s sporočilom in sarkazmom, tako značilnim za Ferrerija. Glavni vlogi sta odlično odigrala Ugo Tognazzi in Marina Vlady.

Ženska opica (*La donna scimmia*, 1964) upodablja še bolj nenavadno zgodbo. Nekakšen kvaziartist (spet Tognazzi) po naključju spozna lepo dekle (Annie Girardot), ki pa je poraščena po vsem telesu. »Kaj kot moški, kot opica,« pravi ena od njenih starejših sodelavk v filmu. Dekle je namreč v oskrbi pri nunah in dela v kuhinji, skrita pred zunanjim svetom. Šarlatan zavoha senzacijo in poskuša dekle na vse načine zvabiti od nun, da jo bo lahko razkazoval kot žensko-opico, svetovno čudo. Poroka z njo ostane edini način za uresničitev načrta. Po poroki jo trenira (in tretira) kot opico in radovednežem prikazuje svoj show: on, raziskovalec Afrike, je tam našel žensko opico ter jo pripeljal na ogled občinstvu v Evropi. Kariero nadaljujeta tudi po pariških varietetih, vse skupaj pa se zaplete, ko ona zanosi. Zaradi možnih posledic (otrok naj bi bil enak kot mati) jima porod odsvetujejo. Bodoča mati pa želi na vsak način roditi. Ob porodu otrok umre, le nekaj ur za njim pa

tudi mati. V obupu junak proda obe trupli naravoslovnemu muzeju, a si kmalu premisli, prekliče pogodbo in spet izvaja svoj show – senzacij željna publika si lahko za primerno vstopnico ogleda balzamirani trupli ženske opice in njenega otroka. S to kruto in žalostno zgodbo se je Ferreri lotil razkrinkavanja medčloveških odnosov, posebej seveda odnosa moški – ženska. Lahko rečemo, da je to od tu njegova tema stalnica in glavna preokupacija. Nazorno tudi koketira z živalskim v človeškem obnašanju in gledalcem odkriva stvari, ki se jih ne zavedajo ali nočejo zavedati.

V **Poročni povorki** (La marcia nuziale, 1966) smo spet priča prikaza nesmisla sodobne zakonske zveze. Omnibus štirih zgodb povezuje skupna tematika (zakonsko življenje) in igralec Ugo Tognazzi, ki nastopa v vseh. Z neprikrito satiro nam film kaže človeške križe in težave v in zaradi zakona. V prvi zgodbi je predporočna mrzlina in sklenitev zakonske zveze prikazana z ženitvijo čistokrvnega psa in (se razume) prav takšne psice. (Ne)smisel vsega je prigan do absurda in ob potrebi po razmisleku sprošča tudi obilico smeha. Druga zgodba se loteva posteljnih težav. On bi, njej pa ni do tega. Ko jo po večurnem pripravljanju in vseh mogočih poskusih le pripravi do tega, da je voljna, da bi – on zaspi. Tretja zgodba obravnava programiran seks v zakonu. Zaradi otrok, utrujenosti, zaposlenosti itd. junaka to opravljata v soboto popoldan – točno po urniku. Probleme v zvezi s tem skušata reševati v odkritem pogovoru s še tremi pari na vsakotedenskih seansah. Junak, ki trdi, da je popolnoma zadovoljen s svojim spolnim življenjem, se z veliko vneto »zaprte« s še eno zadovoljnico v seanse kar v kuhinji. Četrta zgodba je prestavljena v leto 3000 in je naslovljena s **Srečna družina** (ali Nekoč bomo vsi srečni). V pravem raju na zemlji (sonce, morje, vsi goli) ima vsak srečnež svojega zakonskega partnerja – plastično lutko. Pogoji za idealno življenje se zdijo popolni. A ni tako. Glavni junak ugotovi, da je njegov model zastarel, saj je iz serije D, videl pa je že model iz serije Z, ki je seveda daleč boljši. Žalosten je, pravi, da ima neuporabno ženo, a kaj hoče, ker je njegova žena, bo ostal z njo, saj mu drugega ne preostane. Poante iz teh zgodbic lahko pravzaprav bralci izlečejo kar sami. Igralske preobrazbe **Uga Tognazzija** v tem filmu so odlične, odlični pa je tudi film.

Dillinger je mrtev (Dillinger e morto, 1969) bi lahko na kratko opisali kot film o večerji in umoru. Znan je tudi nekaterim našim gledalcem, saj je bil pred leti predvajan na TV. Glavni junak je industrijski oblikovalec, ki se na začetku filma odloči, da noče več delati nekakšnih plinskih mask. Odide domov, kjer najde (najbrž) ženo v postelji, večerjo pa v kuhinji. Ker mu ne diši, si jo začne pripravljati sam. Med brskanjem po kuhinji najde star revolver, zavrt v časopis, ki piše o Dillingerjevem umoru. Skozi ves film junak dela večerjo in čisti revolver. Žena spi, podnarmnica pleše, on pa gleda film o bikobor-

bah, jé. barva revolver in gleda TV. Ko vse opravi, gre v spalnico in s tremi strelji ubije ženo. Odide na morje in splava na ladjo, s katere so pravkar pokopali kuharja. Ponudi se za prosto službo, sprejet je in skupaj odplovejo na Tahiti. Film razporežen je to. Psihološka drama posebnega, mirnega ritma. Vse je »nice and easy«, kar je gotovo pečat časa, v katerem je film nastal. Ker je bil to prvi barvni film v tem ciklusu, smo lahko videli, da zna Ferreri odlično delati tudi z barvami. Opažen je duh poparta in hipijevstva (npr. domislica – junak prebarva revolver na rdeče z belimi pikami). To je tudi film o medijih obveščanja – knjige, časopis, TV in film igrajo pomembno vlogo v junakovem življenju. Kljub dogajanju brez dogajanja je to tudi odlično gledljiv izdelek. Eden boljših med sicer dobrimi Ferrerijevimi deli.

Moško seme (Il seme dell'uomo, 1969) je posneto istega leta kot zgornji film, a ima štiri družbene poudarke. Gre za nekakšno znanstveno-fantastično vizijo popolne svetovne katastrofe in življenja po njej. Kar štirje jezdec apokalipse so najbrž vzrok uničenja sveta in propada civilizacije. Mlad par se reši. Kasneje ju obišče še nekaj preživelih, ki so že vzpostavili nekakšno upravo. Glavni zaplet filma je v ukazu te uprave, da se morata ploditi, da bo človeštvo spet naselilo zemljo. Moški si zelo želi otroka, ženska pa je proti temu, da ga imata. Na prevaro (med spanjem) jo le oplodi, in ko triumfalno na plaži pleše okoli nje, kričeč, da mu je uspelo, človeštvo bo tako rešeno, pod njo eksplodira bomba in jo razkosa. Zaključke je avtor očitno prepustil gledalcem. Specifično krizno situacijo pa je Ferreri izkoristil za izpostavitve potlačenihi gonov človeka – egoizma, sadizma, kanibalizma... Vse v boju za preživetje.

Scenarija za ta dva filma je režiser napisal skupaj s Sergiom Bezzinijem. V **Moškem semenu** so glavne vloge igrali Marco Margine, Anne Wiazemsky in Annie Girardot, v **Dillingerju** pa slednja, Anita Pallenberg ter Michel Piccoli. Predvsem on je svoje delo opravil izredno.

Psico/Lizi (La cagna, 1972) smo tudi že lahko videli na naši TV. Po zgodbi »Melampa« Ennia Flaiana sta scenarij zanjo napisala Ferreri in Jean-Claude Carrière. Moderni Robinzon (Marcello Mastroianni) živi s psom Melampom na pustem otoku. Nanj z jahte pobegne tudi razvajena dama Liza. Po spletu dogodkov Liza ubije Melampa in prevzame njegovo vlogo. Slikar in njegova »Psica« živita v mešanici idile in borbe za preživetje. A slikar ima tudi družino, od katere je ubežal v to samoto. Sin mu pride povedat, da je mati poskušala samomor. Nič kaj rad jo gre obiskat, po nekaj dneh pa pride Liza (Catherine Deneuve) za njim. Soočenje tega trikotnika se izteče z vrnitvijo junaka in »psice« na otok. Zaradi neurja sta ob čoln, zmanjka jima hrane in v starem predvojnem avionu gresta na zadnjo pustolovščino. Spet smo pri znanih Ferrerijevih temah – moč in nemoč sožitja mo-

škega in ženske, kriza in brezup zakonskega življenja, igranje vlog, preplet »človeškega« in »živalskega«, egoizem, spolnost kot gonilo življenja itd. Tokrat presejati s poetskim prikazom vsega tega, nekakšen idealizem je čutiti iz tega dela. Hote ali nehoti se spomnimo Bunuela in Lepotice dneva (ista scenarist in igralka), a o teh povezavah morda nekaj več na koncu tega zapisa.

V ponedeljek (24. IV) prikazana filma sta zgodba zase. **Velika požrtija** (La grande abbuffata, 1973) ima sila preprost zaplet. Štirje prijatelji (igrajo jih Mastroianni, Tognazzi, Piccoli in Philippe Noiret) pripravijo v zapuščeni hišici enega od njih veliko pojedino z očitnim ciljem, da se prežrejo do smrti. Bizarna, a originalna ideja. Naslov filma je res ilustrativen, saj lahko gledamo skoraj dve uri žretja (z nekaj seksualnimi vložki vmes) in ob nadčloveških naporih vsem štirim uspe. Preživeli učiteljica, ki se je požrtije udeležila po naključju, a je vzdržala do konca. Ni sicer jedla toliko kot moški, a bistveno ni kršila pravil.

Film je svoje čase vzbujal precej zanimanja in je razburjal gledalce po svetu. Na festivalu v Cannesu pa ga je mednarodna žirija filmskih kritikov nagradila s posebnim priznanjem. Nekateri film razumejo kot parodijo. Če naj je tako, potem je odločilen pristop h gledanju. Razumsko gledanje lahko da odgovor, da je vse skupaj smešenje uživanja v hrani ali še širše – hedonističnega načina življenja, čustven pristop pa pušča določene dvome. Gre spet za enega nizkih nagonov človeka? Značilno ferrerijevsko zna biti v tem, da je združil izključujoča se nagona. Jemo zato, da preživimo, tu pa junaki prav s tem dosežejo nasprotno – smrt. Po do sedaj vidjenih filmih lahko dvomimo, gre za režiserjev eksibicionizem (čeprav hipernaturalistične slike znajo povzročiti drugačne sklepe) in bi zato bila potrebna obširnejša analiza o tem delu. Filmska teorija se je najbrž že pozabavala z Veliko požrtijo in morda se bo še kdaj.

Ne dotikaj se belke (Non toccare la donna bianca, 1975) je še bolj »noro« delo. Nov je način – odkrito, potencirano karikiranje in parodiranje mitov, zgodovine, politike, predsodkov (predvsem! junakov ameriške zgodovine, od »divjega zahoda« do Nixona). Popolnoma ludistična verzija spopada generala Custerja s Sedečim bikom pri Little Big Hornu, ki pa se zgodi v gramozni jami sredi velemesta. Opisati vso to norijo je praktično nemogoče, v film je nametanih toliko drobcev, toliko legend, osebnosti, da bi samo z naštevanjem porabili preveč prostora. Klišei vesterna so smešeni do absurda, karikirani liki pa zvesto igrajo svoje vloge do konca. Če povemo, da je najpametnejši lik v filmu plešasti Indijanec-norec, ki pa je sumljivo podoben Deuceju, je lahko marsikaj jasno. Po filmu paradira cela plejada Ferrerijevih igralcev – Mastroianni (Custer), Deneuve/njegova neizsanjana ljubezen), Tognazzi (indijanski stezosledec v službi belcev – on ves film posluša geslo iz naslova), Piccoli

(Buffalo Bill), Noiret (tudi general), Alain Cuny (Sedeči bik)... in vsi so odlični. Ferreri je celo sebi dodelil manjšo vlogo fotoreporterja.

Ta zabavna zadeva zbuja toliko smeha, da bi lahko bila danes pri nas filmski hit. V filmu je preveč Budov Spencerjev in Terencov Hillov, da ne bi bila. Satira in kritični poudarki pa bi ostali za zahtevnejše gledalce.

Zdravo moški (Ciao maschio, 1978) pa je povrnitev v brezup. Film se odvija v New Yorku in slika ljudi z roba, popolne kontraste junakov iz ameriških filmov. Spoznamo tavačovega mladeniča (Gerard Depardieu), ki dela kot »mojster luči« v neki amaterski ženski dramski skupini in živi v kleti. Edini ljudje v njegovem življenju so te »igralk«, stari astmatični »individualni anarhist« (Mastroianni), kvazi-umetnik, sicer lastnik muzeja voščenenih lutk »Rimskega imperija« ter še nekaj starčkov. Astmatik najde malega šimpanza in ga podari mladeniču. Ta postane skoraj njegov smisel življenja. Navezana sta druga na drugega in sta zato vedno skupaj. Film se odvija v splošni atmosferi brezizhodnosti, temačnosti in konca. To vzdušje še potencira odlična glasba **Philippea Sardeja**, ki je Ferrerijev sodelavec v večini novejših (tu prikazanih) del. Junak, potem ko ga ženske v gledališču posilijo (da razrešijo dilemo možnosti tega), živi v dokaj nestabilni zvezi z eno od članic skupine. Posvojita opico (vpišejo jo v uradne dokumente in ji s tem dajo identiteto), dekle zanosi, čas teče in junak živi apatično kot prej. Kulminacija tega vzdušja se odvije bliskovito. Anarhist se obesi v svojem vrtu, junakovéga šimpanza požrejo podgane v njegovem kletnem »stanovanju«. Strt gre to povedat lastniku muzeja (ki je nekakšen duhovni vodja našega antijunaka) in ta arogantno pripomni: »Takšna žalost zaradi opice, medtem, ko civilizacija propada.« Demonstrativno se žažge, kar stori v pla-

menih muzeja tudi mladenič. Muzej zgori, dim se vali po četrti vlemesta. V zadnjem kadru vidimo njegovo dekle z njegovim otrokom, kako se gola igra ob morju. »Prihodnost je ženska« beremo iz tega prizora, to pa nam je dal Ferreri vedeti tudi s filmom, ki ga je kasneje tako naslovil.

Močna družbena kritika, predvsem nemot posameznika izžareva iz tega filma. Še bolj pa je to opazno v naslednjem filmu.

Otroški vrtec (Chiedo asilo, 1979) je bil pred leti sicer že prikazan v CD (v takratni kratki predstavitvi istega režiserja), a je bil več kot primeren za zaključek tega ciklusa. Položaj otrok v sodobni družbi, njihova vzgoja in njihov svet sam je vzet v precep v delu po scenariju Gerarda Bracha in Ferrerija (pomagal pa je tudi glavni igralec Roberto Benigni). Robert se zaposli v vrtcu kot vzgojitelj. Zaradi nekonvencionalnih (družbeno nepriznanih) metod pri delu ima cel kup težav. Pri delu spozna tudi malega Gian-Luigija, ki ne govori in tudi jesti noče. Otroka odpeljejo v bolnico in ga zdravijo – brez uspeha. Roberto mu posveča veliko pozornosti, redno ga obiskuje in dela z njim kot z ostalimi. Vmes se junak »zaplete« tudi z materjo ene svojih varovank in ta po hitrem postopku zanosi z njim. V visoki nosečnosti odide na Sardinijo, odločena, da tam rodi. Za njo pride skupino otrok tudi Roberto. S sabo je v kolonijo pripeljal tudi Gian-Luigija. Posveča mu največ časa. Otrok začne po malem jesti. Med porodom odideta »pajdaša« na sprehod k obali. Ko sedita ob morju, otrok spregovori. Presenečen Roberto ne more verjeti. Otroku pove, da si želi, da gresta v morje. Odideta in za njima ostane le žaba. Gian-Luigijeva ljubljanka, edina, ki je preživela od vseh v vrtcu. Iz hiše se zasliši otroški jok. Konec.

Že vnaprej za prodaj obsojen boj posameznika proti družbenim merilom pravičnega je v tem lepem filmu izstopajoče sporočilo, pravi krik. Čeprav v stilu zelo dru-

gačen, je tu Ferreri spet tisti iz začetnega obdobja. Oster kritik in razkrinkovalec bede, brežutnosti in tabujev. Sardejeva glasba je spet učinkovita. Omembe vredna sta konca zadnjih dveh filmov. Kljub brezupu in slikanju tragike junakov ter njihovega žalostnega konca, pa dopušča Ferreri tudi možnost prihodnosti. Rojevajoče ženske in matere z otroci so upanje. Oni bodo živeli in najbrž je od njih odvisno, ali bo z njihovimi usodami bolje.

Ferreri je s prvimi španskimi in tudi prvimi italijanskimi (tu prikazanimi) filmi obveljal za nadaljevalca svetle tradicije italijanskega neorealizma. V tistih delih so opazne poteze in vplivi njihovih najvidnejših predstavnikov, predvsem De Sice. Pozneje je vse bolj razvijal nek svoj stil, teme, ki jih je obravnaval (in seveda način, kako je to delal), pa so mu nadele sloves »otkatenega«, morbidnega, bizarnega in sploh čudnega. Kdo ve, kaj vse od tega (in še kaj zraven) bi lahko slišali kot vzrok, zakaj njegovih filmov nismo mogli videti pri nas? Mnogi ga primerjajo, povezujejo in iščejo podobnosti z Luisom Buñuelom, velikom španske in svetovne kinematografije. Nekatere podobnosti so res opazne, a lahko po ogledu teh desetih del mirne duše rečemo, da je Buñuel pesnik, Ferreri pa reporter – tudi če se lotevala enake problematike. Za kakšne podrobnejše analize – tako del Marca Ferrerija kot podobnosti z drugimi avtorji – pa je treba več prostora in časa.

Za ljubitelje filma dragoceno prireditelje Cankarjev dom organiziral v sodelovanju z Italijanskim kulturnim centrom iz Zagreba. Urednikom filmskega programa v CD čestitamo. Ker so bili filmi sinhrono prevajani, pa naj dodamo še to. Kot že tolikokrat do zdaj smo bili tudi tokrat mešane sreče in prav zato zasluži prevajalka filma **Zdravo moški** (menda je to bila Tanja Kolenc) pohvalo za odlično opravljeno delo.

Miran Koritnik

LITERARNO

TARKOVSKI

Izdajanje filmskih publikacij in brošur je manj znana in še manj popularizirana dejavnost kinoteke v Ljubljani. Kljub temu pa je delo na tem področju opazno in kinoteka je v svoje 26. leto delovanja zakorakala z izdajo 29. in 30. zvezka svojih publikacij, ki so v veliki večini posvečene

mojstrom sedme umetnosti. Že nekaj mesecev torej lahko kupite zvezka **ANDREJ TARKOVSKI Barbara Habič in DAVID LEAN Marcela Štefančiča ml.** Dobite ju (kot tudi vse ostale tiskovine, ki jih je kinoteka izdala, pa še niso pošle) pri blagajni kinoteke ali v galeriji Ars. Cene so ljudske in primerne za študentski žep.

Barbara Habič predstavlja velikega ruskega umetnika v preprostem, vsakomur razumljivem jeziku, z veliko mero subtilnosti, na način, ki lahko pripomore vstopiti v svet filma Tarkovskega tudi tistim, ki ga težje razumejo. Njegovi filmi so namreč res svet zase in avtorica bralce na to tudi takoj v začetku opozarja. »Razumeti, predvsem pa vzljubiti filmsko umetnost Andreja Tarkovskega je proces, ki zahteva polno angažiranje gledalca, neobremenjenost s filmskimi klišeji in intuitivno sposobnost čutenja njegove metaforike. Tarkovski ni nikoli podcenjeval gledalcev in

jim tudi ni prizanašal.« »Ko sem si prvič ogledala Wendersov film *Nebo nad Berlinom*, sem v njem spoznala tudi dediščino tega, kar je ustvarjal Tarkovski. Med tremi, ki jim je film posvečen, je tudi ruski režiser. Ko je Wenders sprejel nagrado v Cannesu, je bil njegov odgovor nanjo ustrezen: film o angelih v Berlinu je njegov dialog z današnjim svetom in kinematografijo nasilja in pošasti.« (citata iz uvoda)

V brošuri je nato predstavljenih vseh osem (vključno z diplomskim delom) njegovih filmov. Posebna pozornost je posvečena umetnikovem razvoju in nekaterim bistvenim podrobnostim, ki označujejo posamezni film. Na koncu so podani še kratki življenjepis, popolna filmografija z vsemi podatki, bibliografija (navedba temeljnih del in člankov o Tarkovskem) in povzetek v angleščini. Knjižica obsega 47 strani.

Miran Koritnik

FILM

V KINOTEKI
SI OGLEDJTE

PROGRAM KINOTEKE

8. do 22. 5. 1989

Ponedeljek, 8. 5. – **JOHN IN MARY (JOHN AND MARY)**, ZDA, 1969. Scenarij: John Mortimer po romanu Mervyna Jonesa. Režija: Peter Yates. Fotografija: Gayne Rescher. Glasba: Quincy Jones. Glav. vl.: Dustin Hoffman, Mia Farrow, Michael Tolan, Sunny Griffin, Tyne Daly (v barvah).

Torek, 9. 5. – **MESENO SPOZNANJE (CARNAL KNOWLEDGE)**, ZDA, 1971. Scenarij: Jules Feiffer. Režija: Mike Nichols. Fotografija: Giuseppe Rotunno. Glasba: različne pesmi. Glav. vl.: Jack Nicholson, Arthur Garfunkel, Candice Bergen, Ann-Margrete, Rita Moreno (v barvah).

Ob 22. uri – **MORILCI V MEDENEM MESECU (THE HONEYMOON KILLERS)**, ZDA, 1970. Scenarij in režija: Leonard Kastle. Fotografija: Oliver Wood. Glasba: Gustav Mahler. Glav. vl.: Tony Le Bianco, Shirley Stoler, Mary Jane Higby, Doris Roberts, Marilyn Chris, Barbara Cason.

Sreda, 10. 5. – **OBSEDENOST (OBSESSION)**, Francija, 1957. Scenarij: Roland Laudenbach, Antoine Blunden po romanu Williama Eyrisha. Režija: Jean Delannoy. Fotografija: Henri Tichet. Glasba: Paul Misraki. Glav. vl.: Raf Vallone, Michèle Morgan, Jean Gabin (v barvah).

FLORENTINSKI SLAMNIK (UN CHAPEAU DE PAILLE D'ITALIE), Francija, 1927. Scenarij (po komediji Eugèna Labicha in Marca Michela) in režija: René Clair. Fotografija: Maurice Desfassiaux, Nicolas Roudakoff. Glav.

vl.: Albert Préjean, Marise Maia, Olga Tschechowa, Paul Ollivier, Jim Gerald, Alice Tissot; Borut Lesjak.

Četrtek, 11. 5. – **ZADNJA NALOGA (THE LAST DETAIL)**, ZDA, 1973. Scenarij: Robert Towne po romanu Darryla Ponicsana. Režija: Hal Ashby. Fotografija: Michael Chapman. Glasba: Johnny Mandel. Glav. vl.: Jack Nicholson, Otis Young, Carol Kane, Randy Quaid, Clifton James (v barvah).

Petek, 12. 5. – **VELIKI BEG (THE GREAT ESCAPE)**, ZDA, 1963. Scenarij: James Clavell, W. E. Burnett po knjigi Paula Brickhilla. Režija: John Sturges. Fotografija: Daniel Fapp. Glasba: Elmer Bernstein. Glav. vl.: Steve McQueen, James Garner, Richard Attenborough, James Donald, Charles Bronson, James Coburn, Donald Pleasance, David McCallum (v barvah).

Sobota, 13. 5. – **ČAROVNIK (THE WIZ)**, ZDA, 1978. Scenarij: Joel Schumacher po musicalu Charlja Smitha, ki sloni na delu Williama Browna. Režija: Sidney Lumet. Fotografija: Oswald Morris. Glasba: Quincy Jones, pesmi Charlieja Smilesa. Glav. vl.: Diana Ross, Michael Jackson, Nipsey Russell, Ted Ross, Lena Horne, Richard Pryor, Mabel King, Theresa Merritt (v barvah).

Nedelja, 14. 5. – **FANTOMAS PROTI SCOTLAND YARDU (FANTOMAS CONTRE SCOTLAND YARD)**, Francija, 1966. Scenarij: Jean Halain, Pierre Foucaud. Režija: André Hunebelle. Fotografija: Marcel Grignon. Glasba: Michel Magne. Glav. vl.: Louis de Funès, Jean Marais, Mylene Demongeot, Robert Dalban, Françoise Christophe (v barvah).

Ponedeljek, 15. 5. – **SLAMNATI PSI (STRAW DOGS)**, Vel. Britanija, 1971. Scenarij: S. Peckinpah. David Zelag Godman po romanu Gordona M. Williamsa. Režija: Sam Peckinpah. Fotografija: John Coquillon. Glasba: Jerry Fielding. Glav. vl.: Dustin Hoffman, Susan George, Peter Vaughan, David Warner, T. P. McKenna, Colin Welland (v barvah).

Torek, 16. 5. – **PLOČEVINASTI BOBEN (DIE BLECHTROMMEL)**, ZR Nemčija, 1979. Scenarij: V. Schlöndorf, Jean-Claude Carrière, Franc Seitz po romanu Günthera Grassa. Režija: Volker Schlöndorf. Fotografija: Igor Luther. Glasba: Maurice Jarre. Glav. vl.: David Bennent, Mario Adorf, Angela Winkler, Daniel Olbrychski, Charles Aznavour (v barvah).

Ob 22. uri – **ZLOČINSKO ŽIVLJENJE ARCHIBALDA DE LA CRUZA (ENSAYO DE UN CRIMEN / LA VIDA CRIMINAL DE ARCHIBALDO DE LA CRUZ)**, Mehika, 1955. Scenarij: L. Buñuel, Eduardo Ugarte Pagés po romanu Rodolfa Usiglia. Režija: Luis Buñuel. Fo-

tografija: Augustin Jiménez. Glasba: Jorge Pérez Herrera. Glav. vl.: Ernesto Alonso, Miroslava Stern, Ariadna Welter, Rita Macedo, Eva Calvo, José Maria Linares Rivas.

Sreda, 17. 5. – **FORTUNAT**, Francija, 1960. Scenarij: A. Joffé, Pierre Corti po romanu Michela Breitmana. Režija: Alex Joffé. Fotografija: Pierre Petit. Glasba: Denis Kieffer. Glav. vl.: Michèle Morgan, Bourvil, Gaby Morlay, Teddy Bilis, Rosy Varte, Patrick Millow, Frédéric Robert, Alan Scott.

PREMOR (ENTR'ACTE), Francija, 1924. Scenarij: Francis Picabia. Režija: René Clair. Fotografija: Jimmy Berliet. Glav. vl.: Jean Borlin, Inge Fries, Francis Picabia, Man Ray, Georges Auric, Marcel Achard, Marcel Duchamps.

BOJAZLJIVCA (LES DEUX TIMIDES), Francija, 1928. Scenarij (po komediji Eugèna Labicha in Marca Michela) in režija: René Clair. Fotografija: Robert Batton, Nicolas Roudakoff. Glav. vl.: Maurice de Feraudy, Pierre Batcheff, Françoise Rosay, Vera Flory, Jim Gerald. Glasbena spremljava: Borut Lesjak.

Četrtek, 18. 5. – **POT DO SLAVE (BOUND FOR GLORY)**, ZDA, 1976. Scenarij: Robert Getchell po avtobiografiji Woodyja Guthrieja. Režija: Hal Ashby. Fotografija: Haskell Wexler. Glasba: Leonard Rosenman. Glav. vl.: David Carradine, Ronny Cox, Melinda Dillon, Gail Strickland, John Lehne (v barvah).

Petek, 19. 5. – **LJUBEZEN NA PESKU (THE SANDPIPER)**, ZDA, 1965. Scenarij: Dalton Trumbo, Michael Wilson. Režija: Vincenter Minnelli. Fotografija: Milton Krasner. Glasba: Johnny Mandel. Glav. vl.: Elizabeth Taylor, Richard Burton, Eva Marie Saint, Charles Bronson, Robert Webber (v barvah).

Sobota, 20. 5. – **QUADROPHENIA**, Vel. Britanija, 1979. Scenarij: F. Roddam, Dave Humphries, Martin Stelman. Režija: Franc Roddam. Nastopajo: THE WHO, Kate Williams, Michael Elphick (v barvah).

Nedelja, 21. 5. – **STOPNIŠČE ZA SLUŽINČAD (ESCALIER DE SERVICE)**, Francija, 1954. Scenarij in režija: Carlo Rim. Fotografija: Robert Juillard. Glasba: Georges Van Parys. Glav. vl.: Robert Lamoureux, Danielle Darrieux, Louis de Funès, Jean Richard, Sophie Desmarets, Mischa Auer, Saturnin Fabre.

Ponedeljek, 22. 5. – **VLOMILEC NA PROSTOSTI (STRAIGHT TIME)**, ZDA, 1978. Scenarij: Alvin Sargent, Jeffrey Boam, Edward Bunker po lastnem romanu. Režija: Ulu Grosbard. Fotografija: Owen Roizman. Glasba: David Shire. Glav. vl.: Dustin Hoffman, Theresa Russell, Gary Busey, Harry Dean Stanton (v barvah).

DRUGA GODBA 89

BO

Z veseljem sporočamo, da so priprave na prireditve DRUGA GODBA pri koncu in da bomo tudi letos od 25. maja do 3. junija v Ljubljani lahko prisluhnili svetovnemu snovanju na tistih glasbenih področjih, ki sicer redkeje doživijo predstavitev na naših odrih.

Ker letos slavimo manjši jubilej – peto obletnico – smo se v okviru možnosti ves čas trudili, da bi bil program še posebej atraktiven, čeprav tudi DRUGA GODBA ni imuna na vse slabši gospodarski položaj pri nas.

Tako bi vas letos radi opozorili na tri »velike« koncerte v sklopu DRUGE GODBE 89, ki bodo po tradiciji v Poletnem gledališču Križanke.

Ameriška skupina PIXIES, ki bo na sam Dan mladosti otvorila letošnjo prireditev, prav gotovo predstavlja eno najobetavnejših imen tamkajšnje rockovske scene, kar je dokazala s svojim lanskim prvencem, pravkar pa svojo kvaliteto potrjuje z novo malo ploščo in albumom, ki je tik pred izidom.

REMMY ONGALA & ORKESTER MATIMILA je – kot pove že samo ime – afriška zasedba iz Tanzanije in z njo nadaljujemo tradicijo predstavljanja različnih afropop slogov. Da gre za prvovrstno zasedbo, priča že dejstvo, da smo jo pridobili s pomočjo organizacije WOMAD, in da je na lanskem istoimenskem festivalu s svojo »vročo« glasbo predstavljala prvovrstno atrakcijo te renomirane prireditve. Remmy Ongala bo nastopil v soboto, 27. maja.

Zaključek letošnje DRUGE GODBE prinaša tretjo veliko atrakcijo, nastop renomirane angleškega jazzovskega glasbenika TREVORJA WATTS in njegove enajstčlanske »etnojazz« zasebe MOIRE MUSIC, ki smo si jo v Ljubljano prizadevali pripeljati že vsaj tri leta. Seveda bi bil ta ekskluzivni nastop za naše razmere nedosegljiv, če ne bi bilo pomoči Britanskega kulturnega sveta iz Zagreba.

Čeprav to ne pomeni, da so ostali predvideni nastopi manj zanimivi, pa naj bo o programu za sedaj dovolj. Podrobnejše informacije o posameznih nastopih tako še sledijo.

Pač pa za konec še ena nič manj pomembna informacija: del programa letošnje DRUGE GODBE bomo izvedli v klubu K4, ki bo do tedaj končno odprt!

Če želite kakršnekoli dodatne informacije, nas lahko pokličete vsak dan od 9. do 15. ure. Z veseljem vam bomo ustregli!

PROGRAM PRIREDITVE

»DRUGA GODBA '89«

od 25. maja do 3. junija 1989

- 25. 5. PIXIES (ZDA) ameriški novi rock PG Križanke
- 27. 5. REMMY ONGALA & ORCHESTRA MATIMILA (Tanzanija) afropop PG Križanke
- 29. 5. * GRUZINSKA ETNIČNA SKUPINA (SZ, Gruzija) etnična glasba Klub K/4
- 31. 5. TRIO KRAS (Jugoslavija) etnična glasba Klub K/4
VIZONTO (Madžarska) folk rock Klub K/4
- 1. 6. BITOVA/FAJT DUO (Češkoslov.) art rock Klub K/4
- 2. 6. FRONT LINE ASSEMBLY (Kanada) elektropop Klub K/4
- 3. 6. ! TREVOR WATTS MOIRE MUSIC (V. Britanija) etno-jazz PG Križanke

Izvedba koncertov skupin označenih z * še ni potrjena.

Koncert zasedbe TREVOR WATTS MOIRE MUSIC pripravljamo v sodelovanju z Britanskim kulturnim svetom.

MINI SAGE

Dotik smrti

Hči je odšla od doma študirat.
Svoje rože in zlato ribico je
pustila materi v skrb.
Nekega dne je telefonirala
domov.
In mati ji je priznala, da so
rože in zlata ribica poginili.
Nekaj časa ni bilo slišati
ničesar.
Končno je hči s tihim glasom
vprašala:
»Kako je z očetom?«

Kaj je to mini saga?

Oblikovno je to zgodba, pri kateri moramo upoštevati tri pravila:

1. zgodba mora biti sestavljena iz natanko 50 besed;
2. naslov ima lahko od 1 do 15 besed;
3. zgodba mora predstavljati zaključeno celoto.

Pravila so torej zelo preprosta. Napišeš 50 besed in mini saga je končana. S tem smo povedali o obliki mini sage vse. Od kod pa ime mini saga?

Saga je pripovedna knjižna vrsta v nordijskih ljudskih slovstvih. Posreduje naivno, nekritično znanje o svetu in je nekakšna govorica o zanimivih, resničnih dogodkih. Zanj je značilen pesimistični pogled. V širšem pomenu pa je to povest, zgodba, celo roman.

Mini sage so, torej kratke tovrstne pripovedi.

Toda, ali nam teorija mini sag resnično razkriva podobo teh zgodbic? Mogoče bomo našli povezavo, če povemo še kaj o izvoru mini sag.

Kako so mini sage sploh nastale?

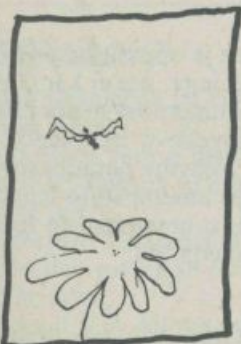
Prvič so bile objavljene na natečaju, ki ga je leta 1982 razpisal »Telegraph Sunday Magazine« v Londonu. Ideja pa je nastala čisto slučajno. Uredniški odbor si je namreč želel množičnega sodelovanja bralcev in tako so si izmislili preprosta pravila za mini sage, ki jih lahko piše vsak in pošlje v časopis. S tem so seveda računali tudi na širši krog bralcev in seveda večjo naklado. Še v sanjah pa niso pričakovali tako množičnega odziva. Prispelo je namreč 32.000 mini sag in komisija je imela čez glavo dela. Tekmovanje so ponovili leta 1985, in sicer v sodelovanju z »BBC Radio 4«. Objavili so tudi nagrade za zmagovalce. Tokrat je prispelo celo 50.000 mini sag.

Zdaj morda le lahko najdemo povezavo med teorijo o sagi in mini sagami: preprosta pravila – velik krog bralcev; iz tega sledi seveda posredovanje naivnega znanja o svetu in o zanimivih, resničnih dogodkih. Pisci so namreč ljudje iz različnih slojev, različnih starosti, izobrazbe.

Nepotreben nakup

Prav nič smešno ni
sedeti tukaj na dnu bazena
in pisati pisma.
Papir je ves premočen in
kuverte se nenehno zlepljajo skupaj.
In moja revma je vse slabša.
Cel dan bo treba čakati,
da se bo papir posušil.
Ko vsaj ne bi kupila takega
nalivnega peresa, ki piše
pod vodo.

(Iz knjige »The Book of Mini Sagas«, from the Telegraph Sunday Magazine.)

KLINC KLANC

UMETNOST IN LEPOTA V SLIKI DORIANA GRAYA OSCARJA FINGALA O'FLAHERTIA WILLSA WILDA

1. O umetnosti:
 - 1.1. Vsa umetnost je nekoristna. (22)
 - 1.2. Vsa umetnost je površina in simbol hkrati. (22)
 - 1.3. Ničesar ni, kar se ne bi dalo izpovedati z umetnostjo. (32)
 - 1.4. Umetnost je zmeraj bolj abstraktna kot se nam zdi. (145)
 - 1.5. Za umetnost je najpomembnejša oblika. (174)
 - 1.6. Umetnost? – to je bolezen. (232)
 - 1.7. Umetnost ima dušo, človek je nima. (254)
 - 1.8. Življenje je bilo tvoja umetnost. Tvoji dnevi so tvoji soneti. (256)
2. O lepoti:
 - 2.1. Umetnik je tvorec lepega. (21)
 - 2.2. Tisti, ki najdejo lep pomen v lepih stvareh, so kultivirani. (21)
 - 2.3. Lepota, prava lepota, se neha tam, kjer se začenja intelekt. (25)
 - 2.4. Izgubili smo abstraktni občutek lepote. (34)
 - 2.5. Lepota je oblika Genija – višja je od njega, ker ne potrebuje nobene razlage. (45)
 - 2.6. Zame je lepota čudež čudežev. (45)
 - 2.7. Iskanje lepote je prava skrivnost življenja. (73)
 - 2.8. Lepota sama lahko napolni oči s solzami. (75)

Dorian Gray je zaslepljen z lepoto – tako tudi Oscar Wilde. Dorian je na koncu uničen – tako tudi Oscar. Dorian ne ravna svobodno – tudi Oscar je pod vplivom doktrine.

Slika Dorian Gray je knjiga, ki nas pretrese: začnemo misliti o stvarnosti v njej skritega sveta; pred nami je odprt nov svet estetske občutljivosti, svet, ustvarjen za tiste, ki so navdušeni nad izjemami in ne nad pravili. Pa vendarle je to čuden svet, v katerem sta koncepta umetnosti in osebnosti skoraj zlita – skupaj nadvladujeta vse in opravičujeta vsa sredstva.

O vsem, o življenju, ljubezni, religiji, mladosti, en sam epigram. Tudi o umetnosti in lepoti nič drugače.

Igra je za Lorda Henryja bolj resnična od življenja. Ljubezen je iluzija, religija modna zamenjava za prepričanje in mladost, ki se smeje brez razloga, je edina reč vredna življenja. Bralec težko prenese občutek, da je roman moralna zgodba. Toda tako izgleda, in kot taka je seveda napad na Wildeovo lastno doktrino.

Besede ob koncu knjige:

»Novo življenje! To je tisto, kar je hotel.« (261)

so daleč od tistega, da nas prepričajo, da je umetnost alfa in omega. Obžalovati ne pomeni živeti.

In čeprav so besede Lorda Henryja:

»Človek je veliko stvari, toda razumski ni.« (52)

protirazumarske, pa je vendarle treba priznati, da je vsaka doktrina predvsem razumska stvar, ponavadi z omejenim rokom trajanja.

Dorian Gray je slednjič pahnjen v smrt, kar je dokaz, da doktrina ne more biti zamena za življenje.

In čeprav Dorian Gray ni odgovoren za svoja dejanja, ga je:

»Njegova lastna duša ga je gledala s platna in ga klicala k sodbi.« (150)

Kaj so torej značilnosti Wildovega koncepta umetnosti? Za Wildea je umetnost sposobna izraziti vse, pa vendar zmeraj izraža le samo sebe. Je nekaj abstraktnega, nekaj kar človek komaj razume. In čeprav ni ničesar, česar ne more izraziti, je vsa umetnost neuporabna. Vsak današnji bralec, z razvitim občutkom o kompleksnosti človekove eksistence, se zaveda, da se sveta ne da sešteti z nekaj tovrstnimi frazami. Nekaj »novih« paradoksov, ki nam jih servira Wilde, nam stežka pomaga k boljšemu razumevanju umetnosti in lepote.

Zato je nesmisleno iskati globljih pomenov v Wildovih besedah o umetnosti in lepoti, smiselnejše se je prepustiti igri Wildove domišljije. Saj Wilde se zaveda, da:

»Da si mi pripovedujemo najbolj nesmiselne zgodbe s kar najresnejšimi obrazi. (26).«

Op. Vsi citati iz knjige: Oscar Wilde: *The Picture of Dorian Gray*, London, Penguin Books, 1985

Igor Rižnar

LIRIČNI PERFORATOR

O PONAVALJANJU

Tokrat o ponavljanju v Kocbekovi pesniški zbirki Zemlja. Ko Kocbek zaključi svoj predvojni pesniški opus, napove rojstvo, ponovitev s tem, ko v zadnji pesmi pove, da bo mrtvec – človek, pesnik sam – spet odprl oči.

Če si postavimo vprašanje, od kod Kocbeku to ponavljanje, je odgovor jasen: Søren Kierkegaard. Ta v knjigi Ponavljanje (Grafos, Beograd, 1982), v esejistično-pripovednem stilu, tako razloži pojem ponavljanje:

1. ponavljanje je odločilen izraz za tisto, kar je bilo Grkom spominjanje (str. 5).
2. ponavljanje, če je možno, človeka osrečuje, medtem ko ga spominjanje onesrečuje (str. 5-6).
3. ponavljanje je resničnost: resnost bivanja (str. 7).
4. tisti, ki je izbral ponavljanje, živi (str. 7).
5. če bog sam ne bi želel ponavljanja, svet sploh nikoli ne bi nastal (str. 7).
6. spominjanje je poganski pogled na svet, ponavljanje je moderen način razumevanja stvarstva (str. 26).

Ponavljjanje je pri Kocbeku prisotno na različnih ravneh. Srečamo ga že, ko se v Lučeh na severu sprašuje, kako naj pesnik odgovarja na zmeraj ista vprašanja.

Ponovitve, predvsem ponovitve idiličnega stanja, si zaželi orač:

»da bi se vsako leto prst
pod plugom tak lepo drobila«.

Tudi podobe slovenske pokrajine iz Jesenskih pesmi so take, da se iz njih da razbrati pesnikov trud, ko skuša neprenehoma dosegati ponovitve, ponovitve v nekaki brezčasnosti:

»Nič se ni spremenilo, v tej mirni
zemlji ni časnosti«.

Ponavljjanju je pri Kocbeku tudi spreminjanje dneva v noč, ves čas spremljano s ponavljajočim se oglašanjem večernega ali jutranjega zvonjenja:

»V spanju se utrinja misel na delo, med delom
klije upanje, v upanje se krađe žalost,
potem zopet zvonovi zvonijo«.

Ponavljjanje so možna tudi v ljubezenskih pesmih, kjer:

»ljubezen, če izpusti človeka, ga že znova ziblje«.

Tudi mesta iz Male hvalnice ne gre nikakor izpustiti:

»Pojem hvalo igri duha, v vedno novih kolobarjih
se ponavlja, iz nejasnih napletkov
se trga, potem pa v nežnem tkivu milo
podobo pričaka«.

Ponavljjanje je v Slovenski pesmi »tiho ostajanje«, v Veliki hvalnici pa je ponavljanje prisotno v naslednjih dveh verzih:

»Hvalim ga, da ga lahko hvalim, hvalim ga
da sem srečen, ker bom srečen«.

Pesnikova hvalnica je molitev, ki jo je treba neprestano ponavljati:

»Amen, amen, ne bom več nehal, začnjam
znova pesem hvalnico«.

Na mestu, kjer doživi Kocbekova pesem preobrat iz harmoničnega stanja v kaos, kjer ljudje ne vejo, kaj bi počeli, jih pesnik opomni:

»Vrtove bi kopali, cvetlice sadili, sušili seno,
konje vpregali, visoke jele podirali, mleti na vodo,
orali zemljo in nazadnje v travi otroke pestovali«.

Vendar je v tem trenutku ponovitev nemogoča, ker:

»čista zahodna stran
slovesna in blaga«

zadnjič pretresa nekoga med ljudmi.

Igor Rižnar

IDEALNO

eden kamenček pa eden kamenček pa še eden kamenček
pa še eden...

in postavil sem si hišico

eden šraufek pa še eden šraufek pa še eden šraufek

pa še eden...

in sestavljal sem mašino

eden delavec pa še eden delavec pa še eden delavec

pa še eden...

in dobil sem delovno silo

ki mi nosi mašino

iz enega kota hišice v drugi

S. ODNOS

Radodajka in Trdoklin sta se sprehajala

po polju spečega prahu

njune misli so bile povezane z ladijsko vrvjo

Radodajka DAM

Trdoklin DAŠ

Radodajka DAM

Trdoklin O.K.

Radodajka OJOJJJJ

GLEDALIŠČE

SLIKE ZA NJO

POTOVANJE SKOZI SLIKE-
ČAS-SPOMINE. POTOVA-
NJE SKOZI ZGODOVINO.
POTOVANJE EROSA
V GLEDALIŠČU.

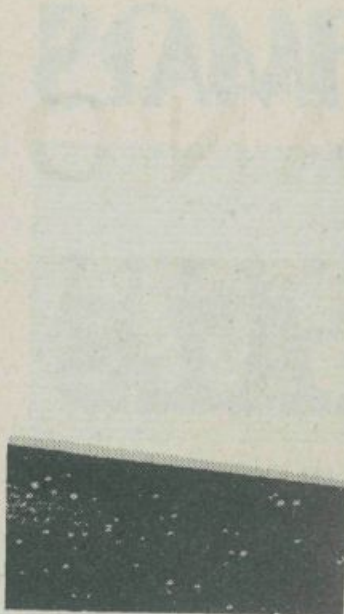
VIDETI, SLIŠATI, ZAČU-
TITI IN DOJETI.
TO NAJ BI BIL ZAČETEK.
POTEM JE TREBA NAJTI
SAMO ŠE KONEC.

Ko ni ničesar več, se začnemo
spominjati.

Ko ni več spominov, se začne
ustvarjanje novega sveta.

Slike. Drobne, hipne in nebog-
ljene; ki rasejo v velike,
ogromne. Še bolj globoke, še
bolj kričave, še bolj TVOJE.

Režija: Aleš K. Kranjc
 Dramaturgija:
 Simon Kardum
 Scenografija: Tomaž Štruel
 Kostumografija: Lena Pislak
 Koreografija: Uršula Teržan,
 Aleš K. Kranjc
 Glasba:
 Vinci Vogue-Anžlovar
 Oblikovanje luči: Mare Strle,
 Aleš K. Kranjc
 Maska: Alenka Nahtigal
 Asistent režije: Irena Pivka
 Asistent scenografije:
 Dušan Koleša
 Asistent maske: Irena Mrhar

Ansambel:
 Lara Bohinc
 Mojca Dimec
 Barbara Goršič
 Urška Hlebec
 Damjan Hren
 Dominika Kacin
 Grega Kamnikar
 Mare Kostanjšek
 Damjana Križman
 Emin Ljubijankič
 Iztok Lovrič-Lovro
 Peter Musevski
 Jožef Ropoša
 Mateja Rozman
 Vasja Semolič
 Uršula Teržan
 Vinci Vogue-Anžlovar
 Miha Zrimšek

PREMIERA

15. maj 1989

ob 21. uri

Dom Svobode - Sentvid

SLIKE ZA NJO

Ker je industrijsko mesto, potrebuje tržišče, zato išče sodelovanje s socialističnimi državami, z Jugoslaivjo, Madžarsko in Češkoslovaško. Ker je to sodelovanje tudi v interesu teh držav, želimo zmanjšati razdalje na političnem, ekonomskem in kulturnem področju. Socialistične države potrebujejo pomoč in naše desetletno sodelovanje se kaže kot uspešno. «sta povedala gospoda Antonio Cassuti in Giorgio Imbalzano na eni izmed obilnih »pašta« večerij.

Na vprašanje, zakaj so povabili v Schio prav APZ Tone Tomšič, pa sem dobila odgovor, da je APZ renomiran zbor, ki se je že večkrat potrdil na tekmovanjih v Italiji in Franciji. Kar precej moram povedati, da je bilo vzdušje v Schiu tisti petek, 14. in soboto, 15. aprila napeto, saj smo bili že prvi dan seznanjeni s hudo konkurenco zborov. Srečanje sicer ni imelo tekmovalnega značaja. Ker pa so APZ-jevci tekmovalni, so hoteli pokazati »špico« svoje kvalitete. In so jo tudi pokazali. APZ Tone Tomšič z dirigentom Jožetom Fürstom je imel v cerkvi SV. Frančiška v Schiu samozavesten, prijeten, predvsem pa zrel nastop. Svojo ambicijo – zapeti kar se da dobro – je udeležil z naporom in zbranstvijo. Program je bil seveda omejen na tisto glasbo, ki je najbolj reprezentativna za Italijo, to je na polifonijo beneške in rimske šole 16. stoletja. Jože Fürst je nedvomno izbral najtežji program in sicer pet peteroglasnih madrigalov Carla Gesualda da Venose. (Mimogrede, dirigenti drugih zborov so priznali, da si s svojimi pevci ne upajo naštudirati tako zahtevnih skladb.) Najbrž ni naključje, da so apezejevcu posegli ravno po tej glasbi. APZ je izstopajoči zbor in glasba Gesualda da Venose je prav tako izstopajoča. S svojo predvsem kromatično strukturiranostjo posameznih melodičnih linij in zato tudi sozvočij, s svojo nenavadnostjo in nepredvidljivostjo je bila vedno izziv za muzikalno inteligenco, saj zveni zelo po svoje in nekam tesnobno tuje. In ob tem ekskluzivnem izzivu se je zbor tudi uspešno preveril. Glasbo je tehnično in muzikalno dojel. Povsem

POLIFONIJA V ALPE-ADRIJI

»Benetke so pomemben kulturni center Alpe-Adrije, Schio pa je z Benetkami v tesnem kontaktu. Schio je pobudnik letošnjega kulturnega dogajanja na tem območju. V tem letu bomo poleg festivala Polifonije organizirali tudi bibliotekarsko srečanje, razstavo fotografij iz Madžarske, festival popularnih pesmi (monta nara). Zakaj ravno Schio? Poleg bližine z Benetkami je pomembna tudi odprtost Schia proti severu. Schio ima namreč zelo ugodno lego, saj meji na Avstrijo. Zadnja leta pa se usmerja ne samo na zahod, ampak tudi na vzhod.

virtuozno pevci programa sicer niso odpeli, ker so obsegi strašni, poltonov pa veliko in je tako čistost intonacije vprašljiva. So pa zato izdelali arhitektoniko skladb; poskušali so prava razmerja, previdno in z občutkom oblikovali fraze in jih usklajevali. Na tak način so izoblikovali trdno strukturo, ki so jo istočasno rahljali in sproščali z ustreznimi dinamikami in artikulacijo. Beseda je vselej našla svoj izraz in mislim, da so bili pevci skupaj z dirigentom presenečeni nad tem, da je glasba nastajala kar nekam sama od sebe, čeprav je ob vsej prefinjenosti in homogenosti zbor zvenel malo preostro in ravno, plosko, in bi ga kazalo še bolj prostorsko zapolniti.

Nastop APZ-ja na koncertu zborov je nemogoče primerjati z ostalimi petimi zbori. Pe ne zato, ker bi bili apezejevcu tako neponovljivo najboljši, ampak zato, ker so

se zbori preveč razlikovali najprej po programu, potem pa še po stilu interpretacij. Zbori so izbrali bolj mešane programe (z izjemo madžarskega, ker se je osredotočil na Monteverdija). Najbolj pogosto so se izvajala dela Palestrine, Giovannija in Andree Gabriellij, pa Marenzia, Willaerta, Donata, Viedane, Banchierija in Ingegnerija. Italijanska zbora sta si izoblikovala zelo zanimivo tehniko prepevanja s posebno dinamično nihajočim vibratom, ki daje glasbi nekakšno notranjo gibljivost. Na tak način sta svoj program odpela zbor Accademia Musicale Universitaria iz Trsta pod vodstvom Walterja Lo Nigra in domači zbor Coro Polifonico di Gavenale pod vodstvom Pierdina Tisata, ki je pesmi odpel res srčno in ljubiteljsko. Zbor iz Graza, bolj komorni po zasledbi, se imenuje Vocal Forum Graz, vodi pa ga Franz Herzog. V motetih in madri-

galih je zelo izvirno ter zvočno intenzivno našel kompakten ritmični izraz izrazito posvetne narave in skorajda plesne živahnosti. Zelo blede je bil nastop zbora iz Münchna – Junge Kantorei München z dirigentom Roderichom Kreilem, še bolj neprepričljivo in utrujajoče se je predsravil Okisz Monteverdi Kamarakoorus iz Budimpešte pod vodstvom dirigentke Eve Kollar, ki je celo dolgo uro pel Monteverdijeve skladbe v esteticističnem mehanicizmu, nda da bi pri tem odkril več kot en obraz glasbe.

Poleg tega, za vse zборе najpomembnejšega koncerta, je bil vsak zbor zadolžen še za dva nastopa: nastop v srednji šoli in nastop med rednim nedeljskim bogoslužjem. Na teh dveh koncertih so apezejevcu zapeli nekaj sodobnih tujih skladb, vključno s priredbami slovenskih ljudskih pesmi, med njimi tisto, ki je bila povsod najbolj odinevna – bim bam bom, pa se sliši.

In kaj se je dogajalo vmes? Bile so pevske vaje, pa triurni obroki v različnih restavracijah, zares dinamično, makaroni na te in one načine, pa srečanja z gospodom županom (2x) v Mestni hiši in pa srečanje vseh zborov v nedeljo dopoldne na mestnem trgu v Schiu, ki se je zaključilo prav tako neopazno, kot se je začelo in je bilo nekam nesrečno formalno. Organizatorji so poskrbeli, da smo bili ves čas siti, čeprav se med sabo nismo spoznali.

Potrebno pa je povedati, da na Slovenskem tečejo stvari dosti slabše. Apezejevcu niso dobili nikakršne podpore niti s strani Univerze, niti s strani Zveze kulturnih organizacij, prav tako pa niso bili deležni nobene podpore s strani Skupnosti Alpe-Adria. Program Venose so nekaj mesecev izdelovali samo za Schio hkrati s količino ostalega programa, kljub temu, da do koca niso vedeli, če bodo potovanje sploh lahko realizirali. S pomočjo finančnih sredstev, ki jih je prispeval vsak pevec APZ-ja, jim je to zadnji teden vendarle uspelo. Potem seveda ni čudno, da jih je Gesualdova kromatika tako učinkovito poiskala v vsej svoji tesnobni tujosti.

Mirjam Žgavec

ALL YOU NEED IS LOVE

PRIJATELJ, POZDRAVLJEN!

Nagovor mogoče ni pravi, lahko bi pa bil. Tako kot ti, tudi mi iščemo prijatelje. Vsakdo izmed nas potrebuje prijatelje, vsakdo si jih želi, želi si imeti družbo, v kateri bi bil lahko sproščen in v kateri mu ne bi bilo treba skrivati svojih čustev in se potrjevati v nečem, kar ni.

Kdo smo? Mladi (po letih in po srcu), sproščeni, komunikativni in zagreti. Radi bi dosegli nekaj več, vsak nekaj zase in tudi za skupni interes. Samozavestni in brez zadržkov in predsodkov. Študenti in zaposleni. Bolj ali manj izkušeni. Skratka, mešana družba, tako in drugače. V določenih stvareh pa vsi čutimo enako. Nič strašni nismo, dovolj prijetni, da greš lahko z nami v družbo brez sramu.

Kaj počnemo? Kaj nas zanima, kaj nas druži? Ogromno stvari. Skupni interesi, skupna iskanja, potrjevanje svoje identitete. Nekateri se ukvarjamo s pripravljanjem razstav, filmskih projekcij, drezamo v razne organizacije, da bi nam ustrezno spremenili zakonodajo, dopisujemo si z drugimi organizacijami in posamezniki v tujini, pripravljamo prispevke za naš časopis, prevajamo članke iz tujih časopisov, sodelujemo pri različnih projektih, ki ljudi seznanjajo o nevarnosti aidsa in o zaščiti pred njim in še ogromno drugih stvari. Včasih nam uspe tudi kaj več: kakšen skupni izlet, skok čez mejo v gay-diskoteko, kakšna dobra zabava. Predvsem pa iščemo prostor, v katerem bi se lahko stalno dobivali, spoznavali in se zabavali.

In zakaj vse to počnemo? Da se naše okolje sprijazni z dejstvom, da obstajamo, in da nas končno sprejme kot enakovredne in enakopravne – skratka kot sebi enake. In da si pomagamo. Tako in drugače. Z vsakim problemom se lažje spopadeš, če imaš prijatelje, ki te vsaj moralno podprejo.

Dosti idej, ki jih ne moremo uresničiti, če nimamo pravega zaledja. Dosti idej, pa še vedno ne dovolj. Morda imaš tudi ti kakšno. Pravo, uporabno. Tako, ki bi jo lahko uresničili, pa niti vemo ne zanjo. Pri marsičem lahko sodeluješ, kakršnekoli osebne ambicije lahko uresničuješ v interesu nas vseh. Za vse stvari, ki bi jih želeli realizirati, nas ni dovolj.

Lahko, ni pa nujno. Zadostuje že, da se družimo v iskanju pravega prijatelja. Zadostuje, da spoznaš nove ljudi. Nas, in preko nas še koga. In med vsemi temi ljudmi se bo našel nekdo tudi zate. Sigurno! V tej množici novih ljudi, ki vsi čutimo enako, bo nekdo pravšnji tudi zate; ne glede na to, kaj iščeš. Ljudje smo raznoliki. Več kot jih spoznaš, bližje si svojemu cilju in idealu.

Dovolj reklame. Zberi pogum in se javi. Pokliči nas v soboto med 18. in 20. uro na številko (061 če nisi iz Ljubljane) 319-662, piši nam na naslov MAGNUS, ŠKUC-FORUM, Kersnikova 4, 61000 Ljubljana, še najraje pa vidimo, da prideš v soboto v 4. nadstropje na Kersnikovi. Če si bolj sramežljiv, nas pokliči, pogovori se z enim od nas, lahko se dogovoriš tudi za zmenek na kakšnem drugem mestu, če ti to bolj odgovarja. Na kavi ali pivu. Da poklepeta, da se ne počutimo osamljeni, zapuščeni.

Najslabša rešitev je, če človek ostane sam, izoliran, prepuščen samemu sebi in nezadovoljen sam s sabo. Zakaj, če ni potrebno! Čepiš doma in se smiliš samemu sebi.

LEZBIŠKA SEKCIJA

Lezbijke živijo v izolaciji, kamor jih je potisnila heteroseksistična družba. Tam, kjer je edino heteroseksualen odnos normalen, se o drugih spolnih preferencah komajda razmišlja, kar ohranja stereotipe in predsodke. Kadar lezbijke v celoti pristanemo na svoj marginalni položaj, pristanemo tudi na samoizolacijo. Nismo izolirane samo v družbi, temveč tudi med seboj.

Skrājni čas je za izstop iz anonimnosti. Spolna preferenca ne sme ovirati razvoja in samoaktualizacije. Za razvoj in samoaktualizacijo včasih zadostuje le majhna spodbuda, ki jo želi sprožiti Lezbiška sekcija.

Začetek delovanja sekcije sega v leto 1987, ko je v oktobru v MLADINI izšla priloga o lezbistvu. Januarja 1988 se je lezbiška skupina odcepila od sekcije LILIT in se konstituirala kot samostojna sekcija v okviru ŠKUC-Foruma.

Pregled delovanja Lezbiške sekcije:

- literarni večer
- predavanje o švicarski pisateljici Annemarie Schwarzenbach
- mednarodni lezbiški kamp
- Teden lezbiškega filma v Galeriji ŠKUC
- Dve številki biltena LESBOZINE
- udeležba na mednarodnih konferencah
- nekaj družabnih večerov
- sodelovanje in kulturna izmenjava s podobnimi organizacijami iz tujine
- urejanje arhiva in videoteke

Delovni sestanki, ki vključujejo tudi druženje in medsebojno spoznavanje, so vsak petek na Kersnikovi 4, soba 405 od 20. ure naprej (telefon: 319-662).

MAGNUS

Magnus je telo iniciative za odpravo diskriminacije na podlagi spolne usmerjenosti in osebne identitete, namenjeno artikulaciji in promociji interesov homoseksualnih ljudi. Organizacijsko je Magnus sekcija Študentskega kulturnega centra v Ljubljani.

Doslej je Magnus oblikoval naslednje projekte:

- Predlog, da ustava med primere, za katere je diskriminacija izrecno prepovedana, uvrsti tudi »spolno usmerjenost«. Treba je odpraviti necivilizirane zakone v polovici države (v Srbiji, Makedoniji, Bosni in Hercegovini in na Kosovu), ki grozijo spolnosti med odraslimi moškimi z zaporom do enega leta.

- Kulturne prireditve in dejavnosti (festivali Magnus 1984, 1985, 1986 in druge) zastavljajo vprašanje, kaj je homoerotična kultura ali identiteta. Pri tem Magnus sodeluje s kulturnimi ustanovami, kjer jih lahko izpelje, ker nima lastnih sredstev. Ne prepogosto izdaja publikacijo Gayzine.

- Šele iz socializacijskih projektov, tj. druženja in medsebojnega spoznavanja, lahko izhajajo drugi projekti. Skratka, klub. Tu je bil Magnus doslej najbolj oviran in omejen na začasne rešitve. Še vedno nima stalnega prostora. Na tem so se pokazale doslej najbolj »praktične« oblike zatiranja iniciative, ki jo predstavlja Magnus.

- Magnus je od leta 1984, kar obstaja, izpeljal več akcij proti aidsu: organiziral je prvo javno okroglo mizo v Sloveniji, izdal nekaj letakov, delil kondome itn. Ob tem je treba napisati trdo, a utemeljeno oceno: zdravstvene oblasti na Slovenskem še vedno ne znajo razlikovati med žrtvijo in krivcem.

SLOVENSKE ATENE ALI LEPI JANIČAR

Ena temeljnih gest nastanka modernih držav je bila ločitev Cerkve od države, desakralizacija in laizacija države. Sodobne moderne države se odlikujejo po percepciji razlik v svoji strukturi in imajo med drugim ločeno državo od vojske, policijo od tajne policije. ... pri čemer ni pomembno, da policija vsaj v filmih! lahko kazensko preganja tajno policijo, kolikor prekorači zakonska pooblastila. Četudi bi bile razlike le navidezne, pa modernim državam uspeva producirati videz demokracije in spoštovanja človekovih pravic, torej formo. »forma pa je zavest o metodi notranjega samogibanja njene vsebine« (Hegel).

Države znanstvenega socializma, ki s svojo prenapihnjeno znanstveno osnovo niso sposobne ustvariti videza laične države, pa padejo v predmoderno stopnjo, ki je z izključitvijo razlik podobna klinični psihozi. V znanstvenih Državah, kjer je tajna filozofija v osrčju organskih monstrov državnih aparatov (nadzornih, represivnih, ideoloških, šolskih...) globoko prežeta s konspirativnostjo in neposredno oblastvenostjo, prihaja do transferiranja koncepta totalitete v totalitariteto, ki služi za opravičilo totalitarizma kot nosilca zgodovinskega smisla. Ko se z marksizmom speča še psihoanaliza, se na znanstveni osnovi organizirajo vsi intersubjektivni odnosi v družbi in družini, vključno s prostitucijo.

Znanstveno znanstvene Države z znanstveno metodo zrejo svoje podanike in slovenska državna znanost je z eidetsko deskripcijo uvidela sperverziranost občega bistva slovenskih podložnikov, kot posledico neinterioriziranega Zakona Očeta. Slovenci torej niso sposobni normalnega spolnega razmerja z žensko, ker jim niso naložene prepovedi Zakona, niso konstituirani kot subjekti v polju velikega Drugega skozi manko kastracije, temveč so zavezani Zakonu Matere ter tako perverzni in imoralni zaradi neponotranjenih zločinov moralnega Zakona. Slovenski podložniki so alkoholiki, slabiči ali, kot bi dejala znanstvena psihoanaliza, pederski.²

Slovenska znanstvena Država znanstveno zdravi svoje občane skozi nalaganje prepovedi Zakona. Ta pa, kot je ugotovila psihoanaliza, temelji na zločinu. Utelesenje Zakona. Očetne instance je vojska³ kot moški princip (celo, razumsko, moralno, trdo, hladno, suho), civilno-demokratska javnost pa je utelesenje Matere instance, torej ženski princip (ne-celo, čustveno, perverzno, mehko, toplo, mokro). Ženski princip so rože, moški pa tank, kot tisti, ki ga ima.⁴ Tank s svojim železnim falosom

lahko v dveh urah pregazi na tone rož in Očetna instanca premaga Materinsko, naloži podanikom prepovedi Zakona ter iz Slovencev naredi ta prave dedce.⁵

Saj verjamemo, da ni idiotov, ki bi verjeli v takšne znanstveno-fantastične scenarije naci-onalnih »zdravljenj«, pa vendar omenimo še en manko: tank, ki simbolizira torturo Drugega, v polju katerega naj se izoblikuje genitalnost, kot iz pradavnine priklicano Ime ubitega Očeta, ni tank Očeta Naroda.

Ker ni druge analize razen didaktične analize, kjer gre za analitikovo željo, sklenimo z njegovo željo, ki ni čista želja, temveč želja, da bi prišli do absolutne razlike – do ločitve filozofije in psihoanalize od države.

Sekcija Magnus

LETO KOT VSAKO

Ne glede na to, da je v Mladini pred nekaj tedni izšlo zelo poučno besedilo o tem, kako moškim homoseksualcem ne smemo praviti pedri ampak gayji, se tudi v lanskem letu popularni žargon glede ljubljanskih homoseksualcev ni kaj prida spremenil. Še vedno so pedri, toplovodarji, v najboljšem primeru dvocevke (če so že biseksualci), sami pa si med seboj – kot že vrsto let – pravijo gayji. Žal pa to ni del kakšne načrtne emancipacije, ampak samo poskus, kako bi se – kot se temu pravi – ljubljanski homoseksualci »zgodili«. Še bolj pa je škoda, da se kljub stalnim poskusom in vztrajanju, to lahko »zgodí« samo med peščico homoseksualcev in tudi širše. Popularni izraz za to »dogajanje« je socializacija, ki se v Zahodni Evropi in Združenih državah lahko dogaja tako v barih, restavracijah, diskotekah in savnah kot tudi v galerijah, kinodvoranah (ne porno) in knjigarnah (ne sex shopih). V Ljubljani pa se lahko ta socializacija odvija samo v standardnih alternativnih prostorih, kot je recimo Galerija ŠKUC, v kateri je bil lani pripravljen tudi Teden gay filmov (ki je sledil Tednu lezbiškega filma) v organizaciji Sekcije Magnus. Sam koncept Tedna je bil prav tako standarden, kot je sam prostor. Filmi, ki jih je bilo mogoče videti, so bili že videni, za večino homoseksualcev (naj ne bodo užaljeni tisti, ki za njih to ne velja) pa je najzanimivejši del programa predstavljal poznoevrni dodatek francoskih pornografskih filmov iz Cadinatove produkcije. Socializacija se je drugače odvijala v priročnem barčku Galerije, kjer so sicer pokazali dovolj razumevanja za prireditve, ki je drugače lani potekala že. V istem prostoru je potekalo tudi eno izmed obeh gay/lezbiških silvestrovanj lanskega leta, ki je bilo po besedah organizatorjev precej uspešno, čeprav se račun ni iztekel. In to ne zaradi nizke udeležbe ampak nizke potrošnje, oziroma, nasplošno kupne moči.

Eden izmed prostorov socializacije je bila tudi odročna gostilna Žagar ob Savi. Verjetno je prav tej odročnosti treba pripisati manjšo obiskovanost od pričakovane, kar je potem pripeljalo do manjše zmešnjave okoli najemnine za prostore. Vendar je to v zadnjem času že vsaj tretji lokal (tako družbeni kot zasebni), ki je po manjšem zanimanju za »dogajanje« to zanimanje tudi opustil. Najprej gre za Kolovrat, kjer gay klub sploh ni začel delovati, potem za Gostišče Stara Cerkev, v kateri se je »dogajalo« samo enkrat in zdaj še Žagar. Temu je mogoče prišteti še tudi nedelovanje Kluba K4, ki obnovljen še veno čaka na obratovanje, vendar za zdaj še ni izgledov, da bi se lahko tudi drugačna klubska ponudba v kratkem času razvila (gre tudi za metalce, hard corowce), ne glede na to, da je ponudba za manj problematične socialne segmente vsaj minimalno zagotovljena. Vendar pa pri tem ne pomaga jamranje in stokanje, kako vsi ljudje pedre sovražijo, ampak se je potrebno organizirati (nekaj dobrih organizatorjev je tudi na gay sceni) in načrtno začeti iskati prostor. Tako bo vsaj malo zmanjšan pomen lova po diskotekah, štreki in železniški postaji. Vrstni red lovišč je obraten in to je še bolj žalostno. Prav tako se ne bi dalo reči, da je prav zaživela Sekcija Magnus (lezbičke so pri tem vsaj dva koraka pred gayji), saj prisotnost na sestankih stalno niha, ne more pa se prebiti čez 10. To je potrebno pripisati zaprtosti velikega števila homoseksualcev, med katerimi je tudi veliko uglednih mlajših in starejših javnih delavcev, ki pa z ljubljansko gay sceno nočejo imeti nič. Verjetno so temu krivi tudi znani spori med gayji, ki nazadnje pokoplje še tako dobro organizirano skupino ljudi.

Sekcija Magnus pa je klub skromnemu članstvu vzbudila dovolj prahu z odprtimi pismi visokim republiškim funkcionarjem glede politike do homoseksualnosti in odnosa politike in homoseksualnosti. Prav tako pa je izšla nova, druga številka Gayzina, ki prinaša številna teoretska in leposlovna besedila tujih in domačih avtorjev. Sekcija je želela pripraviti tudi zbornik izvirne homoerotične proze, ki pa zaradi pomanjkanja finančnih sredstev žal ne bo izšel. Poleg tega pa za zbornik, ki bi se naj zgledeval po znanih ameriških zbornikih Meat in Flesh, v katerih so objavljene zgodbe o prvem srečanju s homoseksualnostjo, kakor jih vidijo in doživijo samo homoseksualci, ni prišlo niti približno dovolj besedil. Sekcija se je med prvimi vključila v Odbor za varstvo človekovih pravic.

Tudi v drugačnih prostorih se ni kaj prida »dogajalo«, razen uspele prireditve Drugačna ljubezen v Cankarjevem domu, kjer so bili predstavljeni filmi na temo »drugačna ljubezen«. Med temi filmi je bil tudi Maurice Jamesa Ivoryja, ki so ga potem z velikim uspehom predvajali še nekajkrat. Zgodaj v začetku leta so v CD predvajali tudi My Beautiful Laundrette Stephena Frearsa, na ljubljanski video borzi pa je že dalj časa na voljo njegov film Prick Up Your Ears o življenju Joea Ortona, katerega What the Butler Saw so igrali v novogoriškem gledališču, eno izmed njegovih del pa ima na sporedu tudi ljubljanski Glej. Če smo že pri podrobnostih, potem lahko omenimo še prodor Jeana Geneta v slovenski prostor. Balkon v Mladinskem gledališču in odlične Služkinje v izvedbi Koreodrame (na začetku 1989), ter priprava na izid romana Dnevnik lopova, pričajo o tem. Glede prihodnjega leta: izid knjige Rožnati trikotnik Richarda Planta, že omenjeni Genet in Antologija poezije 20. stoletja s homoerotično motiviko, pričajo o tem, da bo to leto izredno plodno vsaj na založniškem področju. Priznati pa je potrebno, da celotna gay scena ni kaj prida storila za to (vse je odvisno od posameznikov), zato pa lahko upamo, da bo – med ostalimi kupci – vsaj dober odjemalec teh knjig.

MATJAZ OMAHEN

LITERARNO OZADJE – DNEVNIK LOPOVA (JEAN GENET)

Vzdolž španske obale so cariniki na vsake tri ali štiri kilometre postavili majhne kolibe, iz katerih so lahko nadzirali morje. Nekega večera je nekdo vstopil v kolibo, v kateri sem se zleknil, da zaspim. Ker sem bil beden, hodil sem po dežju in vetru, je bila ša najmanjša kotanja, najmanjše zavetje primerno za počitek. Včasih sem tako mesto večje okrasil, glede na njegove posebnosti: gledališka loža, pokopališka kapelica, votlina, zapuščen kamnolom, tovorni vagon, kaj vem kaj še. Obseden od misli na stanovanje sem mesto, ki sem ga izbral, v mislih olupševal, glede na njegovo arhitekturo. Ko mi je bilo vse zavrnjeno, sem si želel biti ustvarjen za žlebine umetnih stebrov, ki krase pročelja, za kariatide, balkone, klesan kamen, za to težko meščansko varnost, ki jo izražajo.

– Moral bi jih ljubiti, sem si govoril, milovati, jim pripadati, da bi mi oni pripadali in da bi bil red, ki ga podpirajo, moj red.

Zal, nisem še bil ustvarjen za njih. Vse me je od njih oddaljevalo, preprečevalo to ljubezen. Manjkal mi je čut za zemeljsko srečo. Danes, ko sem bogat, toda izčrpan, prosim Luciena, da prevzame moje mesto.

Zgrbljen, zvit v svoj površnik, da bi se izognil morskimi vlagi, sem pozabljal na svoje telo in utrujenost v predstavljanju detajlov, ki bi iz te kolibe iz trstja in bičja naredili odlično bivališče, nalašč zgrajeno, da zaščiti človeka, kakršen sem postajal nekaj minut, da bi bila moja duša v skladu s krajem – z morjem, nebom, pečinami, puščo – in s krhkostjo zgradbe. Nek človek je zadel obme, zaklel je. Ponoči me ni bilo več strah, nasprotno. Bil je carinik kakih tridesetih let. Prišel je oborožen s puško, da bi prežal na ribiče ali mornarje, ki tihotapijo med Marokom in Španijo. Hotel me je spoditi, a potem ko je s svetilko osvetlil moj obraz in videl, da sem mlad, mi je rekel, naj ostanem. Z njim sem delil njegovo večerjo: kruh, olive, par slanikov, in pil sem vino. Malo sva govorila, nato me je pobožal. Rekel je, da je Andaluzijec. Ne vem več, ali je bil lep. Skozi odprtino se je videlo morje. Nobene barke nisva mogla razločiti, toda slišala sva udarce vesel in glasove. Premaknil se je, da bi odšel, vendar sem ga začel še bolj večje ljubkovati. Od tega se ni mogel odtrgati in tihotapci so lahko mirno pristali.

Ko sem se podrgel carinikovim muham, sem ubogal vladajoči red, ki se mu je bilo nemogoče upreti: red policije. Za hip nisem bil več sestradan in razcapan klatež, ki ga preganjajo psi in otroci, prav tako tudi ne predrzen lopov, ki zasmehuje kifelce, temveč miljenka, ki pod zvezdnato nočjo ziblje zmagovalca. Ko sem razumel, da je le od mene odvisno, ali bodo tihotapci brez nevarnosti prišli na breg, nisem začutil odgovornosti samo do njih, temveč do vseh izobčencev. Drugje so me nadzirali in nisem se mogel izmakniti. Ponoči me je držal pokonci. Skratka, ker sem s hlinjenjem ljubezni zadržal policaja, ga bom zagotovo še bolj, sem si rekel, če bo moja ljubezen močnejša, in ker nisem mogel storiti nič boljšega, sem ga ljubil z vsemi močmi. Poklonil sem mu svojo najlepšo noč. Ne zato, da bi bil on srečen, temveč da bi si naložil – in njega odrešil – njegovo lastno sramoto.

Izdaja, kraja in homoseksualnost so poglobitve teme te knjige. Med njimi obstaja zveza, če ne vselej očitna, se mi vsaj zdi, da v nji spoznavam nekakšno vaskularno izmenjavo med mojim nagnjenjem do izdaje, kraja in mojimi ljubeznimi.

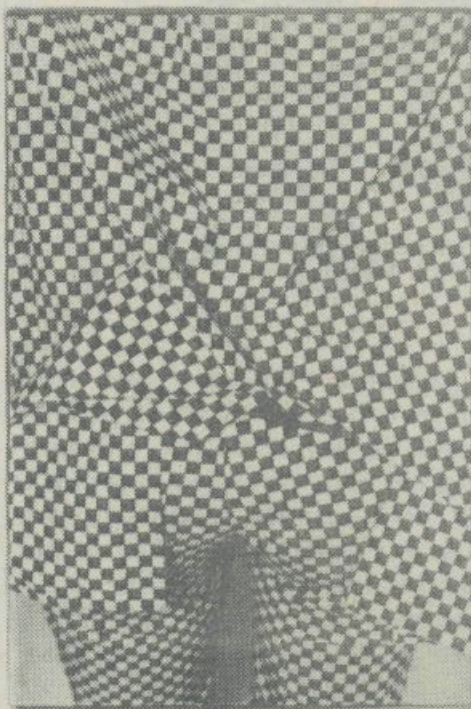

Foto: Jirad Klinec

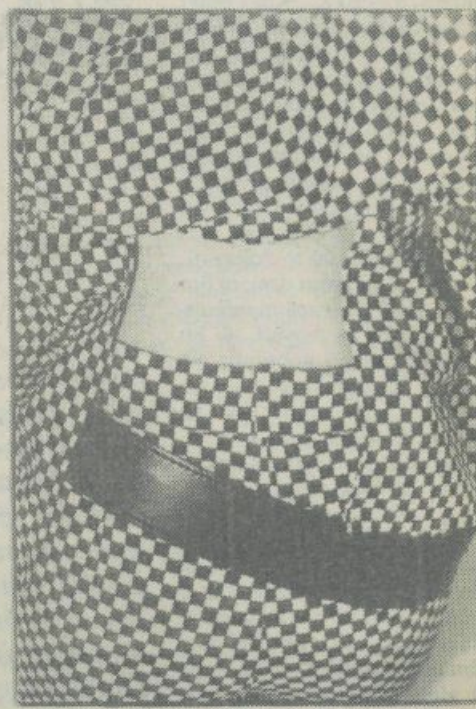

Foto: Jirad Klinec

ZMAGOVALCI

SAMO RESNIK

POŠAST SE PREDSTAVI

Pred leti, ko sem namesto političnih člankov (in programov) pisal še ZF zgodbe, mi je znanec očital, da verjamem v to, kar pišem. Lahko bi mi očital še, da verjamem v to, kar berem. Verjamem (še vedno) v *The Moon is a Harsh Mistress*, verjamem v *The Dispossessed*, v *Persistence of Fision*, v *Tau Zero* in *The Enemy Stars*, v Tolkiena, v Varleyevi *Cirocco* in Gaby iz trilogije o Gaei, v *The Judgement of Eve* in *A Mirror for Observers*. Verjamem tudi v *Walden Pond*, *Our Friend Judith* in *The Summer Before the Dark*, pa še v kaj. Verjamem v powerstate, politiko preživetja, Daedalusa, celo za Oriona Dysona in Taylorja mi je žal. Študentska organizacija je bila zame po eni strani projekt, v katerega sem slučajno zataval, da bi pomagal kolegom, po drugi terenski praktikum za radovednega pisca znanstvene fantastike in po tretji upanje, da se da izrezljati instrument, ki bi ga režim moral upoštevati in ki bi dvigal verjetnost (*«the world is but a calculus of probabilities»*), da bo to v človeškem času svobodna, prijazna in dostojna dežela, iz katere ljudem ne bo treba ne bežati ne rajžati za kruhom. Kjer bi bila drugačna mnenja spoštovana in celo zaželjena, where one could afford to rock the boat or fight the city hall. Ne ljubim politike. Kot pravi Shevek v *Razlaščenih*: »Tukaj ni ničesar, le države in njihova orožja, bogati in njihove laži, ubogi in njihova revščina. Tukaj ni ničesar, v čemer ne bi bilo profita, strahu pred izgubo ali želje po moči. Ne moreš reči dobro jutro, ne da bi vedel, kdo je nad drugim, ali poskušal to dokazati. Ne moreš biti brat drugim ljudem, z njimi moraš manipulirati, ali jim ukazovati, ali jih ubogati, ali jih goljufati. Ne moreš se dotakniti drugega človeka, pa vendar te ne bodo pustili pri miru.«

Morda je imel Heinlein prav, da igra sama ni umazana, da pa naletiš na umazane igralce (*Dvojna zvezda*). Ne vem. Samo to vem, da je dolga noč vedno blizu, da se lahko zaneses na neumnost, nevednost in brezbržnost drugigh in samega sebe, in da je vseeno mogoče uspeti, če si dovolj dober. *For a while.*

Pošast hodi po Ljubljani. Vsepošod ima svoje prste vmes. Vsega je kriva. Bi dovolili pošasti, najbolj osovraženemu in največ strahu vzbujajočemu bitju v živalskem vrtu slovenske mladinske politike, članu IO SDZ, morda rekorderju med slovenskimi uredniki po številu odstavitvev in metanj (z ustrezno preganjavico), piscu, ki je že dve leti v sodnem postopku, ker naj bi žalil mesto Maribor in njegovo policijo – da se predstavi? Dame in gospodje, tovarišice in tovariši – govori Samo Resnik.

Dežela potrebuje politike, kot potrebuje zdravnike, pesnike in smetarje. Upam, da jih bo študentska organizacija nekaj vzgajala. Verjamem, da vzbujajo največ upanja takšni kandidati, ki si sploh ne želijo, da bi bili zraven (*podgan je vedno dovolj pred vrati*), so pa le pripravljeni nesti prstan v Mordor, če je že treba.

»Zmagovalci« so ZF zgodba o politiki in državah v Einsteinovem vesolju.

Samo Resnik

Govorili bi radi z mano? Radi bi, da povem, kako je bilo? Glas premaganca? Lahko vam povem, ne verjamem pa ne, da bo koga zanimalo. Povem pa vam lahko. Jutri bo deset let, to je dober čas za spomine. Dobro življenje imate, novinar, še bolj trapasto kot jaz. V mojem poslu delaš po ukazih, ki so jih poslali deset let prej, če si blizu doma, po ugibanju, kakšne bodo stvari, ko sporočilo pride do tebe, vi pa ste dobili denar od umrlega urednika, da se klatite po svetovih in pišete za nerocene bralce. Se vam to ne zdi čudno? Da, navajeni ste, to se pravi, da niste razmišljali, ali pa res ni razloga za razmišljanje. Svobodni ste, to vam zavidam, v mojem delu nisi. Tudi vi ste povsod tujec, samo da vi ne vlačite svoje države za seboj, vsepošod. Čudna stvar so te države, ti narodi, vse te igrice. Povedal vam bom, kako je bilo.

Bil sem veleposlanik tukaj, kot moj oče pred menoj. Moj ded je prišel od doma, z Altaira. Prav ugleden sem bil. Sedaj niti domov ne smem, po svoje bi rad videl dom, nikoli nisem bil tam, ampak preveč vem, da bi me pustili. Čuden dan je bil tisto, niti ne vem, če bi ga res rad pozabil. Dobro leto po njem sem skušal povedati, kako je bilo, zase, v pisalni mizi imam posnetek. To ni moj posel, pripovedovanje, ampak zdaj bi še slabše povedal.

Sprehajal sem se med bazeni v velikem akvariju našega veleposlaništva, ko me je stresel pozivnik. Bila sta dva tresljaja, kratka in ostra. In vedel sem, da je nujno. Zavrtel sem torej gumb na suknjiču, navaden gumb, ki je povezan s pozivnikom, vključil sprejem in aparat se je oglasil z nežnimi tresljaji v Morsejevi abecedi.

»Sporočilo od doma, šef. 4X. Vse opravljeno. Pridi.«

Zgrozil sem se. Štirje iksi? Skrajno nujno in skrajno tajno? S takšnimi depešami je hudič. Celo če pride kaj dobrega, povzroči same težave. Ne – dobre novice, če so že tajne, ne prihajajo opremljene s štirimi iksi. Mogoče s tremi, a s štirimi prihajajo le res nujne reči – navodila za bitke, vojne napovedi, napovedi eksplozij nov, sporočila o bistvenih spremembah, ki bo o njih druga stran slišala šele čez nekaj dni ali ur. In vedno je treba takoj, ko razvozljajo, planiti in divjati kot peklenšček. Smešna je ta galaktična politika. Po eni strani leta in leta čakanja odgovora na vsako vprašanje, desetletja trajajoča pogajanja, zarote in vojne, ki se tkejo čez stoletja, po drugi pa tolikokrat zmagajo tisti, ki pritisnejo na pravi gumb mikrosekundo prej.

Lahko bi vključil glas, tresljaji so za sporočila v javnosti, da se lahko pogovarjaš dalje in tisti okoli ne morejo zavohati kaj se ti sporoča, če niso zelo oprezni in izurjeni, pa sploh ne vedo, da se kaj dogaja, pa ni bilo o čem govoriti. Manj kot dve minuti po prvem tresljaju pozivnika sem stal pred dešifrirnico, ugankarskim kotičkom, kot se ji pravi. Pogosto gre v resnici za uganke, za superzvitke blodnjake, ki jih človek rešuje z izkušnjami, znanjem računalniki, zdravo pametjo in, včasih, srečo. Pravijo pa, da so Sirijci izgubili zadnjo vojno z Denebom, ker njihov veleposlanik na Sartri 6 ni zmozel razvozlati sporočila od doma in take stvari so mora za vse, ki se ukvarjamo s temi posli. Prava sreča je, da je mir in da smo z Aldebaranci stari prijatelji, še pred dvema tednoma smo praznovali dvestoto obletnico plodnega sodelovanja, bili so govori in proslave, s predsednikom sva si izmenjala zdravice in si pred kamerami dolgo stiskala roke, ljudstvo pa je divje ploskalo. Ja sreča, da je mir.

Vstopil sem in tiho obstal ob vratih. Ne vmešavam se rad v delo ugankarjev. Trije so sedeli na mizo poleg video zaslona, eden pa je na stranskem terminalu preiskoval neke podatke. Eden od trojice je vstal in začel tipkati po tastaturi. Pojavile so se nekakšne krivulje, potem čuden, nekako zmešan tekst in potem je bilo delo končano. Skočil sem k ekranu in prebral:

»Optični kontakt z našo floto danes okoli desetih. Vojno napoved in zahtevo po brez-pogojni vdaji vložite ob 9:45.«

Pogledal sem na uro. Deset do devetih.

»Aleš, sproži zaščitni program.«

Saj ni bilo česa storiti. Veleposlaništva so vselej pripravljena na vse in zaščitni program je v glavnem le svarilo agentom in našim ljudem, ki so zunaj.

Odšel sem v svoj delovni prostor in pripravil zapiske za uničenje, si sestavil kratak nagovor za predsednika, vložil nekaj podatkov v tiskalnik, ki mi je izrgel lepo natisnjeno vojno napoved v štirih izvodih, enega sem poslal strokovnjakom, ki so že pripravljali sporočilo za javnost, vzel iz jaska štiristo besed dolg uradni memorandum, ki je razložil vzroke za napoved

vojne, zaprl pisarno in se – imel sem še skoraj trideset ur – počasi sprehodil proti vladni zgradbi. Vedel sem, da bodo opazovalci v poslopju poleg našega najavili moj prihod in da me bodo čakali.

Na ulicah je bilo precej ljudi in zalotil sem se, da jih radovedno opazujem. Gledal sem dekleta, ki so si ogledovala izložbe, se pomudil z očesom na skupinici otrok, ki je vihrala mimo, videl parčke, ki so zatopljeni vase pohajali sredi ceste, zagledal sem se v golobe, sprehajajoče se med lužami, gledal sem hiše, drevesa, okna, luže in sem mislil na naše fante, ki prihajajo v mogočnih ladjah, katerih zavrtni plameni se bodo tako kmalu pojavili kot drobne svetle točke na zaslonih zunanjih opazovalnic. Operaterji bodo najprej podvomili, potem pa planili k terminalom in kmalu bodo alarmni zvoci zadoneli po štabih in zasopli, prestrašeni kurirji bodo metali ključne ljudi iz sna. Zmešnjava bo, zmešnjava in dvom in presenečenje, ker je od zadnje vojne že več kot pol stoletja, pa še tisto so bili daleč stran in center je doživel le tri manjše napade, pri čemer so dva odbili že zunaj osončja. Njihova flota je daleč, doma je le nekaj manjših enot in šest velikih križark, pa še od teh sta le dve novi, močni ladji, prihaja pa jih vsaj petdeset. Ostanje jim le predaja, ker utrdbe same velikega napada ne morejo dobiti, velikega napada, ko ladje prihajajo druga za drugo in sipajo ogenj, dokler kaj ostane, predaja, sicer jih bodo naši stolkli, da bo ostala samo še puščava. Razumni ljudje so, premislili bodo in se vdali, gotovo. Naši ljudje so dobro opravili delo. Res čudovita analiza razvoja, da najdeš drobec časa, mesec, ko je dokaj verjetno, da bo sovražnik šibak in udariš tedaj z vso silo, ostro in neusmiljeno. Če se ne vdajo, bodo izbrisani, če se, bo velika država brez živčnega centra usodno oslajljena in v nekaj stoletjih je ne bo več. Kako, da so mogli pustiti domače osončje tako slabó zavarovano?

Resnično, trden mir je, nobenih sporov, prijateljstvo z vsemi silami petdeset parsekov naokoli. To jih je uspavalo. Samo – ne bodo se predali. Ne, ne Aldebaran. Ne takšna država. Ne takej. Borili se bodo, zaradi svojega ugleda, borili se bodo, da rešijo čast, čakali bodo na čudež in ta lepa mesta bodo puščave upognjenih jeklenih ogrodij in ti ljudje, ki sedaj kupujejo kruh in mleko in novo srajco in knjigo za hčerkin rojstni dan in novo pohištvo za stanovanje bodo – vrag vzemi, moral bi biti vesel, da pridejo naši ljudje, da pridejo ladje od doma – a kje sem doma? Na Atairu VII ali na Aldebaranu XII? Na planetu svojega državljanstva ali na planetu, kjer sem se rodil? Zaradi tega pride vsako leto nekaj ljudi od doma in nekaj naših, tu rojenih, odide, zato, da se ne udomačimo preveč, le toliko, da dodobra spoznamo te planete in te ljudi. Takšne rotacije pomagajo – in profesionalni pogled na stvari. Brez resnično profesionalnega odnosa ne zdržiš v tem poslu. Včeraj si šel s prijateljem pit, danes zveš od doma, da ste v vojni in ta vojna je medtem morda že končana in morda ste spet prijatelji,

ampak vidva se bosta morala po službeni dolžnosti izogibati drug drugemu, dokler nekoč ne zvesta, da je spet mir, če zvesta. Čudna reč je ta diplomacija.

Počasi sem hodil, prečkal nekaj križišč in bil sem na trgu pred velikim mravljiščem uradnih poslopij. Pri glavnem vходу sem uradno zaprosil za sprejem pri predsedniku. Trajalo je nekaj minut, potem so me spustili noter in tekoči trakovi so me ponesli preko ogromnega kompleksa, nabasaneega z ljudmi in zgradbami. Izstopil sem pred manjšim šesterokotnim poslopjem in se po ozki tlakovani poti namenil proti vratom. Pot je vodila med rožnimi grmi in nikogar ni bilo v bližini, a vedel sem, da me opazuje nekaj budnih oči in spomnil sem se govorce, da tile razcveteni grmi pokrivajo nekaj dobro oboroženih bunkerjev.

Mogoče res. Baje je pomočnik poslanika z Vege – fant ima posebno veselje za take sorte zabave – nekoč, ko je šel na obisk k predsedniku, vtaknil v žep plašča merilnik infra rdečega sevanja, da bi pogledal, kako je s to rečjo. Ne spominjam se, da bi kdaj govoril o tem, čeprav sicer rad pripoveduje o svojih potegavščinah, no, ampak videl sem ga dan po tistem v diplomatskem klubu in bil je precej slabe volje, kar je pri njem redko. Pa ne vem, če je kakšna zveza.

Pri vrodu sem moral spet čakati in spet so me zafrkavali z identifikacijo in bil sem prav presenečen, kako dolgo je trajalo. Ponavadi te formalnosti sploh opustijo. Hotel sem oditi proti dvigalu, ko se je uradnik še enkrat oglasil: »Gospod, počakati boste morali. Predsednik je zaposlen.«

»Rekel sem, da je nujno.«

»Predsednik je zgoraj. Prišel bo v kakih desetih minutah. Sporočil je, naj počakate v čakalnici pod njegovimi prostori.«

Začuden sem bil. Res sem bil začuden. Petnajst let sem bil glavni poslanik Ataira v tem osončju in še nikoli se mi ni zgodilo kaj takega. Tako se igrayo s predstavniki kakšnih majhnih, nanovo nastalih držav, da jim pokažejo, kam spadajo, ne pa s takšno silo, kot smo mi.

Ko sem se spustil v udobni naslonjač čakalnice sem bil kar hvaležen za teh nekaj podarjenih minut. Nekako sram me je bilo. Toliko smo govorili o prijateljstvu, toliko cvetja je bilo in vsa ta leta smo res dobro sodelovali. Izmenjava študentov in znanstvenikov je cvetela, promet med osončema je bil gost, trgovina s patenti in umetninami se je dobro razvila. Saj – morda je dobro, da so navajeni na nas, lažje bodo sprejeli spremembo, ki jo bodo prinesle naše ladje. Pa vseeno me je bilo sram tega, kar se je imelo zgoditi.

Vstopila je postrežnica z vprašanjem, ali kaj želim. Rekel sem, da ne in vprašal po predsedniku.

»Plava,« je odgovorila in se nasmehnila, »saj bo kmalu končal.«

Se jaz sem se nasmehnil. O, Matija in njegovo plavanje. Ta človek prav živi v vodi. Odličen plavalec je. Hiter in okreten. Dobra riba bi bil.

Kar naj se naplava v svojem bazenu. Gotovo mu ga bodo pustili. Kdo ve, bo hotel sodelovati?

Pogledal sem na uro. Deset. Ljubi bog, vsak čas bo kontakt, morda je že bil. Matija, daj prikaži se, da ti povem, da smo v vojni, preden naši pridejo, da bo stvar potekla v redu in zakonito in častno. Pridi, za kriščevo voljo, pridi!

Vstopila je tajnica. »Predsednik vas pričakuje.«

Kar stekel sem po zavitih, z mehko mahovnatu snovjo prevlečenih stopnicah, po kratkem hodniku, vrata so se odprla pred mano, zaustavil sem se, se obvladal in dostojanstveno vstopil. Matiji se je prav videlo, da je komaj prišel iz bazena in to je še povečalo vtis, ki ga sije njegova odkrita, športna pojava, ozračje sproščenosti in zaupanja, ki ga ustvarja. Najbrž se lahko prav temu zahvali, da se je še mlad povzpел do samega vrha. Temu in svojemu očetu, ki je bil pred dvema desetletjema predsednik, seveda.

Pozdravila sva se in zašel sem z uradnim nagovorom:

»Prosim, da pogovor snemate.«

Prikimal je in pritisnil na gumb. Upri sem oči vanj in spregovoril:

»Kot poslanik in zakoniti predstavnik Zveze svetov Ataira vas, predsednika Aldebaranske federacije, obveščam, da je moja vlada ugotovila, da so nasprotja med našima državama prevelika, da bi se dalo nanje pozabiti ali jih rešiti na miren način. Moja vlada je z žalostjo spoznala, da edino sila orožja lahko odloči o pravilnosti naših ali vaših pogledov. Ljudstvo Ataira te vojne ni želelo in je ne želi, temveč hrepeni po prijateljstvu z ljudmi Aldebaranske federacije. Žal pa je vaša vlada ovirala delo naših in vaših ljudi, ki so se z dobro voljo trudili za poglobitev stikov med nami. Razvijali ste svoje vojne potenciale in grozili varnosti naših državljanov, ovirali ste znansiveno delo naših strokovnjakov na Termonu VIII, pod krinko prijateljstva in sodelovanja ste skušali spodkopati mir in blagostanje naših planetov. Moja vlada zanika vsako krivdo za to vojno in upa, da bo Aldebaran v teh težkih časih našel pravo pot, pot, ki bo vodila k trajnemu miru in

sodelovanju med narodoma.«

Pristopil sem k pisalni mizi z vojno napovedjo v rokah, Matija je vstal, jo sprejel, prebral in spregovoril:

»Vlada Aldebaranske federacije je presečena nad tem dejanjem...«

V kratkem, premišljenem govoru je povedal približno isto kot jaz, le imena so bila druga in bridko je obsodil verolomnost naše vlade. »Govorili ste o miru in prijateljstvu in gradili stroje vojne in uničenja... krivda za izgubljena življenja in povzročeno škodo pade na vaša ramena. Upam, da boste obžalovali to dejanje.«

S kretnjo roke je izključil snemanje.

Hitro sem začel: »Poslušaj, Matija, nimate šans. Naša flota bo vsak čas tukaj, vaše ladje pa so daleč. Demonstrirajte svojo hrabrost in se hitro predajte, najboljšo bo za vse. Predaja ali uničenje, to je edino, kar vam je ostalo.«

Zamišljeno me je pogledal: »In kako veš, da vaše ladjeve res prihaja? Kdaj je bil predviden optični kontakt?«

»Okoli desetih.«

»Sedaj je deset minut čez. Počakajva še malo.«

»Pusti te igrice. Pol ure gor ali dol, prišli bodo.«

»Počakajva, videla bova. – Boš kavo?«

In sva čakala, srebačoč vročo pijačo. Minilo je deset minut, pa dvajset. Matija je vklopil zaslon in gledala sva posebna poročila z vestjo o vojni napovedi in posnetkom izročitve, sledila je uradna izjava našega veleposlaništva in potem je prevzel komentator, ki je zaskrbljeno opozarjal na nevarnost bližnjega naleta naših ladij, sedaj ko je domača flota oslabiljena. Za njim so dali na spored nek vojni film in predsednik Aldebaranske federacije je ugasnil televizijo in rekel, 10:40 je, z opazovalnic pa še nič.

Molčal sem.

Deset petdeset.

Potem se je prižgala lučka na kontrolni plošči. Vklupil je glas.

»Visokost, sporočilo z Ataira: Zmaga popolna. Sovražnikovo ladjevje razbito, izgube v mejah predvidenega. Vlado Ataira smo pozvali k brezpogojni kapitulaciji, odgovora še ni. Poveljnik zunanje flote federacije.«

Je to šala, sem pomislil. Slaba šala. Ne, ni šala. Takih šal ni. Predsednik se je smejal. »Vidiš, Simon, tako je to. Zmagajo hitrejši, zmagajo tisti, ki mislijo dlje v prihodnost in udarijo prvi. To je galaktična politika, vidiš. To je umetnost. To je znanost. In vi revčki z Ataira ste hoteli nas streči. Vi zelenci, ho, vi začetniki, ki ne znate napovedati razvoja v drugem osončju niti za pet let naprej in ste se vseeno počutili tako zelo pomembne. Mlada sila v vzponu, ne? Z vami je konec. Naši inštituti so napovedali vaš napad že pred petdesetimi leti in sedaj imamo zmago, čisto, častno zmago v samoo- brambi, zmago, ki bo utrdila ugled naše vlade doma in zunaj, ki nam bo dala dominacijo nad tem delom galaksije in bo vzbu- dila občudovanje in spoštovanje do nas. Lahko greš, Simon. Ob dvanajstih bo naša vojska zasedla poslaništvo, da vas zaščiti- mo pred množico, pred vsemi temi ljudmi, ki sedaj histerično pričakujejo vaš napad in ga bodo pričakovali še dva dni, potem pa bomo oznanili našo zmago in zlom vaše agresije. Lahko greste, gospod poslanik, poskrbel bom, da se boste varno vrnili.«

Odpeljali so me s helikopterjem. Okoli vladnih zgradb je valovila množica in okoli našega poslaništva tudi. Kričali so in mahali z rokami. Ob dveh je prišla vojska in brez odpora smo šli v internacijo.

Sedaj živim mirno življenje. Nadzorujejo me, seveda, a ne pretirano. Ljudje vedo, kdo sem, a imajo razumevanje in prav radi klepetajo z mano, kadar varnostnikov ni blizu.

Včeraj sva v gostilni politizirala z nekim možakarjem.

»Politika je kurba,« je rekel. »Laž, hinavščina, ubijanje in veliko govoričenja o razumevanju, sodelovanju, humanizmu in državniški modrosti.«

Jaz pa sem pil in momljal, da velike ribe žro male, da je tako vedno bilo in vedno bo.

Vi ste novinar, pravite. In pisatelj, pravite. Z Zemlje, pravite. Saj je vseeno, kaj ste in od kod ste, tudi če boste to napisali in povedali, da je vse to trparija, vas ne bo nihče objavil. Pa tudi če bi.

SAMO RESNIK

Oktobra 1972. dobrih petnajst dni po Pismu, ki sta ga na organizacije in člane zveze komunistov Jugoslavije nasloвила predsednik zveze komunistov Jugoslavije J. B. Tito in izvršni biro predsedstva ZKJ, je Tito v intervjuju odgovarjal na vprašanja zagrebškega Vjesnika.

VPRAŠANJE: Tovariš Tito, v zvezi komunistov je mnogo članov, ki nimajo s partijo in njenim programom ničesar skupnega, za katere skratka ni mesta v ZKJ, vendar ni skoraj nikakršnih ukrepov. Kako je potem lahko ZKJ avantgardna partija?

PREDSEDNIK TITO: Prav to je tisto, kar sem stalno poudarjal. Potrebujemo avantgardno partijo. To pa pomeni, da v njej ne morejo biti tisti, ki nimajo absolutno nobene zveze s socializmom, s komunizmom, ki so prišli v partijo zaradi karičizma in ki ovirajo razvoj ne le partijskega življenja, marveč našega družbenega življenja nasploh. Partijo moramo torej očistiti.

V partijskem življenju smo prišli v položaj, ko ni več mogoče razpravljati, marveč je treba preiti k dejanjem. Dovolj sem govoril.

VPRAŠANJE: V partiji je tudi nekaj zelo bogatih, tovariš Tito...

PREDSEDNIK TITO: Takšni morajo ven iz partije, kajti sicer naša ZK ne bo partija delavskega razreda, avantgarda, v katero imajo delavski razred in vsi naši ljudje zaupanje.

VPRAŠANJE: Ko je partija po VI. kongresu, kot pravite, oslabela – to se je dejansko tudi pokazalo – katere napake smo naredili, kaj smo pustili iz rok takšnega, da je pozneje postal položaj težji in zaradi česar so danes pravzaprav potrebni popravki in odločni ukrepi?

PREDSEDNIK TITO: Vidite, že pred VI. kongresom, pa po njem, se je razvila nekakšna evforična demokratizacija vsega in to v tolikšni meri, da se je vloga partije zmanjšala na vseh pomembnih področjih družbenega življenja. Ostala ji je samo naloga ideološke usmerjevalke. Partija ima seveda tudi to vlogo, vendar samo to ne zadostuje. Partija mora imeti

PISMO KOMUNISTOM – INTERVJU Z J. B. T.

MALO SEM SE SPOTIL, A NIČ ZATO

„Po moje so komunisti vojaki. Kdor je komunist, je vojak; dokler revolucija traja.“

v svojih vrstah takšno disciplino, da naše množice idejno usmerja in razrednemu sovražniku onemogoča, da bi zasedel pozicije, kakršne danes pri nas v raznih oblikah že ima.

Ljudstvo mora vedeti, kaj je bistvo početja razrednih sovražnikov. Kajti razredne sovražnike imamo v raznih okoljih. To so vsi tisti, ki hočejo obogateti na račun tuje dela.

VPRAŠANJE: In ki so, tovariš Tito, že obogateli...

PREDSEDNIK TITO: In ki so že obogateli. To je razredni sovražnik. In takšne moremo ne samo izključiti iz partije, temveč jih tudi administrativno preganjati. Vrniti morajo, kar so odvzeli tistim, ki so te dobrine ustvarjali.

VPRAŠANJE: Tehnokratsko-birokratske sile in razredni sovražnik so povezani trdno, na razne načine...

PREDSEDNIK TITO: To je vse povezano in stoji na istih pozicijah. Tistega, ki si je že pridobil milijone, vidim, kako posmehljivo govori o milijarderjih, ki sem jih omenil. Nemalo je tistih, ki so obogateli z raznimi mahinacijami ne samo doma, marveč tudi z raznimi špekulacijami zunaj.

Predaleč bi šel, če bi se zdaj spuščal v vse to. Vem, da bi nekateri ekonomisti, posteni komunisti, lahko zelo naglo izračunali, koliko več nas stane ta ali ona tovarna, kot bi nas, če ne bi bilo raznih osebnih provizij in zlorab. Zato so mnogi posamezniki, ki so kupovali opremo, raje hodili na Zahod kot na Vzhod. In tisto, kar so tako dobili, so tam puščali v bankah. Kdo zdaj ve, koliko imajo posamezniki v črnih skladih? Tega nihče ne ve...

VPRAŠANJE: Tovariš Tito, kaj bo s člani partije, ki so zelo bogati? V zvezi komunistov so – kakor sem že rekla – bogati ljudje.

PREDSEDNIK TITO: Vseeno je treba pogledati, kaj pomeni biti bogat, na čigav račun si je kdo pridobil imetje in kje je meja. Če ima nekdo nekaj milijonov starih dinarjev, to ni nobeno bogastvo, seveda če si jih je pridobil s svojim trudom in ne na račun drugim. Ugotoviti je treba predvsem izvor tistega, kar kdo ima, pregledati, kje je dobil.

Zdaj je težko na pamet določiti mejo dovoljenega bogastva. Treba je torej ugotoviti najprej izvor imetja vseh tistih, ki imajo veliko.

VPRAŠANJE: Kdo bo to storil?

PREDSEDNIK TITO: Mislim, da bomo morali sestaviti posebne komisije. Treba bi bilo, da bi se vse republike čimprej sporazumele in sprejele ukrepe. Že zdaj imamo o tem nekaj podatkov, imamo službo družbenega knjigovodstva, ta bi lahko mnogo storila.

VPRAŠANJE: Ali ne bo te akcije sprožila zveza komunistov, ki bo najprej počistila v svojih vrstah?

PREDSEDNIK TITO: Rekel sem že, da mora to najprej storiti zveza komunistov v svojih vrstah. Vidite, doslej smo govorili, da je potrebno, zdaj pa bomo rekli: mora! Tistega »potrebno« mi je že dovolj.

VPRAŠANJE: Tovariš Tito, ključne položaje v raznih centrih, ki se imenujejo centri odtujene ekonomske in politične moči, imajo člani partije. Torej so oni odgovorni. Nedavno sem na televiziji slišala podatek, da je v ZRN več sto podjetij, ki so jih ustanovile naše organizacije. Nihče točno ne ve, koliko je teh podjetij. Slišala sem, da so jih samo lani ustanovili štiristo.

PREDSEDNIK TITO: To so razne podružnice, ki so jih naša podjetja ustanovila zunaj. Vendar so si nekateri, ki so vodili te firme, nezakonito prilaščali sredstva in se privatizirali. Če je v Jugoslaviji še kaj takih, jim je treba vse to zapleniti in od njih zahtevati, naj državi vrnejo, kar je ukradeno.

To so ti številni problemi, ki jih je treba rešiti. Seveda mora zveza komunistov začeti ta boj. ZK mora biti na čelu takih akcij.

VPRAŠANJE: Tovariš Tito, v celi vrsti govorov, začnši od Splita, da ne omenjam vaših prejšnjih govorov, ste opozarjali na mnoge stvari in govorili o njih. Toda večinoma so bile rešene le pojavne oblike družbenih problemov, v bistvo problemov pa ni nihče posegel. Zdaj smo prišli v obdobje, ko ni več mogoče govoriti, marveč je treba delati.

PREDSEDNIK TITO: Ko sem govoril

v Splitu, in ne samo v Splitu, temveč tudi kasneje velikokrat, vse do nedavnega govora na Kozari, so bili partijski forumi, ki niso omenili niti tistega, kar sem rekel. Niti zadnje čase tega nekateri sploh niso omenili, kaj šele prej. Nekateri celo pravijo: Pusti ga, naj govori, mi pa bomo delali po svoje! Niti pošteni komunisti niso nasprotovali takemu pojmovanju, niso zahtevali, da je treba delati, dalje obdelovati in oživljati tisto, kar sem rekel, temveč so pustili, da je to zamrznilo. Dremali so.

VPRAŠANJE: Tovariš Tito, vidim, da vas najbolj skrbi problem bogatitve, razslojevanje naše družbe na bogate in revne, razslojevanje tudi v zvezi komunistov, pa tudi med borci. Kako doseči enotnost misli

in akcije v zvezi komunistov, v kateri so ljudje, ki nimajo več enakih, skupnih interesov?

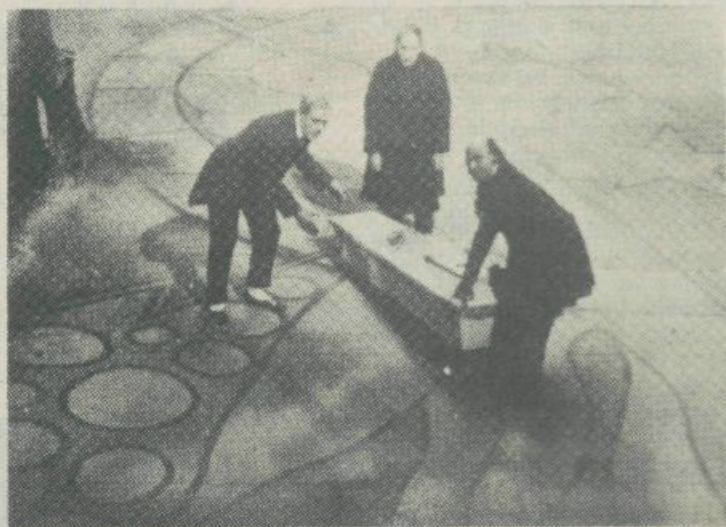
PREDSEDNIK TITO: Ni treba, da bi ZK imela nad milijon članov. Lahko jih ima tudi nekaj sto tisoč manj, vendar mislim, da ni toliko tistih, ki bi jih bilo treba odstraniti, velika večina je poštenih. Toda tisti, ki niso pošteni, morajo ven, zanje ni prostora v zvezi komunistov.

VPRAŠANJE: Prosila bi vas, tovariš Tito, da kaj več poveste o enotnosti v ZK. Želela bi vas spomniti na to, da zadnji čas v mednarodnem tisku in v svetu sploh veliko govorijo o neenotnosti v ZK v Jugoslaviji. To je seveda povezano z vsem, o čemer sva govorila. Ali bi mogoče vseeno še želeli kaj dodati?

PREDSEDNIK TITO: V bazi zveze komunistov ni neenotnosti. O tem sem trdno prepričan. Pri nas je neenotnost v nekaterih okoljih, v nekaterih forumih. Toda obseg te neenotnosti ni kdove kako velik in položaj se že popravlja. Zdaj si prizadevamo, da bi dosegli enotnost tudi v vseh forumih. Nekatera naša vodstva so delala forumsko, ne pa partijsko. Nekateri bi hoteli še naprej tako delati: dva, trije ali več posameznikov bi želeli delati, kakor da ni ne centralnega komiteja, ne organizacij, ne članov. Ti posamezniki izsiljujejo svoja stališča.

VPRAŠANJE: Prosim vas, tovariš Tito, kako pojmuje pojav nacionalizma, katere sile ga spodbujajo?

PREDSEDNIK TITO: Večkrat, zlasti zadnje čase, sem poudarjal, da ima nacionalizem razredne osnove, da gre tu za boj razrednega sovražnika. Nacionalizem in

socializem nikakor ne moreta iti skupaj. To sta dve nasprotni stvari.

VPRAŠANJE: Tovariš Tito, spomnila vas bom na vaš citat, ki se mi zdi zelo pomemben, spomnila vas bom na tisto, kar ste nekoč rekli o subjektivnih in objektivnih težavah. Ko ste maja 1962 govorili v Splitu – ta govor še zdaj pogosto omenjajo – ste že takrat rekli: »Objektivne težave, pomanjkljivosti, s katerimi imamo opraviti, so predvsem posledica subjektivnih napak naših vodilnih ljudi in komunistov nasploh. V tej zvezi bi vas prosila, da bi povedali, kaj zdaj mislite o tem. Ali želite povedati kaj več o liku komunista?»

PREDSEDNIK TITO: Ko govorimo o naših težavah, tudi danes ponavljam, da imamo objektivne in subjektivne težave. Toda kar zadeva zvezo komunistov, gre samo za subjektivne faktorje. Tu ni nič objektivnega, kajti v zvezi komunistov so krivi posamezniki ali posamezne skupine. Te moramo odstraniti ali disciplinirati, da bodo na liniji. Ko bo vse negativno izginilo iz zveze komunistov, potem bo tudi položaj zunaj ZK drugačen, potem bo lažji tudi boj z objektivnimi težavami.

Mnoge objektivne težave so nastale iz subjektivnih vzrokov. Zaradi tega bomo še dolgo čutili posledice naših slabosti iz prvih povojnih let, zlasti še tistih po VI. kongresu.

VPRAŠANJE: Ali ne bo, tovariš Tito, ravno od tega subjektivnega faktorja oziroma od sposobnosti partije, da obračuna z napakami in birokratskimi deformacijami, odvisna možnost za hitrejši proces, socialistične preobrazbe.

PREDSEDNIK TITO: Zdaj sem sledil tako vaši misli kot svoji. Vidite, krivde ne moremo valiti samo na subjektivne elemente, člane partije, ki delajo in dopuščajo razne napake in deformacije. Krivi smo tudi mi, ker nismo proti takim ljudem ukrepali.

VPRAŠANJE: Ko govorite o napakah komunistov – ali mislite pri tem tudi na deformacije, ki se jim niso mogli upreti tudi številni ugledni borci?

PREDSEDNIK TITO: So tudi taki, in to na zelo pomembnih mestih.

VPRAŠANJE: Nekdo od velikih revolucionarjev je rekel, da je malo ljudi, ki so pripravljeni vse življenje nositi breme revolucije na svojih ramenih...

PREDSEDNIK TITO: Češ da se je utrudil, češ da si je zaslužil, da gre zdaj uživati tisto, za kar se je bojeval, da počiva na lovorikah. Tega je veliko. Jaz pa mislim – zlasti, če so ti ljudje med starimi komunisti – da je to zelo slab zgled za naše mlade rodove komunistov, za tiste, ki se danes vzgajajo. Kajti vsaj tisti, ki so bili komuni-

sti vse življenje, bi morali vedeti, da do česa takega nimajo pravice. Po moje so komunisti vojaki. Kdor je komunist, je vojak, dokler revolucija traja, je vojak revolucije. In stalno se mora zanimati za vse, ne pa da bi zunaj ZK imel kake svoje teorije o tem ali onem, ali je kaj pravilno ali ne. Če je član partije, bi se morali v partiji bojevati proti vsemu, kar je negativno.

VPRAŠANJE: Zdaj ste pravzaprav govorili o liku komunista. Ali lahko poveste še kaj o tem?

PREDSEDNIK TITO: Ta lik zdaj ni več, kakršen je bil. Nekateri mislijo, da niti ni več potreben. Če je kdo komunist in pravi revolucionar, mora biti v tako zapletenem mednarodnem položaju in sredi našega tako burnega notranjega razvoja tak, da ga bodo spoštovali in cenili, da mu bodo ljudje verjeli, ker bo delal in ravnal tako, kot govori.

VPRAŠANJE: Ko govorimo o liku komunista, mislim, da je to večjega pomena za mlade rodove.

PREDSEDNIK TITO: Na tretji konferenci ZKJ o mladini bomo morali samokritično govoriti tudi o tem. Vendar pa moramo natanko vedeti, kaj je naša dolžnost in kako je treba delati z mladino, kakšne so njene pravice pa tudi dolžnosti. Kajti niti mladina ne more zahtevati samo pravic, ne da bi prevzela obveznosti. Tudi glede vedenja.

VPRAŠANJE: Ali bodo, tovariš Tito, sprejeti kakšni ukrepi, da bi na univerze prišlo več delavske in kmečke mladine,

kajti podatki kažejo, da jih je vse manj in manj?

PREDSEDNIK TITO: To drži. Na univerzah je vse manj delavske in kmečke mladine, ker je tam precej takih, ki jim dobro gre in lahko študirajo. Nekateri dobivajo celo štipendije. Študirajo pa vragi-gavedi koliko časa, dokler jim brada ne sega že do pasu.

VPRAŠANJE: Velikokrat se dogaja, tudi praksa je pokazala, zlasti zadnja leta, da ima v nekaterih partijskih organizacijah večasih prav manjšina. Kako zagotoviti, da bo ta manjšina lahko uveljavila svoja stališča?

PREDSEDNIK TITO: Če ima v kakšni partijski organizaciji manjšina prav, potem bo to že videl višji forum. Če stvari ni mogoče rešiti v sami organizaciji, je treba pač iti naprej.

VPRAŠANJE: Ali menite, tovariš Tito, da je ZK zdaj na odločilni prelomnici, ko je treba stvari energično vzeti v roke?

PREDSEDNIK TITO: Že zdavnaj sem se odločil, da moram iti do konca... Nimam več veliko časa. Dovolj mi je že tega, da se ves čas ubadam s temi posamezniki in zato moram zdaj storiti vse, kar lahko storim.

Imate še kako vprašanje?

DARA JANEKOVIČ: Imela bi še kaj vprašati, tovariš Tito, vendar mislim, da je za zdaj dovolj. Bili ste zelo potrpežljivi, hvala vam.

PREDSEDNIK TITO: Malo sem se spotil, a nič zato. Vidite, tam na mizi (Tito je pokazal z roko), tam je veliko teh reči. Bombardirajo me z gorami gradiva.

radio GLAS ljubljane

UKV 102.4 - 105.1 MHz

STEREO... V ŽIVO
TUDI O VAŠIH PROBLEMIH
POKLIČITE NAS: 328-954, 328-944

radio GLAS ljubljane

UKV 102.4 - 105.1 MHz

STEREO... V ŽIVO
TUDI O VAŠIH PROBLEMIH
POKLIČITE NAS: 328-954, 328-944

radio GLAS ljubljane

UKV 102.4 - 105.1 MHz

STEREO... V ŽIVO
TUDI O VAŠIH PROBLEMIH
POKLIČITE NAS: 328-954, 328-944

Poslanica Slovenskega narodnega odbora

Ob propadanju komunističnega sistema ter ob dogodkih znotraj in zunaj domovine, ki zlasti v zadnjem času napolnjujejo slovenskega človeka z zaskrbljenostjo in ogorčenjem, Slovenski narodni odbor iz političnega zdomstva izraža svoja stališča:

PONOVO OBTOŽUJE vladajočo komunistično partijo nasilja ter brezpravnih, nezakonitih in krivičnih obsodb, od tistih v letih revolucije pa vse do teh, ki danes pretresajo slovenski narod, katerega z monopolnim, samolastnim in brezprizivnim izvajanjem oblasti duši, ga zavrača in mu onemogoča svobodno rast v skladu z načelom o samoodločbi narodov ob celotnem spoštovanju človekovih pravic.

SPOMINJA slovensko in svetovno javnost, da so vrednote osebne svobode in narodne samobitnosti, za katere se je slovensko ljudstvo prizadevalo in bojevalo več kot tisoč let in ki so tudi danes slovenskemu človeku svete, še vedno predmet načrtnih napadov protinarodnih sil. Ti ideali, na katerih temeljijo najpristnejši narodni interesi, so danes živijo bolj kot kadar koli in se kljub nasilju totalitarnega sistema izražajo z novo močjo v zahtevah po temeljnih pravicah človeka in državljana.

POZDRAVLJA zrelo ravnanje slovenskega naroda ob novih preizkušnjah, pred katere je postavljen, in z veseljem spremlja izraze zvestobe slovenstvu, ki se množično usmerjajo v oporo rojakom, ko so zaradi svoje demokratične države in slovenske zavzetosti žrtve krivičnega preganjanja in obsodb.

ZAHTEVA, da samozvani nosivci oblasti v Sloveniji, katerim slovensko ljudstvo ni nikdar pripoznalo legitimnosti, ob očitnem in nezadržnem propadanju njihove moči predajo oblast svobodno izvoljenim predstavnikom slovenskega naroda. Le ti naj ob upoštevanju svojosti ostalih narodov, ki trpe v Jugoslaviji podobno usodo, nastopijo pot iz razkrajajočega se socialnega in državnega sistema do pluralistične družbene ureditve v pravni državi.

POZIVA vse Slovence, da ob očitni prelomnici narodove zgodovine solidarno podpro tiste rojake v nesvobodni domovini, ki se pogumno trudijo za pravice slovenskega človeka in resnično demokratično sožitje v narodu. Le kulturna in gospodarska prostost, kadar imata zagotovilo v politični svobodi, moreta ustvariti pogoje za mir in blaginjo. Ob teh vrednotah, ki so jamstvo za rast vsake družbe, bo mogoče zbrati vse narodne sile, da se v Sloveniji zgradi pravičen družbeni red in uveljavi njena in dejanska državnost s parlamentarnim sistemom in evropsko usmerjenostjo.

Za Slovenski narodni odbor:

predsednik: Rudolf Smersu
tajnika:

dr. Ludvik Puš, dr. Peter Urbanc

Buenos Aires, New York, Toronto, oktobra 1988.

4. JUNIJ 1981

